

დემოკრატიული კულტურის კომპეტენციების საჩემოგონებრივი ჩარჩო

ტომი 1

კონტექსტი, ცნებები და მოდელი

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

დამოკრიატიული კუდტუნი კომპუტანსიების საჩაკომენდასიო ჩარჩო

ტომი 1

კონტექსტი, ცნებები და მოდელი

REFERENCE FRAMEWORK OF COMPETENCES
FOR DEMOCRATIC CULTURE (Volume 1)
ISBN 978-92-871-8573-0 (three-volume box set)

წინამდებარე პუბლიკაციაში შესულ მოსაზრებებზე პასუხისმგებელი არიან ნაშრომის ავტორები და ავტორთა მოსაზრებები შესაძლოა არ ასახავდეს ევროპის საბჭოს ოფიციალურ პოზიციას.

ყველა უფლება დაცულია. დაუშვებელია წინამდებარე გამოცემაში შესული მასალის თარგმნა, გამრავლება ან გავრცელება ნებისმიერი ფორმით ან საშუალებით, ელექტრონული (CD-Rom, ინტერნეტი და ა. შ.), მექანიკური, მათ შორის, ფოტოგრაფიული, ჩანაწერით თუ ინფორმაციის შენახვისა და გავრცელების სხვა ნებისმიერი საშუალებით, კომუნიკაციის დირექტორატის წინასწარი წერილობითი ნებართვის გარეშე.
(F-67075 Strasbourg Cedex ან publishing@coe.int).

გარეკანისა და გამოცემის დიზაინი: დოკუმენტებისა და პუბლიკაციების დეპარტამენტი (SPDP), ევროპის საბჭო

ფოტო გარეკანზე: © Shutterstock
ფოტოები: iStockphoto.com
დაკაბადონება: Jouve, Paris

ევროპის საბჭოს გამომცემლობა, F-67075 Strasbourg Cedex,
<http://book.coe.int>, www.coe.int
© ევროპის საბჭო, 2018 წლის აპრილი, ინგლისური გამოცემა

გამოცემა ქართულ ენაზე:
**დემოკრატიული კულტურის კომპეტენციების
სარეკომენდაციო ჩარჩო – ტომი 1**
ISBN 978-9941-8-0732-9 (სამივე ტომის)
ISBN 978-9941-8-0733-6 (პირველი ტომის)

ქართული გამოცემა მომზადდა ევროპის საბჭოს თამხმობით და მხარდაჭერით. ქართულ თარგმანზე პასუხისმგებლობა სრულად ეკისრება ქართულ მხარეს.

© მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების ეროვნული ცენტრი, 2018 წლის დეკემბერი, ქართული გამოცემა

მთარგმნელი: მაია გვიტიძე
რედაქტორები: ნათია ნაცვლიშვილი
თეონა სილაგაძე
დაკაბადონება: ბესიკ დანელია
დაიბეჭდა: შპს „სემანში“

საჩივრი

წინათქმა	5
წინასიტყვაობა	7
მადლობა	11
შესავალი	15
თავი 1 – დემოკრატიული კულტურის კომპეტენციების სარეკომენდაციო ჩარჩოს შექმნის წინაპირობა	19
თავი 2 – დემოკრატიული კულტურის კომპეტენციების სარეკომენდაციო ჩარჩო – რას გულისხმობს იგი და რას – არა	29
თავი 3 – დემოკრატიის კულტურისა და ინტერკულტურული დიალოგის მნიშვნელობა	35
თავი 4 – ინსტიტუციური სტრუქტურების მნიშვნელობა	41
თავი 5 – დემოკრატიული კულტურის კომპეტენციების სარეკომენდაციო ჩარჩოს კონცეპტუალური საფუძვლები	45
თავი 6 – დემოკრატიული კულტურისა და ინტერკულტურული დიალოგისათვის საჭირო კომპეტენციების მოდელი	59
თავი 7 – დესკრიპტორები – მათი გამოყენება და დანიშნულება	97
დასკვნა	107
ძირითადი ტერმინები	109
დამატებითი საკითხავი	129

წინათქმა

ღემოკრატიული კანონებისა და ინსტიტუტების ეფექტური ფუნქციონირების აუცილებელ პირობას წარმოადგენს ის, რომ ეს კანონები და ინსტიტუტები ეფუძნებოდეს დემოკრატიის კულტურას. ამის უზრუნველსაყოფად უდიდესი მნიშვნელობა ენიჭება განათლებას. მოცემული დასკვნა გაკეთებულ იქნა ევროპის საბჭოს სახელმწიფოებისა და მთავრობების მეთაურთა მესამე სამიტზე, რომელიც გაიმართა ვარშავაში, 2005 წელს. სწორედ ეს გახდა საფუძველი იმისა, რომ ჩვენს ორგანიზაციას დაევალა „მოქალაქეებს შორის დემოკრატიული კულტურის ხელშეწყობა“. ამ მიმართულებით უმნიშვნელოვანესია უზრუნველყოფა იმისა, რომ ახალგაზრდებმა შეიძინონ ის ცოდნა, ღირებულებები და უნარები, რომლებსაც უნდა ფლობდეს პასუხისმგებელი მოქალაქე, თანამედროვე, მრავალფეროვან და დემოკრატიულ საზოგადოებაში.

აღნიშნული თარიღიდან მოყოლებული, წევრი სახელმწიფოების მიერ არაერთი ინიციატივა იქნა დანერგილი და განხორციელებული ამ მიმართულებით. თუმცა, მიზნის მიღწევისათვის საჭიროა სამოქალაქო განათლების საერთო მიზნებზე უფრო მტკიცე ფოკუსირება და დასახული მიზნების უფრო მკაფიო გაგება. დემოკრატიული კულტურის კომპეტენციების ჩვენ მიერ შემუშავებული სარეკომენდაციო ჩარჩო სწორედ ამ ხარვეზის აღმოფხვრას ემსახურება.

აღნიშნული ჩარჩოს დანერგვის აუცილებლობა დღის წესრიგში დადგა იმ რიგ ტერორისტულ აქტებთან დაკავშირებით, რომლებსაც ბოლო დროს ადგილი აქვს მთელი ევროპის მასშტაბით. განათლება წარმოადგენს როგორც საშუალო, ასევე გრძელვადიან ინვესტიციას ძალადობრივი ექსტრემიზმისა და რადიკალიზმის აღკვეთის გზაზე, თუმცა მოქმედება და აღნიშნული მიმართულებით მუშაობა დაუყოვნებლივ უნდა დაიწყოს. ზემოთ თქმულის

გათვალისწინებით, კომპეტენციათა მოდელი, რომელიც დემოკრატიული კულტურის კომპეტენციების სარეკომენდაციო ჩარჩოს პირველ ტომში არის შესული, ერთსულოვნად იქნა მოწონებული ევროპის საბჭოს განათლების მინისტრთა მუდმივმოქმედი კონფერენციის 25-ე სხდომაზე, რომელიც გაიმართა ბრიუსელში, 2016 წელს.

დემოკრატიული კულტურის კომპეტენციების სარეკომენდაციო ჩარჩო იმ ფართო კონსულტაციებისა და პრაქტიკაში დანერგვის მცდელობების შედეგია, რომლებსაც ადგილი ჰქონდა ევროპის საბჭოს წევრ სახელმწიფოებში და არა მარტო ევროპის საბჭოს წევრ სახელმწიფოებში. აღნიშნული ჩარჩო ეფუძნება ჩვენი დემოკრატიული საზოგადოებებისათვის საერთო პრინციპებს. მასში მოცემულია ის ინსტრუმენტები და მნიშვნელოვანი მიდგომები, რომლებსაც უნდა ფლობდენ ადამიანები, განათლების ნებისმიერ დონეზე, რათა მათ განუვითარდეთ საზოგადოებისადმი კუთვნილების გრძნობა და შეძლონ, თავიანთი წვლილი შეიტანონ იმ დემოკრატიულ საზოგადოებებში, რომლებშიც ჩვენ ვცხოვრობთ. ამგვარად, მოცემული სარეკომენდაციო ჩარჩო განათლების სისტემებს სთავაზობს მათი მოქმედების საერთო ხედვას, და, ამავე დროს, ითვალისწინებს პედაგოგიური მიდგომების სიმრავლესა და მრავალფეროვნებას.

დემოკრატიული კულტურის კომპეტენციების წინამდებარე სარეკომენდაციო ჩარჩოს მიზანს წარმოადგენს წევრი სახელმწიფოების დახმარება, რათა მათ შეძლონ, განათლების საშუალებით, ღია, ტოლერანტული და მრავალფეროვანი საზოგადოებების ჩამოყალიბება. ვიმედოვნებ, რომ წევრი სახელმწიფოები აქტიურად გაიზიარებენ წინამდებარე ინსტრუმენტს და მისი დანერგვით მნიშვნელოვან სარგებელს მოუტანენ საზოგადოებას.

ტორბიორნ იაგლანდი

ევროპის საბჭოს გენერალური მდივანი

წინასიტყვაობა

ჩოგორ საზოგადოებაში იცხოვრებენ ჩვენი შვილები ხვალ? ამას მნიშვნელოვანწილად განსაზღვრავს ის, თუ როგორ განათლებას ვაძლევთ ჩვენ მათ დღეს. განათლება გადამწყვეტ როლს თამაშობს ჩვენი მომავლის ფორმირებაში და ასახავს იმ მსოფლიოს, რომელშიც გვსურს, რომ ჩვენმა მომავალმა თაობებმა იცხოვრონ.

დემოკრატია ევროპის საბჭოს სამი ძირითადი საყრდენიდან ერთ-ერთია და დაუშვებელია ევროპის წევრ სახელმწიფოებს მტკიცედ არ სწამდეთ, რომ იგი რჩება ჩვენი მომავალი საზოგადოებების უმთავრეს და ძირითად საფუძვლად. მიუხედავად იმისა, თუ რამდენად მყარია ჩვენი ინსტიტუტები, მათი ტემპარიტად დემოკრატიული ფუნქციონირება დიდად არის დამოკიდებული მასზე, თუ რამდენად სრულად აცნობიერებენ ჩვენი მოქალაქეები არა მხოლოდ მათი საარჩევნო უფლების მნიშვნელობას, არამედ იმ ღირებულებებს, რომლებიც საფუძვლად უდევს ამ ინსტიტუტებს. ჩვენი განათლების სისტემებისა და სკოლების მიზანს წარმოადგენს ახალგაზრდა თაობების აღზრდა, რომლებიც იქნებიან დემოკრატიულ პროცესებში აქტიურად ჩართული და პასუხისმგებლობით აღსავსე პირები; სხვაგვარად წარმოუდგენელია ისეთი რთული, მულტიკულტურული და სწრაფადგანვითარებადი საზოგადოება, რომელშიც ჩვენ დღეს ვცხოვრობთ. ჩვენს ცხოვრებაში კვანტური კომპიუტერისა და ხელოვნური ინტელექტის შემოსვლასთან დაკავშირებით, კიდევ უფრო მეტ მნიშვნელობას იძენს ის, რომ ჩვენი შვილები და მომავალი თაობები აღჭურვილი იყვნენ იმ ღირებულებებით, დამოკიდებულებებით, უნარებით, ცოდნითა და კრიტიკული აზროვნებით, რომლებიც მათ საშუალებას მისცემს, პასუხისმგებლობით მიუდგნენ თავიანთ გადაწყვეტილებებს ისევე თავიანთი მომავლის შესახებ.

დემოკრატიული კულტურის კომპეტენციების სარეკომენდაციო ჩარჩოს შექმნის საფუძველი გახდა მოსაზრება იმის თაობაზე, რომ განათლების სისტე-

მათა, სკოლებისა და უნივერსიტეტების ძირითად დანიშნულებად უნდა იქცეს ახალგაზრდა თაობების მომზადება დემოკრატიული მოქალაქეობისათვის. აღნიშნული მოიცავს იმის უზრუნველყოფას, რომ მოსწავლეები და სტუდენტები ფლობდნენ ცოდნას იმ გამოწვევების შესახებ, რომელთა წინაშეც ისინი დგანან, და მათ მიერ მიღებული გადაწყვეტილებების შედეგების შესახებ, იმის შესახებ, თუ რისი გაცემა შეუძლიათ მათ და რისი კეთებისგან უნდა შეიკავონ თავი. აღნიშნულის მისაღწევად, საკმარისი არ არის მხოლოდ ცოდნა, არამედ საჭიროა სათანადო კომპეტენციებიც. შესაბამისად, დემოკრატიული კულტურის კომპეტენციების წინამდებარე სარეკომენდაციო ჩარჩოს მიზანს წარმოადგენს ამ კომპეტენციების განმარტება.

დემოკრატიული კულტურის კომპეტენციების სარეკომენდაციო ჩარჩო შედგება სამი ტომისაგან.

პუბლიკაციის პირველ ტომში შესულია კომპეტენციების მოდელი, რომელიც შექმნილია საერთაშორისო ექსპერტთა მულტიდისციპლინური გუნდის მიერ, და წარმოადგენს ამ გუნდის მიერ წარმოებული ფართო კვლევებისა და კონსულტაციების შედეგს.

დემოკრატიული კულტურის კომპეტენციების სარეკომენდაციო ჩარჩო მოიცავს 20 კომპეტენციას, რომელიც, სფეროების მიხედვით, გადანაწილებულია ოთხ ჯგუფში. ეს ჯგუფებია: ღირებულებები, დამოკიდებულებები, უნარები და ცოდნა და კრიტიკული გააზრება. პუბლიკაციის პირველ ტომში მოცემულია ინფორმაცია იმ კონტექსტის შესახებ, რომელშიც შეიქმნა აღნიშნული მოდელი, აღწერილია ამ მოდელის შექმნის პროცესი და ახსნილია, თუ როგორ უნდა იქნეს გამოყენებული დემოკრატიული კულტურის კომპეტენციების სარეკომენდაციო ჩარჩო.

მეორე ტომში ფორმულირებულია თითოეულ კომპეტენციასთან დაკავშირებული სწავლის მიზნები და შედეგები – ე.წ. დესკრიპტორები, რომლებიც დაეხმარება პედაგოგებსა და განათლების პროცესებში მონაწილე პირებს, შექმნან სასწავლო სიტუაციები, რომლებიც საშუალებას მისცემს მათ, დააკვირდნენ მოსწავლეების მიერ გამოვლენილ და მოცემულ კომპეტენციებთან დაკავშირებულ ქცევას. აღნიშნულ ტომში შესული დესკრიპტორები გამოცდილ იქნა 16 წევრ სახელმწიფოში, იმ სკოლებში და იმ მასწავლებლების

მიერ, რომლებმაც სურვილი გამოთქვეს, ყოფილიყვნენ პირველები მოცემული დესკრიპტორების გამოცდის საქმეში.

მესამე ტომში შესულია რეკომენდაციები იმის თაობაზე, თუ როგორ შეიძლება იქნეს გამოყენებული კომპეტენციების მოცემული მოდელი ექვს სასწავლო კონტექსტში. აღნიშნულ მასალაზე მუშაობა კვლავაც გრძელდება და მათი დასრულების შემდეგ, აღნიშნულ ტომში დამატებული იქნება შესაბამისი თავები.

წინამდებარე ჩარჩო წარმოადგენს ინსტრუმენტს, რომელიც დემოკრატიული კულტურის კომპეტენციათა სწავლებისადმი ინდივიდუალური მიდგომების შემუშავების შესაძლებლობებს გთავაზობს, რომლებიც საერთო მიზანს ემსახურება. მიუხედავად იმისა, რომ არ არსებობს მოთხოვნა იმასთან დაკავშირებით, რომ მოცემული ტომები ერთბაშად და თანამიმდევრობით იქნეს გამოყენებული სწავლების პროცესში, სამივე ტომი ერთ მთლიანობას წარმოადგენს და ჩვენ ვურჩევთ პედაგოგებსა და განათლების სფეროს სპეციალისტებს, სრულყოფილად გაეცნონ ჩვენ მიერ შემოთავაზებულ ჩარჩოს, ვიდრე მიიღებდნენ გადაწყვეტილებას მათ საკუთარ და კონკრეტულ საჭიროებებსა და კონტექსტზე მორგებული მიდგომის შესახებ.

მოხარული ვართ, რომ მოგვეცა შესაძლებლობა, წევრ სახელმწიფოებს შევთავაზოთ დემოკრატიული კულტურის კომპეტენციების სარეკომენდაციო ჩარჩო, რომელიც თავდაუზოგავი შრომის შედეგი და ინტენსიური კონსულტაციებისა და სიახლეების მიღებისათვის მზაობის ნათელი მაგალითია. ვიმედოვნებთ, რომ ბევრი თქვენთაგანი სწორედ იმ სულისკვეთებით შეუდგება მის განხორციელებას, რა სულისკვეთებითაც ჩვენ მას გთავაზობთ: საკუთარი წვლილი შევიტანოთ ძალისხმევაში, რომელიც ჩვენი შვილებისათვის ყველაზე სასურველი მომავლის შექმნას ემსახურება.

სნეჟანა სამარძიჩ-მარკოვიჩი

ევროპის საბჭო

დემოკრატიის დირექტორატის ხელმძღვანელი

გაღწერა

ახსოვთა გუნდი

დემოკრატიული კულტურის კომპეტენციების სარეკომენდაციო ჩარჩოს შექმნაში განათლების დეპარტამენტთან ერთად მონაწილე საერთაშორისო ექსპერტები არიან:

მარტინ ბარეტი
ლუისა დე ბივარ ბლეკი
მაიკლ ბირამი
იაროსლავ ფალტინი
ლარშ გუდმუნდსონი
ჰილიგე ვანტ ლანდი
კლაუდია ლენცი
პასკალ მომპონტ-გალარდი
მილიცა პოპოვიჩი
კალინ რუსი
სალვადორ სალა
ნატალია ვოსკრესენსკაია
პაველ ჟაგა

ევროპის საბჭოს განათლების დეპარტამენტი

- ▶ შურ ბერგანი – დეპარტამენტის ხელმძღვანელი
- ▶ ვილანო კირიაცი – განათლების პოლიტიკის განყოფილების ხელმძღვანელი
- ▶ კრისტოფერ რეინოლდსი – პროექტის მთავარი მენეჯერი
- ▶ მირეი უენდლინგი და კლოდინ მარტინ-ოსუალდი – ასისტენტები

განუხილ დაგეგმვისა და აღმოჩენილი მხარდაჭერისათვის

ევროპის საბჭოს განათლების დეპარტამენტი განსაკუთრებულ მადლობას უხდის შემდეგ პირებს, პროექტის განხორციელებაში აღმოჩენილი მხარდაჭერისათვის:

- ▶ ჯოსეფ დალერესი და ესტერ რაბასა გრაუ, ევროპის საბჭოში ანდორას წარმომადგენლობის მუდმივი წევრები, 2012 წლიდან 2017 წლამდე;
- ▶ ჯერმინ დონდერლინგერი, ინდრიჩ ფრიჩი და ეტიენ ჯილიარდი, ევროპის საბჭოს განათლების პოლიტიკისა და პრაქტიკის საორგანიზაციო კომიტეტის თავმჯდომარეები, 2012 წლიდან 2018 წლამდე;
- ▶ ქეთევან ნატრიაშვილი, განათლების მინისტრის მოადგილე, საქართველო.

პროექტს, რომლის ფარგლებშიც განხორციელდა დემოკრატიული კულტურის კომპეტენციების სარეკომენდაციო ჩარჩოს შემუშავება, აქტიური და ფინანსური მხარდაჭერა გაუწია ანდორას, ბელგიის, კვიპროსის, ჩეხეთის რესპუბლიკის, საქართველოს, საბერძნეთისა და ნორვეგიის განათლების სამინისტროებმა.

განათლების დეპარტამენტი მადლობას უხდის ევროპის ვერგელანდის ცენტრსა და ტიმიშოარას ინტერკულტურული ურთიერთობების ინსტიტუტს, პროექტის ფარგლებში განხორციელებული ტრენინგისა და პილოტირების მიმართულებით გაწეული მნიშვნელოვანი დახმარებისათვის.

პროექტში მონაწილე პირები

ევროპის საბჭოს განათლების დეპარტამენტი მადლობას უხდის ქვემოთ ხსენებულ პირებს იმ წვლილისათვის, რომელიც მათ შეიტანეს დემოკრატიული კულტურის კომპეტენციების მოდელის შექმნის საქმეში:

ერიკ ამნა, მატია ბაიუთი, ლეონს ბეკემანსი, ცეზარ ბირზეა, ლავინია ბრაჩი, ფაბიანა კარდეთი, მარისა კავალი, ეიდან კლიფორდი, დანიელ კოსტე, ქუე ან დანგი, ლუა დევჩევა, დარლა დეარდორფი, მიგელ ანხელ გარსია ლოპესი, რალფ გაუვეიერი, როლფ გოლობი, ფერნანდა გონსალეს დრეჰერი, რიჩარდ ჰარისი, პრუ ჰოლმსი, ბრიონი ჰოსკინსი, ქეროლან ჰოუარტი, ტედ ჰადლსტონი, ელენე ჯიბლაძე, ანდრეას კორბერი, ილდიკო ლაზარი, რეიჩელ ლინდნერი, პეტერ მაკეკი, ჯულია მარლიერი, გიომ მარქსი, დევიდ მიულერი, ნათია ნაცვლიშვილი, ოანა

ნესტიან სანდუ, რეინჰილდ ოტე, სტავროლა ფილიპო, ალისონ პიპსი, აგოსტინო პორტერა, მარჟენა რაფაელსკა, მონიკ როინე, რობერტო რუფინო, ფლორინ ალინ სავა, ჰიუ სტარკი, ოლენა სტისლავსკა, ანგელა ტესილეანუ, ფელისა ტიბიტსი, ჯუდიტ ტორნეი-პურტა, ანგელოს ვალიანატოსი, მანუელა ვაგნერი, შარლოტ უისლანდერი, რობინ უილსონი, ულრიკე ვოლფ-ჯონტოფსონი, ფატმიროშ გემალა.

და ბოლოს, განათლების დეპარტამენტი გულწრფელ მადლობას უხდის იმ მასწავლებლებს, მასწავლებელთა ტრენინგებსა და განვითარებაზე პასუხისმგებელ პირებსა და სკოლების ადმინისტრაციის წევრებს, რომელთა ხელშეწყობითაც განხორციელდა პროექტის პილოტირება, მათ მიერ გამოჩენილი მონდომების, ენთუზიაზმისა და თანამშრომლობისათვის მზადყოფნისათვის.

შესავალი

დემოკრატიული კულტურის კომპეტენციების სარეკომენდაციო ჩარჩო (შემდგომში სარეკომენდაციო ჩარჩო) განკუთვნილია პედაგოგებისათვის, რომლებიც დასაქმებული არიან განათლების სისტემათა ყველა სექტორში – დაწყებული სკოლამდელი განათლებით, ასევე, დაწყებითი, საბაზო, საშუალო, უმაღლესი განათლებითა და ზრდასრულთა და პროფესიული განათლებით დამთავრებული. მოცემული სარეკომენდაციო ჩარჩო გვთავაზობს სისტემატურ მიდგომას, დემოკრატიული კულტურის კომპეტენციების სწავლების, სწავლისა და შეფასების სისტემების შექმნისადმი, და განათლების სისტემაში ამ კომპეტენციების თანმიმდევრული, ყოვლისმომცველი და ყველა დაინტერესებული მხარისათვის გამჭვირვალედ ჩართვის მიმართულებით.

მოცემულ სარეკომენდაციო ჩარჩოს ამოსავალს წარმოადგენს იმ კომპეტენციების მოდელი, რომელთა დაუფლებაც საჭიროა ეფექტურ, პროცესებში აქტიურად ჩართულ მოქალაქედ ჩამოყალიბებისათვის და კულტურულად მრავალფეროვან დემოკრატიულ საზოგადოებებში სხვებთან ერთად მშვიდობიანი თანაარსებობისათვის. მოცემული სარეკომენდაციო ჩარჩო ასევე მოიცავს დესკრიპტორებს, მოდელში შემავალი თითოეული კომპეტენციისათვის.

დემოკრატიული კულტურის კომპეტენციების სარეკომენდაციო ჩარჩოს შესახებ პუბლიკაციები შედგება სამი ტომისგან.¹ პირველი ტომის პირველ თავში აღწერილია მოცემული სარეკომენდაციო ჩარჩოს შექმნის წინაპირობა და ევროპის საბჭოს მიერ ამ მიმართულებით აქამდე წარმოებული საქმიანობა და შემოთავაზებულია მთელი რიგი მნიშვნელოვანი გაფრთხილებები მოცემული სარეკომენდაციო ჩარჩოს არამიზნობრივად გამოყენებასთან დაკავშირებით. შემდეგ თავებში ახსნილია ცნებები და თეორიული მოსაზრებები, რომლებიც საფუძვლად უდევს მოცემულ სარეკომენდაციო ჩარჩოს. შემდეგ მოცემულია კომპეტენციების მოდელის აღწერა, რომელსაც მოსდევს სარეკომენდაციო ჩარჩოში დესკრიპტორების როლის ზოგადი დახასიათება. წინამდებარე პირველი ტომის ბოლოს მოცემულია ძირითადი ტერმინების განმარტებები და დამატებითი საკითხავი მასალის ჩამონათვალი.

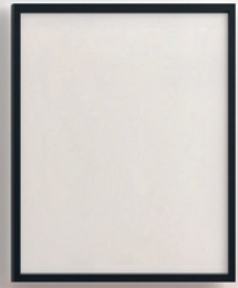
მეორე ტომში ყურადღება გამახვილებულია დესკრიპტორებზე, რომლებიც დეტალურად არის განხილული. ასევე, მოცემულია ინფორმაცია მათი შექმნის თაობაზე და მოწოდებულია დესკრიპტორთა სრული ჩამონათვალი.

მესამე ტომში მოცემულია რეკომენდაციები განათლების სისტემებში წინამდებარე სარეკომენდაციო ჩარჩოს დანერგვის თაობაზე. მესამე ტომის პირველი სამი თავი ეძღვნება კომპეტენციების მოდელისა და დესკრიპტორების გამოყენებას განათლების დაგეგმვის სამ ეტაპზე, შესაბამისი თანმიმდევრობით: კურიკულუმების შემუშავება, სწავლების დაგეგმვა და შეფასების სისტემის შემუშავება. შემდეგ თავებში მოცემულია ის გზები, რომელთა საშუალებითაც წინამდებარე სარეკომენდაციო ჩარჩოს გამოყენება შესაძლებელია მასწავლებელთა განათლებაში, რეკომენდაციები იმასთან დაკავშირებით, თუ როგორ არის შესაძლებელი მოცემული სარეკომენდაციო ჩარჩოს დანერგვა „საერთო სასკოლო“ მიდგომის გამოყენებით და როგორ გამოიყენება იგი მნიშვნელოვანი სოციალური და პოლიტიკური საკითხების მოგვა-

1. დამატებით, არსებობს ევროპის საბჭოს მიერ ადრე გამოცემული დოკუმენტი, რომელშიც დეტალურად არის აღწერილი დემოკრატიული კულტურის კომპეტენციების მოდელის შექმნის პროცესები. აღნიშნული დოკუმენტი საინტერესო იქნება მკითხველისათვის, რომელსაც სურს, შეიტყოს მოდელის შექმნის პროცესების შესახებ, გაცნოს ამ კომპეტენციათა მოდელის შექმნის წინაპირობასა და მიზეზებს და მასთან დაკავშირებულ ტექნიკურ დეტალებს. იხილეთ: ევროპის საბჭო (2016), დემოკრატიული კულტურის კომპეტენციები – თანაცხოვრება კულტურულად მრავალფეროვან დემოკრატიულ საზოგადოებაში, ევროპის საბჭოს გამომცემლობა, სტრასბურგი, www.coe.int/en/web/education/competences-for-democratic-culture.

რებაში, კონკრეტულად, რადიკალიზმთან ბრძოლაში, რომელიც შობს ძალადობრივ ექსტრემიზმსა და ტერორიზმს.

მოცემულ სარეკომენდაციო ჩარჩოს მოდელში დეტალურად არის აღწერილი კომპეტენციები, ხოლო დესკრიპტორები გვევლინება როგორც კომპეტენციათა რეალიზაციის საშუალება, რომლებიც განკუთვნილია განათლების სფეროს სპეციალისტებისათვის. აღნიშნული მოდელი არ გულისხმობს დოკუმენტის თავს მოხვევას, არამედ წარმოადგენს კომპეტენციების კონცეპტუალურ სქემას, რომლითაც შეუძლიათ ისარგებლონ პირებმა, რომლებიც მოცემული სარეკომენდაციო ჩარჩოს დანერგვაზე მუშაობენ. განათლების სფეროს სპეციალისტებს აქვთ საშუალება, თავად მიიღონ გადაწყვეტილება იმის თაობაზე, თუ როგორ მოარგონ მოცემული სარეკომენდაციო ჩარჩო თავიანთ კონტექსტსა და მიზნებს და როგორ განახორციელონ მისი დანერგვა. მესამე ტომში შესულ თავებში აღწერილია წინამდებარე სარეკომენდაციო ჩარჩოს გამოყენების შესაძლებლობები და ვარიანტები. სპეციალისტებს, რომლებიც პასუხისმგებელნი არიან აღნიშნული სარეკომენდაციო ჩარჩოს დანერგვაზე, თავად მოუწევთ გადაწყვეტილების მიღება იმის თაობაზე, თუ რომელი ვარიანტია მათთვის მისაღები, მათივე კონტექსტის გათვალისწინებით.

თავი 1

დემოკრატიული კულტურის კომპეტენციების საჩემოდასწომ ჩარჩოს შექმნის წინაპირობა

ღირებულებები და განათლება

უკანასკნელ წლებში მზარდი ყურადღების ცენტრში მოექცა განათლება, როგორც ადამიანის უფლებათა, დემოკრატიისა და კანონის უზენაესობის ხელშეწყობისა და დაცვის მიმართულებით ევროპის საბჭოს მიერ წარმოებული მუშაობის ძირითადი ელემენტი. მიუხედავად იმისა, რომ უკვე ათწლეულებია, რაც აღნიშნული პრინციპები ევროპის საზოგადოებებისა და პოლიტიკური სისტემების ქვაკუთხედს წარმოადგენს, ისინი მუდმივად საჭიროებს ყურადღებასა და ზრუნვას, მათი შენარჩუნებისა და გაუმჯობესების მიზნით. ეკონომიკური ან პოლიტიკური კრიზისის პირობებში, კიდევ უფრო აშკარა ხდება საჭიროება იმისა, რომ მოქალაქეებს შეეძლოთ, და ჰქონდეთ სურვილი და ნება, აქტიურად იმოქმედონ ამ ღირებულებებისა და პრინციპების დაცვისა და შენარჩუნების მიმართულებით. დემოკრატიულ პროცესებში აქტიური მონაწილეობის უნარის შექმნა და შენარჩუნება ადრეულ ასაკში იწყება და მთელი ცხოვრების მანძილზე გრძელდება. კომპეტენციების შექმნის პროცესი დინამიკურია და მუდმივ სრულყოფას საჭიროებს. გარემოებები იცვლება და

ადამიანებს სჭირდებათ როგორც იმ კომპეტენციების მუდმივი განვითარება, რომლებსაც ფლობენ, ასევე, ახალი კომპეტენციების შექმნა, მათი საცხოვრებელი გარემოს ცვლილებების კვალდაკვალ.

საგანმანათლებლო დაწესებულებები მნიშვნელოვან როლს ასრულებენ ამ პროცესში, რომელიც მთელი ცხოვრების მანძილზე გრძელდება. ბავშვების უმეტესობა საზოგადოებასთან ურთიერთობას სკოლაში იწყებს და, შესაბამისად, სკოლა უნდა წარმოადგენდეს ადგილს, საიდანაც სათავეს იღებს დემოკრატიული განათლება. სხვა საგანმანათლებლო დაწესებულებები, როგორებიცაა დაწყებითი სკოლის შემდგომი და უმაღლესი განათლების დაწესებულებები, ამ ფუნქციას მოსწავლეებისა და სტუდენტების ასაკისა და მათი მომჭიფების დონის შესაბამისად უნდა ასრულებდეს.

დემოკრატიული განათლება განათლების ყოველმომცველი და თანმიმდევრული ხედვისა და სრული განათლების ნაწილს უნდა წარმოადგენდეს. ევროპის საბჭო, მის მიერ შემუშავებულ რეკომენდაციაში CM/Rec(2007)6 გვთავაზობს განათლების ხედვას, რომელიც ოთხ ძირითად მიზანს ემსახურება:

- ▶ შრომის ბაზრისთვის მომზადება;
- ▶ დემოკრატიულ საზოგადოებაში აქტიური მოქალაქეობისათვის მომზადება;
- ▶ პიროვნული განვითარება;
- ▶ ფართო და მოწინავე ცოდნის ბაზით აღჭურვა.

გემოთ მოყვანილი ოთხივე მიზანი აუცილებელია იმისათვის, რომ ადამიანმა შეძლოს დამოუკიდებლად ცხოვრება და, როგორც აქტიურმა მოქალაქემ, მონაწილეობა მიიღოს თანამედროვე, სწრაფად ცვლადი საზოგადოების ყველა სფეროში. ოთხივე მიზანი თანაბრად აქტუალურია და ერთმანეთს ავსებს. მაგალითად, იმ კომპეტენციათა უმრავლესობა, რომლებიც ადამიანებს სჭირდებათ შრომის ბაზარზე წარმატებისათვის – როგორებიცაა, ანალიტიკური ამროვნება, კომუნიკაციის უნარი და ჯგუფში მუშაობის უნარი – წარმოადგენს კომპეტენციებს, რომლებიც ადამიანს აქტიურ მოქალაქედ აქცევს დემოკრატიულ საზოგადოებაში და, ასევე, წარმოადგენს კომპეტენციებს, რომლებიც აუცილებელია მათი პიროვნული განვითარებისათვის.

ვინაიდან კულტურის, ტექნოლოგიებისა და დემოგრაფიის სფეროებში მიმდინარე ცვლილებები საჭიროებს პიროვნების მხრიდან მზაობას, იმისათვის

რომ უწყვეტად ისწავლოს, შეაფასოს და იმოქმედოს იმ ახალი გამოწვევებისა და შესაძლებლობების კვალდაკვალ, რომლებიც თავს იჩენს სამუშაო გარემოში, პირად და საზოგადოებრივ ცხოვრებაში, საჭიროა პიროვნებამ, მთელი ცხოვრების მანძილზე, მუდმივად იმუშაოს ზემოთ ჩამოთვლილი ოთხივე მიზნის მისაღწევად. საჯარო ხელისუფლების პასუხისმგებლობაში შედის, დაეხმაროს მოქალაქეებს ამ მიზნების მიღწევაში, რისთვისაც იგი ვალდებულია, უზრუნველყოს მოქალაქეებისათვის მთელი ცხოვრების მანძილზე სწავლის შესაბამისი და ადეკვატური სისტემა.

განათლების სფეროზე პასუხისმგებელი ხელისუფლების დახმარების მიზნით, რათა მათ სათანადოდ შეასრულონ აღნიშნული ვალდებულება, ევროპის საბჭოს შემუშავებული აქვს მიდგომები და მასალა და აქტიურად მუშაობს წევრ ქვეყნებში ამ მიდგომებისა და მასალის დანერგვის ხელშეწყობის მიმართულებით. ევროპის საბჭოს ქარტიაში დემოკრატიული მოქალაქეობისათვის განათლებისა და ადამიანის უფლებათა სწავლების შესახებ ჩამოყალიბებულია დემოკრატიული მოქალაქეობისათვის განათლებისა და ადამიანის უფლებათა სწავლების დანერგვის კონცეპტუალური საფუძვლები, ამოცანები და სფეროები. ქარტიის თანახმად, განათლება დემოკრატიული მოქალაქეობისათვის ნიშნავს:

განათლებას, წვრთნას, ცნობიერების ამაღლებას, ინფორმაციას, პრაქტიკასა და საქმიანობებს, რომელთა მიზანსაც წარმოადგენს, მოსწავლეებისა და სტუდენტებისათვის ცოდნის გადაცემის, უნარებისა და ნათელი წარმოდგენების განვითარებისა და დამოკიდებულებებისა და ქცევის წესის ჩამოყალიბების გზით, მათთვის იმ რესურსების მიწოდება, რომელიც საშუალებას მისცემთ მათ, გამოიყენონ და დაიცვან მათდამი მიწვებული დემოკრატიული უფლებები და ვალდებულებები საზოგადოებაში, დააფასონ მრავალფეროვნება და აქტიური როლი ითამაშონ დემოკრატიული ცხოვრების წესში, დემოკრატიის პრინციპებისა და კანონის უზენაესობის დანერგვისა და დაცვის საშუალებით (ნაწილი 1, მუხლი 2, პუნქტი ა).

ქარტიის თანახმად, ადამიანის უფლებათა სწავლება ნიშნავს:

განათლებას, წვრთნას, ცნობიერების ამაღლებას, ინფორმაციას, პრაქტიკასა და საქმიანობებს, რომელთა მიზანსაც წარმოადგენს, მოსწავლეებისა და სტუდენტებისათვის ცოდნის გადაცემის, უნარებისა და ნათელი წარმოდგენების განვითარებისა და დამოკიდებულებებისა და ქცევის წესის ჩამოყალიბების გზით, მათთვის იმ რესურსების მიწოდება, რომლებიც საშუალებას მისცემს მათ, თავიანთი წვლილი შეიტანონ საზოგადოებაში ადამიანის უფლებათა საყოველთაო კულტურის დანერგვისა და დაცვის საქმეში, ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დანერგვისა და დაცვის თვალსაზრისით (ნაწილი 1, მუხლი 2, პუნქტი ბ).

ზემოთ მოცემულ განმარტებებში ყურადღება გამახვილებულია კომპეტენციებზე (როგორებიცაა ცოდნა, უნარები, გააზრება და დამოკიდებულებები), რომლებსაც უნდა დაეუფლონ მოსწავლეები, რათა იქცნენ აქტიურ მოქალაქეებად. დემოკრატიული მოქალაქეობისათვის განათლებისა და ადამიანის უფლებათა სწავლების შესახებ ევროპის საბჭოს ქარტიაში მოცემულია ყოვლისმომცველი ხედვა განათლების ამოცანების, პრინციპებისა და პოლიტიკის შესახებ, რომლებიც ემსახურება ცხოვრებისთვის კარგად მომზადებული ახალგაზრდა თაობების აღზრდას.

თაოჯაის შოგჯაჯა მათი სხოვნაისთვის საჩირო უნაჩაითა და კოვაუხეხიებით აღჟუჩვის საჟუაღებით და განათაღვის ევროპული შნაღისია

დემოკრატიული მოქალაქეობისათვის განათლებისა და ადამიანის უფლებათა სწავლების შესახებ ევროპის საბჭოს ქარტიაში ნათქვამია:

სწავლებისა და სწავლის პრაქტიკა და საქმიანობა უნდა ხორციელდებოდეს დემოკრატიისა და ადამიანის უფლებათა ღირებულებებსა და პრინციპებზე დაყრდნობით და უნდა ემსახუროდეს დემოკრატიისა და ადამიანის უფლებათა ხელშეწყობას (ნაწილი 2, მუხლი 5, პუნქტი ე).

ევროპის საბჭოს მუშაობა განათლების მიმართულებით სწორედ ამ პრინციპსა და განათლების პროცესების ევროპულ ტრადიციებს ესადაგება. სწავლების შესაბამისი თეორია და პრაქტიკა არა მხოლოდ ინსტრუმენტულ, არამედ საგანმანათლებლო ფუნქციას ასრულებს. იგი ასახავს ხანგრძლივ საგანმანათლებლო ტრადიციას, ეფუძნება ჰუმანისტურ იდეებს და მთელი ცხოვრების მანძილზე სწავლის კონცეფციაშია გამოხატული, რომელიც საშუალებას აძლევს ადამიანებს, დამოუკიდებლად გააკეთონ არჩევანი თავიანთი ცხოვრების შესახებ, აღიქვან სხვები, როგორც მათი თანასწორნი და მათთან გააზრებული და შინაარსიანი ურთიერთობა დაამყარონ. ეს ნიშნავს იმას, რომ პირები თავად არიან პასუხისმგებელნი თავიანთ სწავლა-განათლებაზე და, შესაბამისად, აქტიურად არიან ჩართულნი სწავლა-განათლებასთან დაკავშირებულ პროცესებში, და არ არიან მხოლოდ ცოდნის მიმღებები, ან ობიექტები, რომლებზედაც წარმოებს ღირებულებების გადაცემა. განათლების სისტემები და დაწესებულებები, ასევე, ამ სისტემებისა და დაწესებულებების ფარგლებში, განათლების სფეროს სპეციალისტები ვალდებული არიან, მოსწავლეები ან სტუდენტები საკუთარივე სწავლა-განათლების პროცესების მთავარ მონაწილედ აქციონ და ხელი შეუწყონ მათ დამოუკიდებელი ამროვნებისა და განსჯის უნარის გამომუშავებასა და დახვეწაში.

ამ ტიპის განათლება უშუალოდ უკავშირდება დემოკრატიის იდეალებს და ადამიანის უფლებათა პრინციპების გამოხატულებად იქცევა. აღნიშნული პრინციპები განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენს, როდესაც საქმე ეხება დემოკრატიულ საზოგადოებაში აქტიური მონაწილეობისათვის საჭირო კომპეტენციათა განვითარებას. ეს იმას ნიშნავს, რომ ყურადღება უნდა გამახვილდეს არა მხოლოდ ცოდნის გადაცემაზე, არამედ იმგვარი პირობების შექმნაზე, რომლებიც საშუალებას მისცემს მოსწავლეებსა და სტუდენტებს, მათთვის ხელსაყრელი გზებითა და საშუალებებით, და მათთვის ხელსაყრელ დროში, სრულად გამოავლინონ თავიანთი პოტენციალი.

გარდა ამისა, სწავლა მხოლოდ შემეცნებით პროცესს არ წარმოადგენს. სწავლა გულისხმობს პროცესებს, რომლებიც მთლიანი პიროვნების – მისი ინტელექტუალური შესაძლებლობების, ემოციებისა და გამოცდილების – ჩართულობას მოითხოვს. გამოცდილებაზე დაფუძნებული და აქტიური სწავლა განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენს იმ კომპეტენციებთან დაკავშირებით, რომლებიც დემოკრატიულ საზოგადოებაში აქტიური მონაწილეობისათვის არის საჭირო. თანამშრომლობისათვის საჭირო უნარების განვითარება ყველაზე ეფექტურად წარმოებს სასწავლო სიტუაციებში, რომლებიც ინტერაქტიულია და თანამშრომლობასა და ერთობლივ მუშაობას გულისხმობს. კრიტიკული აზროვნების განვითარებას ხელს უწყობს მოცემული სფეროს სხვადასხვა ასპექტზე კონცენტრირების შესაძლებლობები და ინტერპრეტაციების გაკეთებისა და განსხვავებული ვარიანტების განხილვისაკენ მოსწავლეების წახალისება. სხვა ადამიანების უფლებების დაფასების მნიშვნელობის აღქმა ყველაზე კარგად მიმდინარეობს ისეთ სასწავლო გარემოში, სადაც გადაწყვეტილების მიღება და მოქმედება ემყარება ყველას – უფროსი ასაკისა და ახალგაზრდების უფლებებისა და პასუხისმგებლობების თანაბარ პატივისცემას.

მოცემული სარეკომენდაციო ჩარჩო ხელს უწყობს ისეთ განათლებას, რომელიც კაცობრიობის წინსვლის, ადამიანის უფლებების დაცვისა და საჯარო სამსახურებისა და მოქალაქეებთან დაკავშირებული სხვა ინსტიტუტების მხრიდან დემოკრატიული ღირებულებების დაცვის მყარი გარანტი იქნება. აღნიშნულ ჩარჩოში შემავალი კომპეტენციები ემსახურება დემოკრატიული საზოგადოების შექმნისა და გაძლიერების მიზნით საჭირო ინსტიტუტებისა და პროცესების მშვიდობიანი გზით შექმნისა და რესტრუქტურირაციის უნარის გამომუშავებას. ეს თავისთავად გულისხმობს იმას, რომ მოქალაქეები თა-

ვიანთ მოქმედებებში უნდა ხელმძღვანელობდნენ დამკვიდრებული პრაქტიკით და, ამავე დროს, აქტიურად უნდა მუშაობდნენ იმ პრაქტიკის შეცვლის მიმართულებით, რომელიც ცვლილებას ან გაუმჯობესებას საჭიროებს.

დემოკრატიული კულტურის კომპეტენციები და საგანმანათლებლო დაწესებულებები

დემოკრატიული მოქალაქეობისათვის განათლებისა და ადამიანის უფლებათა სწავლების შესახებ ევროპის საბჭოს ქარტიაში ასევე ნათქვამია:

საგანმანათლებლო დაწესებულებები, მათ შორის, სკოლების მმართველი ორგანოები, თავიანთი საქმიანობების განხორციელებისას, უნდა ხელმძღვანელობდნენ ადამიანის უფლებათა ღირებულებებით და ხელს უწყობდნენ მოსწავლეებისა და სტუდენტების, თუ მოსწავლეებისა და სტუდენტების განათლებაზე პასუხისმგებელი პერსონალის და ყველა დაინტერესებული სუბიექტის, მათ შორის, მშობლების აღჭურვას ცხოვრებისთვის საჭირო უნარებითა და კომპეტენციებით (ნაწილი 2, მუხლი 5, პუნქტი ე).

საგანმანათლებლო დაწესებულებებს შეუძლიათ ამ პრინციპის დანერგვა და „დემოკრატიის შესახებ სწავლების“ ხელშეწყობა განახორციელონ შემდეგი გზებით:

- ▶ გადაწყვეტილებების მიღების პროცესების სათანადო ორგანიზებითა და მის შესახებ ინფორმაციის მიწოდების უზრუნველყოფით;
- ▶ დაწესებულებაში მიმდინარე პროცესების შესახებ დებატებისა და მათში აქტიური მონაწილეობის შესაძლებლობების შექმნით;
- ▶ იმის უზრუნველყოფით, რომ მასწავლებლებს, მოსწავლეებსა და მათ მშობლებს შორის ურთიერთობები ემყარებოდეს ურთიერთპატივისცემასა და ურთიერთნდობას.

საგანმანათლებლო დაწესებულებაში დემოკრატიული გარემოს შერწყმა სწავლების სათანადო თეორიასა და პრაქტიკასთან და მეთოდოლოგიასთან, დემოკრატიული კომპეტენციების განვითარების მყარ წინაპირობას წარმოადგენს. ამგვარი კომბინაციით მიღებული გარემო ხელს უწყობს სამიტის სწავლას. პირველი, თავდაჯერებულობა ყალიბდება მაშინ, როდესაც მოსწავლეს ეძლევა შესაძლებლობა, თავად გადაჭრას ამოცანა, როდესაც მას ამხნევენ, გააგრძელოს მუშაობა სირთულეებისა და დაბრკოლებების მიუხედავად და როდესაც მისი უმცირესი წარმატებაც კი დაფასებული და აღიარებულია. სწავლის პროცესის აღნიშნულ ეფექტურ განზომილებას, რომელიც გამოცდილებას ეფუძნება, ეწოდება „სწავლა დემოკრატიის საშუ-

ალებით“. მეორე, ცოდნის შექმნა და კრიტიკული აზროვნების განვითარება წარმოადგენს „სწავლას დემოკრატიის შესახებ“. და მესამე, მოცემულ კონტექსტსა თუ სიტუაციაში არსებული შესაძლებლობების გამოყენების უნარი წარმოადგენს „დემოკრატიისათვის სწავლას“.² აღნიშნული სამივე ტიპის სწავლა აუცილებელია იმისათვის, რათა მიღწეული იქნეს განათლების საბოლოო მიზანი, რომელიც მდგომარეობს შემდეგში – ახალგაზრდა თაობის მომზადება ცხოვრებისათვის, მათი აღჭურვა დემოკრატიულ საზოგადოებაში ცხოვრებისათვის საჭირო უნარებითა და კომპეტენციებით და მათი ჩამოყალიბება აქტიურ მოქალაქეებად.

ევროპის საბჭოს რეკომენდაციაში CM/Rec(2012)13, რომელიც ხარისხიანი განათლების უზრუნველყოფას ეძღვნება, ხაზგასმულია დემოკრატიული მოქალაქეობისათვის განათლებისა და ადამიანის უფლებათა სწავლების შესახებ ევროპის საბჭოს ქარტიაში ჩამოყალიბებული პრინციპები; კერძოდ, მასში ნათქვამია, რომ:

- „ხარისხიან განათლებად“ მიიჩნევა განათლება, რომელიც...
- დ. ხელს უწყობს დემოკრატიას, ადამიანის უფლებებისადმი პატივისცემას და სოციალურ სამართლიანობას სასწავლო გარემოში, რომელიც ითვალისწინებს უკლებლივ ყველას სწავლისა და სოციალურ საჭიროებებს;
- ე. საშუალებას აძლევს მოსწავლეებსა და სტუდენტებს, გამოიმუშაონ და განავითარონ სათანადო კომპეტენციები, თავდაჯერებულობა და კრიტიკული აზროვნება, რომლებიც მათ პასუხისმგებელ მოქალაქეებად ჩამოყალიბებაში დაეხმარება.

კომპეტენციათა მოცემული ჩარჩო, მოდელი და დესკრიპტორები დემოკრატიული მოქალაქეობისათვის განათლებისა და ადამიანის უფლებათა სწავლების შესახებ ევროპის საბჭოს ქარტიაში ჩამოყალიბებული პრინციპებისა და ხარისხიანი განათლებისაკენ ევროპის მოწოდების გააზრების საშუალებად გვევლინება. იგი გვაწვდის დემოკრატიულ პროცესებში აქტიური მონაწილეობისათვის საჭირო კომპეტენციათა ყოვლისმომცველ, თანმიმდევრულ და გამჭვირვალე დახასიათებას.

2. აღნიშნული დიფერენციაცია უკავშირდება ადამიანის უფლებების შესახებ განათლებისა და წვრთნის თაობაზე ევროპის საბჭოს მიერ შემუშავებულ დეკლარაციაში მოცემულ დიფერენციაციას „ადამიანის უფლებების შესახებ სწავლასა“, „ადამიანის უფლებების საშუალებით სწავლასა“ და „ადამიანის უფლებებისათვის სწავლას“ შორის. იხილეთ: www.ohchr.org/EN/Issues/Education/Training/Pages/UNDHREducationTraining.aspx.

ევროპის საბჭოს რეკომენდაციაში CM/Rec(2014)5 ხაზგასმულია სასკოლო განათლებაში ენის (ენების) მნიშვნელობა. კონკრეტულად, მასში (მუხლი 6, პუნქტი ბ) ნათქვამია, რომ:

განსაკუთრებული ყურადღება სასკოლო განათლების საწყის ეტაპზე უნდა დაეთმოს ენის ათვისებას, რომელიც, როგორც თავად კონკრეტული სასკოლო საგანი, ასევე, სხვა სასკოლო საგნებში მოსწავლეებისათვის ცოდნის გადაცემის საშუალება, უმნიშვნელოვანეს როლს თამაშობს როგორც ცოდნის მისაწვდომობის თვალსაზრისით, ასევე, მოსწავლეების შემეცნებითი განვითარების თვალსაზრისით.

მოსწავლეებს, რომლებსაც ენობრივი ბარიერი გააჩნიათ, პრობლემები ექმნებათ სწავლისა და განათლების კუთხით წინსვლის მხრივ.

უკლებლივ ყველა სასწავლო საგანში აქტივობები, რომლებიც ენობრივ კომპეტენციას საჭიროებს, მოიცავს შემდეგს:

- ▶ განმარტებითი ტექსტების კითხვა და გაგება, რომლებიც ხშირად სასწავლო საგნის კონტექსტის მიხედვით ერთმანეთისაგან განსხვავებულია;
- ▶ მასწავლებლის მიერ რთული საკითხების ახსნის მოსმენა და გაგება;
- ▶ კითხვებზე ზეპირი და წერილობითი პასუხების გაცემა;
- ▶ კვლევისა და სწავლის შედეგების წარმოჩენა;
- ▶ კონკრეტულ თემაზე მსჯელობაში მონაწილეობის მიღება.

ნებისმიერი საგნის შესწავლა გულისხმობს ენის შესწავლას და კონკრეტულ საგანთან დაკავშირებული ცოდნის შექმნა წარმოუდგენელია ენობრივი საშუალების გარეშე. ენობრივი კომპეტენცია საგნობრივი კომპეტენციის განუყოფელ ნაწილს წარმოადგენს. შესაბამისი ენობრივი კომპეტენციის გარეშე, შეუძლებელია, მოსწავლემ სათანადოდ აითვისოს სასწავლო მასალა, ან შეძლოს ამ მასალაზე საუბარი. ევროპის საბჭომ დაამუშავა და მოამზადა მასალა, რომლითაც შეუძლიათ ისარგებლონ განათლების სფეროს სპეციალისტებმა, რათა უზრუნველყონ მოსწავლეთა ენობრივი კომპეტენციების სათანადო დონეზე განვითარება, რაც, თავის მხრივ, სწავლაში მიღწევების გარანტი იქნება; აღნიშნული მასალა მოწოდებულია ევროპის საბჭოს მრავალ-

ლენოვანი და ინტერკულტურული განათლებისათვის რესურსებისა და ლიტერატურის პლატფორმის საშუალებით.³

დემოკრატიული კულტურის კომპეტენციების ათვისება, ასევე, დამოკიდებულია ენობრივ კომპეტენციებზე. დემოკრატიული კულტურის კომპეტენციები შესაძლებელია კურიკულუმში კონკრეტული ნაწილის სახით იქნეს შეტანილი, ან მოხდეს საგანმანათლებლო დაწესებულების იმგვარად ორგანიზება, რაც წახალისებს მოსწავლეთა ჩართულობას. ორივე შემთხვევაში, ენობრივი კომპეტენცია უმნიშვნელოვანესია და საჭიროებს პედაგოგებისა და მასწავლებლების მხრიდან ყურადღების გამახვილებას. მოსწავლეები ითვისებენ ენას და აცნობიერებენ ენობრივი კომპეტენციის მნიშვნელობას, ეუფლებიან რა დემოკრატიულ და ინტერკულტურულ კომპეტენციებს.

3. იხ: www.coe.int/EN/web/platform-plurilingual-intercultural-language-education/.

თავი 2 დემოკრატიული კულტურის კომპეტენციების საჩემოდაცო ჩარჩო – ჩას ბულისხმობს იბი და ჩას – ჩაა

დემოკრატიული კულტურის კომპეტენციების საჩემოდაცო ჩარჩო წარმოადგენს სახელმძღვანელო დოკუმენტს, რომელიც ეფუძნება ევროპის საბჭოს ღირებულებებს: ადამიანის უფლებებს, დემოკრატიასა და კანონის უზენაესობას. მისი მიზანია დემოკრატიული კულტურის კომპეტენციებისა და ინტერკულტურული დიალოგის სწავლების, სწავლისა და შეფასების დაგეგმვასა და დანერგვასთან დაკავშირებული ყოვლისმომცველი რესურსების მიწოდება, იმგვარად, რომ აღნიშნული პროცესები იყოს გამჭვირვალე და თანმიმდევრული ყველა დაინტერესებული პირისათვის.

დემოკრატიული კულტურის კომპეტენციების საჩემოდაცო ჩარჩოში გამოყენებულია საერთო ენა, მათ შორის, საერთო ტერმინოლოგია, რომელიც საშუალებას აძლევს აღნიშნულ პროცესებში ჩართულ ყველა პირს, ასწავლოს, ისწავლოს ან შეაფასოს განსხვავებული კომპეტენციები – ღირე-

ბულებები, დამოკიდებულებები, უნარები და ცოდნა და კრიტიკული გააზრება – სრულყოფილად და ამომწურავად, ე.ი. ამ კომპეტენციებისა და მათ შორის კავშირის სრული გააზრებით. გამჭვირვალობა უზრუნველყოფილია კომპეტენციების და, ასევე, სწავლების, სწავლისა და შეფასებისას, ამ კომპეტენციების გამოყენების დეტალური აღწერის საშუალებით. თანმიმდევრობის დაცვა ხდება იმის უზრუნველყოფით, რომ გამოირიცხოს ნებისმიერი შეუსაბამობა სამ ელემენტს შორის: სწავლებას, სწავლასა და შეფასებას შორის. ყოვლისმომცველობა, გამჭვირვალობა და თანმიმდევრობა ხელს უწყობს შეთანხმებულ მოქმედებებს ფორმალური, ფორმალური სასწავლო გარემოდან განსხვავებულ გარემოში მიღებული და არაფორმალური განათლების როგორც შიგნით, ასევე, მათ შორის და, რა თქმა უნდა, წევრი სახელმწიფოების განათლების სისტემებს შორის.⁴

დემოკრატიული კულტურის კომპეტენციების სარეკომენდაციო ჩარჩო არ წარმოადგენს ევროპის მიერ დადგენილ ან თუნდაც რეკომენდებულ კურიკულუმს. იგი არ გვთავაზობს სწავლების განსაკუთრებულ თეორიასა და პრაქტიკას ან სწავლების მეთოდოლოგიას და შეფასების მოდელს. თუმცა მასში ახსნილია, თუ როგორ უნდა განხორციელდეს დემოკრატიული კულტურის კომპეტენციების ჩართვა სწავლების მთელ რიგ თეორიებს, მეთოდოლოგიებსა და შეფასების მოდელებში, რომლებიც სრულ შესაბამისობაშია ევროპის საბჭოს ღირებულებებთან. მასში, ასევე, გამოყოფილია კომპეტენციების სწავლებაზე, სწავლასა და/

4. „ფორმალური განათლება“ წარმოადგენს განათლებისა და წვრთნის სტრუქტურულ სისტემას, რომელიც მოიცავს სკოლამდელიდან და დაწყებითი სკოლიდან, საშუალო სკოლის ჩათვლით, უნივერსიტეტამდე, საგანმანათლებლო სისტემას. იგი, ჩვეულებრივ, ხორციელდება ზოგად და პროფესიულ საგანმანათლებლო დაწესებულებებში და გულისხმობს კურსდამთავრებულთათვის სერტიფიკატების/დიპლომების გადაცემას. „ფორმალური სასწავლო გარემოდან განსხვავებულ გარემოში მიღებული განათლება“ ნიშნავს ნებისმიერ დაგეგმილ საგანმანათლებლო პროგრამას, რომელიც შექმნილია გარკვეული უნარებისა და კომპეტენციების გასაუმჯობესებლად და რომელიც ხორციელდება ფორმალური საგანმანათლებლო გარემოსგან დამოუკიდებლად. „არაფორმალური განათლება“ ნიშნავს მთელი ცხოვრების მანძილზე მიმდინარე პროცესს, რომლის დროსაც ყოველი ინდივიდუალური პიროვნება იძენს დამოკიდებულებებს, ღირებულებებს, უნარებს და ცოდნას, საგანმანათლებლო რესურსებისა და ამ რესურსების გავლენის საშუალებით, საკუთარ გარემოში და ყოველდღიური გამოცდილებიდან (ოჯახში, თანატოლების გარემოცვაში, მეზობლების წრეში, ნაცნობებთან ურთიერთობისას, ბიბლიოთეკაში, მასმედიის საშუალებით, სამუშაო ადგილზე, გართობისა და სპორტული შეჯიბრებების თავშეყრის ადგილზე და ა.შ.). ზემოთ მოცემული განმარტებები აღებულია დემოკრატიული მოქალაქეობისათვის განათლებისა და ადამიანის უფლებათა სწავლების შესახებ ევროპის საბჭოს ქარტიიდან.

ან შეფასებაზე ყველაზე მორგებული სწავლების თეორიები, მეთოდოლოგიები და შეფასების მოდელები; ამგვარად, პირებს, რომლებიც სარგებლობენ მოცემული სარეკომენდაციო ჩარჩოთი, ეძლევათ საშუალება, თავად შეაფასონ მათ მიერ შერჩეული მიდგომები და განსაზღვრონ, თუ რამდენად ესადაგება მათ მოცემულობასა და კონტექსტს სხვა მიდგომები.

ამგვარად, მოცემული სარეკომენდაციო ჩარჩო წარმოადგენს ინსტრუმენტს, რომელიც გამოიყენება სხვადასხვა კონტექსტზე და განათლების სისტემებზე მორგებული კურიკულუმების, სწავლების თეორიისა და პრაქტიკის და შეფასების მოდელების შემუშავებასა და განვითარებაში, რის თაობაზეც გადაწყვეტილებას იღებენ პასუხისმგებელი პირები, მაგალითად, ზოგადად, მოსწავლეები და სტუდენტები, კურიკულუმების შემუშავებასა და განვითარებაზე პასუხისმგებელი პირები, მასწავლებლები, საგამოცდო პროცესებზე პასუხისმგებელი პირები, მასწავლებელთა მომზადებაზე პასუხისმგებელი პირები და სხვა დაინტერესებული პირები, რომელთაგანაც უკლებლივ ყველა სოციალურ სუბიექტს წარმოადგენს. ახალგაზრდა თაობის ცხოვრებისათვის მომზადება და მათი სათანადო კომპეტენციებით აღჭურვა მოცემული სარეკომენდაციო ჩარჩოს ქვაკუთხედს წარმოადგენს.

სოციალური სუბიექტების უფლებებით აღჭურვის მიზნით, მოცემული სარეკომენდაციო ჩარჩო გვაწვდის ნებისმიერი სოციალური ჯგუფის ფარგლებში – როგორცაა, საგანმანათლებლო დაწესებულება, სამუშაო დაწესებულება, (ადგილობრივი, ეროვნული, საერთაშორისო) პოლიტიკური სისტემა, დასვენებასა და რეკრეაციამე ორიენტირებული ორგანიზაცია, თუ არასამთავრობო ორგანიზაცია – დემოკრატიული კულტურის აქტიური წევრობისათვის აუცილებელი კომპეტენციების კონცეპტუალიზაციისა და აღწერის საშუალებას.

გარდა ამისა, ვინაიდან მოცემული სარეკომენდაციო ჩარჩოს შექმნა ინდივიდუალური პირების უფლებებით აღჭურვას, და არა მათ შემზღუდავს, ემსახურება, მისი გამოყენება დაუშვებელია ნებისმიერი ტიპის სოციალური ჯგუფიდან, მათ შორის, სახელმწიფოთა კავშირიდან, ადამიანის ან სხვა სუბიექტის გარიყვის საშუალებად. კომპეტენციების წინამდებარე ჩარჩოს გამოყენება ჩართულობის ბარიერის სახით მის არასწორად და ბოროტად გამოყენებასა და მისი მიზნის დამახინჯებას ნიშნავს. ძალიან მნიშვნელოვან პრინციპს წარმოადგენს უზრუნველყოფა იმის, რომ მოცემულმა სარეკომენდაციო ჩარჩომ არავითარი ზიანი არ მოუტანოს პირსა თუ ადამიანთა ჯგუფს.

დემოკრატიული კულტურის კომპეტენციების დაუფლება არ წარმოადგენს სწორხაზოვან სვლას ინტერკულტურული დიალოგის ან დემოკრატიული პროცესებისათვის საჭირო მუდმივად მზარდი კომპეტენციის მიმართულებით. კომპეტენცია, რომლის განვითარებაც ხდება ერთ სიტუაციაში, შესაძლებელია გამოყენებულ იქნეს სხვა სიტუაციებში, თუმცა, ასევე შესაძლებელია, ვერც მიესადაგოს სხვა სიტუაციებს. დემოკრატიული კულტურის კომპეტენციების განვითარება მთელი სიცოცხლის მანძილზე მიმდინარეობს. რაც იმას ნიშნავს, რომ მათი სწავლებისა და სწავლის დროს გათვალისწინებულ უნდა იქნეს კონტექსტი და მათი შეფასება უნდა გულისხმობდეს კომპეტენციის ყველა დონის განსაზღვრას. არ შეიძლება, არასაკმარისად იქნეს მიჩნეული კომპეტენციის ნებისმიერი დონე და გასათვალისწინებელია, რომ პოტენციურად ყველა კომპეტენცია ექვემდებარება გაუმჯობესებას.

კომპეტენციათა მოცემული ჩარჩო არ განსაზღვრავს, თუ რომელი კომპეტენციის ან კომპეტენციის რა დონის დაუფლებას უნდა შეეცადოს პირი, მთელი ცხოვრების მანძილზე სწავლის საშუალებით. მაგალითად, მასში არ არის განსაზღვრული, რომელ კომპეტენციებს და რა დონეზე უნდა ფლობდეს პირი იმისათვის, რომ რომელიმე ქვეყნის მოქალაქეობა მიიღოს. გარდა ამისა, მუდმივად იქნება კომპეტენციების მოცემული ჩარჩოს გამოყენების გზებისა და განათლებაში მისი ჩართვის სტრატეგიის იმ კონკრეტულ ადგილობრივ, ეროვნულ და კულტურულ კონტექსტზე მორგების აუცილებლობა, რომელშიც ის გამოიყენება, თუმცა, ამავდროულად, მოცემული სარეკომენდაციო ჩარჩო, ნებისმიერ კონტექსტში, უზრუნველყოფს იმას, რომ იგი იყოს ყოვლისმომცველი, გამჭვირვალე და თანმიმდევრული.

მოცემული სარეკომენდაციო ჩარჩოს ადაპტირება ექსკლუზიურად შედის პოლიტიკის შემუშავებასა და მის განხორციელებაზე პასუხისმგებელი პირების კომპეტენციაში, ანუ მათ კომპეტენციაში, ვინც სიღრმისეულად იცის და იაზრებს მოცემულ კონტექსტს და, ასევე, გააზრებული აქვს, თუ რა ნიუანსური სახეცვლილებითა და ფორმით შეიძლება მოგვევლინოს ეს კონტექსტი, რაც აუცილებლად იქონიებს გავლენას განათლების პროცესებზე. გარდა ამისა, კონტექსტი მუდმივად რეაგირებს როგორც ისტორიულ, ასევე, ეკონომიკის, ტექნოლოგიისა და კულტურის სფეროებში მიმდინარე ცვლილებებზე და ამგვარი ფაქტორებით გამოწვეული კონტექსტის ცვლილების წინასწარ გან-

საზღვრა პრაქტიკულად შეუძლებელია. შესაბამისად, მათ, ვინც სარგებლობს მოცემული სარეკომენდაციო ჩარჩოთი, მოუწევთ, გადასინჯონ სწავლების, სწავლისა და შეფასების პრაქტიკა ამგვარი ცვლილებების კვალდაკვალ. მოცემულ სარეკომენდაციო ჩარჩოსთან დაკავშირებული გადაწყვეტილებები აუცილებლად უნდა იქნეს მიღებული იმ დონეზე, რა დონეზეც განისაზღვრება მოცემული ჩარჩოს დანერგვა, იქნება ეს ეროვნული, რეგიონული, მუნიციპალიტეტის, სასწავლო დაწესებულების, მასწავლებლისა თუ მოსწავლის დონე (დაწვრილებითი ინფორმაცია აღნიშნულის შესახებ იხილეთ მესამე ტომის შესაბამის თავში, რომელიც კურიკულუმს ეძღვნება).

დემოკრატიული კულტურის კომპეტენციების ათვისება არის პროცესი, რომელიც მთელი ცხოვრების მანძილზე გრძელდება, იმის გათვალისწინებით, რომ პირები თავიანთი ცხოვრების მანძილზე მუდმივად აწყდებიან ახალ და განსხვავებულ კონტექსტებსა და სიტუაციებს, ანალიზებენ მათ და ადგენენ ამ სიტუაციებში მოქმედების გეგმებს. მოცემული სარეკომენდაციო ჩარჩო და კომპეტენციების მოდელი, რომელიც მის ნაწილს წარმოადგენს, ამგვარ პროცესებში დახმარებას ითვალისწინებს, ნებისმიერი ტიპისა და ეტაპის განათლების სფეროში – იქნება ეს ფორმალური, ფორმალური სასწავლო გარემოდან განსხვავებულ გარემოში მიღებული თუ არაფორმალური განათლება.

თავი 3 დემოკრატიის კულტურისა და ინსტიტუტური დიალოგის პროპაგანდა

დემოკრატია, საზოგადოდ მიღებული განმარტებით, წარმოადგენს მმართველობის ფორმას, რომელიც ხორციელდება ხალხის მიერ და ხალხის სახელით. ამ ტიპის მმართველობის მთავარ მახასიათებელს წარმოადგენს უმრავლესობის შეხედულებებზე რეაგირება. აქედან გამომდინარე, დემოკრატია ვერ იარსებებს იმ ინსტიტუტების გარეშე, რომელთა მეშვეობითაც ზრდასრულ მოქალაქეებს პოლიტიკური უფლებები ენიჭებათ, აგრეთვე, დემოკრატია ვერ იარსებებს რეგულარული, კონკურენციაზე დაფუძნებული, თავისუფალი და სამართლიანი არჩევნების, უმრავლესობის მმართველობისა და მთავრობის ანგარიშვალდებულების გარეშე.

თუმცა, მიუხედავად იმისა, რომ დემოკრატია ვერ იარსებებს დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და კანონების გარეშე, ეს ინსტიტუტები, თავისთავად, ვერ იფუნქციონირებს მოქალაქეების დემოკრატიული კულტურის გარეშე, თუ მოქალაქეები არ ფლობენ დემოკრატიულ ღირებულებებს და არ გააჩნიათ

დემოკრატიული დამოკიდებულებები. აღნიშნული გულისხმობს ქვემოთ ჩამონათვალს, მაგრამ არ შემოიფარგლება შემდეგით:

- ▶ საჯარო განხილვისა და მსჯელობის მნიშვნელობის გააზრება;
- ▶ საკუთარი აზრის გამოთქმის სურვილი და მზაობა, რომ მოუსმინო სხვების მიერ გამოთქმულ მოსაზრებებს;
- ▶ მტკიცე რწმენა, რომ მოსაზრებებს შორის წინააღმდეგობები უნდა გადაიჭრას და კონფლიქტები უნდა მოგვარდეს მშვიდობიანად;
- ▶ უმრავლესობის მიერ მიღებული გადაწყვეტილებებისადმი პატივისცემა;
- ▶ უმცირესობებისა და მათი უფლებების დაცვის აუცილებლობის გააზრება;
- ▶ აღიარება იმისა, რომ უმრავლესობის მმართველობითა და მათ მიერ შემოღებული წესებით დაუშვებელია დაირღვეს უმცირესობათა უფლებები;
- ▶ კანონის უზენაესობის აღიარება.

ასევე, დემოკრატია მოქალაქეებისაგან მოითხოვს საჯარო სივრცეში აქტიური მონაწილეობისათვის მზადყოფნას. იმ შემთხვევაში, თუ მოქალაქეები არ იცავენ ამ ღირებულებებს, არ გააჩნიათ ეს დამოკიდებულებები და არ მოქმედებენ მათ შესაბამისად, დემოკრატიული ინსტიტუტები ვერ ფუნქციონირებს.

კულტურული თვალსაზრისით მრავალფეროვან საზოგადოებებში, დემოკრატიული პროცესები და ინსტიტუტები, აგრეთვე, საჭიროებს ინტერკულტურულ დიალოგს. დემოკრატიის ძირითად პრინციპს წარმოადგენს ის, რომ ყველას, ვისაც ეხება ესა თუ ის პოლიტიკური გადაწყვეტილება, ჰქონდეს საშუალება, გამოთქვას საკუთარი მოსაზრება ამ გადაწყვეტილების მიღების პროცესში, ხოლო გადაწყვეტილების მიღებაზე პასუხისმგებელი პირები ვალდებული არიან, გაითვალისწინონ ეს მოსაზრებები. ინტერკულტურული დიალოგი, პირველ რიგში, წარმოადგენს უმნიშვნელოვანეს საშუალებას, რომლის გამოყენებითაც მოქალაქეებს შეუძლიათ, თავიანთი მოსაზრებები გაუზიარონ მათგან განსხვავებული კულტურული კუთვნილების მქონე სხვა მოქალაქეებს. გარდა ამისა, იგი წარმოადგენს საშუალებას, რომლის გამოყენებითაც გადაწყვეტილებების მიღებაზე პასუხისმგებელი პირები ეცნობიან ყველა მოქალაქის მოსაზრებებს და შეუძლიათ გაითვალისწინონ

სხვადასხვა კულტურული კუთვნილების მქონე პირების მოსაზრებები. კულტურულად მრავალფეროვან საზოგადოებაში ინტერკულტურული დიალოგი უმნიშვნელოვანესია იმის უზრუნველსაყოფად, რომ ყველა მოქალაქე საჯარო განხილვებსა და გადაწყვეტილების მიღებაში მონაწილეობის თანაბარი უფლებით სარგებლობდეს. კულტურულად მრავალფეროვან საზოგადოებაში, დემოკრატია და ინტერკულტურული დიალოგი ერთმანეთს ავსებს და აძლიერებს.

ინტერკულტურული დიალოგი თანამოსაუბრის მიმართ პატივისცემას საჭიროებს. ურთიერთპატივისცემის გარეშე, სხვა ადამიანებთან კომუნიკაცია ურთიერთდაპირისპირების ან იძულების ფორმას იღებს. ურთიერთდაპირისპირების ფონზე მიმდინარე კომუნიკაციის მიზანი თანამოსაუბრის „დამარცხება“, რისი მიღწევაც შესაძლებელი ხდება იმის დამტკიცებით, რომ თქვენი მოსაზრება სხვების მოსაზრებებზე უპირატესია. იძულების ფონზე მიმდინარე კომუნიკაციის მიზანს წარმოადგენს თანამოსაუბრეზე ზეწოლა, მისი იძულება, რომ დათმოს საკუთარი და მიიღოს თქვენი პოზიცია. ორივე შემთხვევაში, თანამოსაუბრის მიმართ უპატივცემულობა ვლინდება და არ ჩანს სურვილი, მოისმინო და გაიზიარო სხვა ადამიანების მოსაზრებები თუ თვალსაზრისი.

სხვაგვარად რომ ვთქვათ, პატივისცემის გარეშე, დიალოგი კარგავს თავის მთავარ მახასიათებელს და აღარ გვევლინება მოსაზრებების ღიად გაცვლის საშუალებად, რომლის გამოყენებითაც ერთმანეთისაგან განსხვავებული კულტურული კუთვნილების მქონე პირებს საშუალება ეძლევათ, გაიგონ, გაიზიარონ და გააცნობიერონ ერთმანეთის ხედვები, ინტერესები და საჭიროებები.

პატივისცემა, თავისთავად, ეფუძნება შემდეგ მსჯელობას: ადამიანს გააჩნია თანდაყოლილი პიროვნული მნიშვნელობა და ღირებულება და იმსახურებს, იყოს სხვა პირების ყურადღებისა და ინტერესის საგანი. აღნიშნული გულისხმობს სხვა პირების ღირსების აღიარებას, და აღიარებას იმისას, რომ ყველა პიროვნებას აქვს უფლება, ჰქონდეს საკუთარი მოსაზრებები და ცხოვრების საკუთარი წესი და დაიცვას საკუთარი მოსაზრებები და ცხოვრების წესი. მოკლედ რომ ვთქვათ, ინტერკულტურული დიალოგი მოითხოვს სხვა ადამიანების ღირსების აღიარებასა და თანასწორობისა და ადამიანის უფლებების დაცვას. იგი, ასევე, საჭიროებს იმ კულტურულ ჯგუფებს შორის ურთიერთობის კრიტიკულ გააზრებას, რომლებსაც ინტერკულტურულ დიალოგში მონაწილე პირები ეკუთვნიან და სხვების კულტურული კუთვნილების მიმართ

პატივისცემას. ინტერკულტურულ დიალოგში მონაწილეობისათვის მოქალაქეები უნდა ფლობდნენ ინტერკულტურულ კომპეტენციას, რომლის არსებით ნაწილსაც წარმოადგენს პატივისცემა.

და ბოლოს, დემოკრატიის მკაცრ პირობას წარმოადგენს ის, რომ ინსტიტუტები მტკიცედ იცავდნენ ყველა მოქალაქის უფლებებსა და ძირითად თავისუფლებებს. საჭიროა უმცირესობათა შეხედულებების მატარებელი პირების დაცვა უმრავლესობის იმ ქმედებებისაგან, რომლებსაც შეუძლიათ, ხელყონ ამ პირების უფლებები და თავისუფლებები. უმცირესობათა შეხედულებები დებატების გამდიდრებას ემსახურება და დაუშვებელია მათი მარჯინალიზაცია და გამორიცხვა. ეს ნიშნავს იმას, რომ დემოკრატიის პირობებში, ინსტიტუტებმა უმრავლესობის ქმედებებზე გარკვეული საზღვრები უნდა დააწესოს. ამგვარი საზღვრების დაცვის ინსტრუმენტად, როგორც წესი, გვევლინება კონსტიტუცია ან კანონმდებლობა, რომელიც აყალიბებს და იცავს ყველა მოქალაქის, მათ შორის, უმრავლესობისა და უმცირესობების უფლებებსა და თავისუფლებებს.

შეჯამების სახით უნდა ითქვას, რომ კულტურულად მრავალფეროვან საზოგადოებაში დემოკრატიის ხელშეწყობა გულისხმობს: მთავრობასა და ინსტიტუტებს, რომლებიც ეხმარება და ითვალისწინებს უმრავლესობის შეხედულებებსა და მოსაზრებებს და, ამავე დროს, აღიარებს და იცავს უმცირესობების უფლებებს; დემოკრატიის კულტურას; ინტერკულტურულ დიალოგს; სხვების ღირსებისა და უფლებებისადმი პატივისცემას; და ინსტიტუტებს, რომლებიც იცავს ყველა მოქალაქის უფლებებსა და თავისუფლებებს. მოცემული სარეკომენდაციო ჩარჩოს შექმნა ემსახურება განათლების პროცესებში მონაწილე პირების ხელშეწყობას, რათა მათ შეძლონ თავიანთი წვლილის შეტანა იმ მიზნის მიღწევაში, რომელიც გულისხმობს ჩამოთვლილი ხუთი პირობიდან სამის შესრულებასა და გამყარებას, ესენია: დემოკრატიის კულტურა, ინტერკულტურული დიალოგი და სხვების ღირსებისა და უფლებებისადმი პატივისცემა.

როგორც ინტერკულტურული დიალოგის შესახებ ევროპის საბჭოს ნორმატიულ დოკუმენტშია (2008 წ.)⁵ აღნიშნული, ინტერკულტურული კომპე-

5. ევროპის საბჭო (2008 წ.), ნორმატიული დოკუმენტი ინტერკულტურული დიალოგის შესახებ: „თანაცხოვრება თანასწორუფლებიანობისა და ღირსების დაცვის საფუძველზე“. სტრასბურგი: ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტი. შეგიძლიათ იხილოთ შემდეგ ვებგვერდზე: www.coe.int/t/dg4/intercultural/source/white%20paper_final_revised_en.pdf.

ტენციების და, ასევე, იმ კომპეტენციების შექმნა, რომლებიც დემოკრატიის კულტურაში ეფექტური მონაწილეობისათვის არის საჭირო, არ ხდება ავტომატურად, არამედ სწავლისა და პრაქტიკის შედეგად მიიღწევა. განათლება წარმოადგენს იმ უნიკალურ საშუალებას, რომელიც ახალგაზრდებს აძლევს მიმართულებას და ეხმარება მათ ამ მიზნის მიღწევაში – ამზადებს მათ ცხოვრებისათვის. სწორედ განათლების საშუალებით იძენენ ახალგაზრდები უნარებს, რომლებიც მათ სჭირდებათ იმისათვის, რომ გახდნენ დამოუკიდებელი და დემოკრატიულ საზოგადოებაში, ინტერკულტურულ დიალოგსა და, ზოგადად, საზოგადოებრივ პროცესებში აქტიურად მონაწილე მოქალაქეები. განათლება აძლევს პირებს შესაძლებლობას, გააკეთონ თავიანთი არჩევანი და იზრუნონ საკუთარი მიზნების მიღწევაზე და, ამავე დროს, პატივისცემა გამოიჩინონ ადამიანის უფლებების მიმართ, სხვების ღირსებისა და დემოკრატიული პროცესების მიმართ.

წინამდებარე სარეკომენდაციო ჩარჩოს შექმნის იდეა მდგომარეობს განათლების სფეროს დაგეგმვის ხელშეწყობაში, რათა, განათლების საშუალებით, მიღწეულ იქნეს მიზანი, რომელიც გულისხმობს ახალგაზრდა თაობის მომზადებას იმისათვის, რომ ისინი გახდნენ დამოუკიდებელი და პატივისცემით გამსჭვალული დემოკრატი მოქალაქეები, უზრუნველყოფს რა მათ აღჭურვას დემოკრატიისა და ინტერკულტურული დიალოგისათვის საჭირო კომპეტენციებით.

თავი 4 ინსტიტუციური სტრუქტურების ანიუზნალობა

აიუხედავად იმისა, რომ დემოკრატიულ პროცესებში ეფექტური მონაწილეობისათვის აუცილებელ წინაპირობას წარმოადგენს ის, რომ მოქალაქეები დაეუფლონ აღნიშნულ კომპეტენციებს, მხოლოდ ეს არ არის საკმარისი იმის უზრუნველსაყოფად, რომ დემოკრატია ჭეშმარიტად ფუნქციონირებდეს, შემდეგი მიზეზების გამო:

პირველ რიგში, დემოკრატიულ პროცესებსა და ინტერკულტურულ დიალოგში ეფექტური მონაწილეობისათვის საჭირო კომპეტენციებით აღჭურვილი მოქალაქეების გარდა, დემოკრატია საჭიროებს შესაბამისი პოლიტიკური და სამართლებრივი ინსტიტუტების არსებობას, რომლებიც ხელს უწყობს მოქალაქეებისათვის პროცესებში აქტიური ჩართულობის შესაძლებლობების ხელმისაწვდომობას. ინსტიტუტები, რომლებიც ზღუდავს მსგავს შესაძლებლობებს, არ შეიძლება მიჩნეულ იქნეს დემოკრატიულ ინსტიტუტებად. მაგალითად, მოქალაქეებს ეზღუდებათ დემოკრატიულ პროცესებში მონაწილეობის შესაძლებლობა, ინსტიტუციური საკონსულტაციო ორგანოების არარსებობის პირობებში, რომელთა საშუალებითაც მოქალაქეებს აქვთ შესაძლებლობა, საკუთარი შეხედულებები და მოსაზრებები გაუზიარონ პოლიტიკოსებს. ამგვარ პირობებში, მოქალაქეებს სჭირდებათ დემოკრატიული ქმედებების ალტერნატიული ფორმებს მიმართონ, თუ მათ სურთ, რომ მათი მოსაზრებები და შეხედულებები გაჟღერდეს. მსგავსად ამისა, ინტერკულტურ-

რული დიალოგის ხელშეწყობი ინსტიტუციური სტრუქტურების არარსებობის პირობებში, მოქალაქეებს ნაკლები შესაძლებლობა აქვთ, ჩაერთონ ამგვარ დიალოგში. თუმცა, იმ შემთხვევაში, თუ სახელმწიფო იღებს გარკვეულ ზომებს, რომლებიც გულისხმობს ინტერკულტურული დიალოგის ხელშეწყობის მიზნით საჭირო ადგილების გამოყოფას (მაგ. კულტურული ან სოციალური ცენტრები, ახალგაზრდული კლუბები, საგანმანათლებლო ცენტრები, სხვა დასასვენებელ-გასართობი ადგილები ან ვირტუალური სივრცე), და ხელს უწყობს და ახალისებს ამგვარი საშუალებების ინტერკულტურული აქტივობებისათვის გამოყენებას, მოქალაქეებს მეტი შესაძლებლობა ეძლევათ, ჩაერთონ ინტერკულტურულ დიალოგში.

სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, მაშინ როცა დემოკრატიული ინსტიტუტები დამოუკიდებლად ვერ იარსებებს, ე.ი. დემოკრატია ვერ იარსებებს შესაბამისი კულტურის გარეშე, იგივე ითქმის დემოკრატიულ კულტურაზეც და ინტერკულტურულ დიალოგზეც, რომლებიც ვერ შენარჩუნდება შესაბამისი ინსტიტუტების გარეშე. ინსტიტუტები და მოქალაქეთა კომპეტენციები და მათი ქმედებები მჭიდროდ არის ერთმანეთთან დაკავშირებული.

გარდა ამისა, არახელსაყრელი გარემოებების არსებობა, დისკრიმინაცია, საზოგადოების წევრებს შორის რესურსების არათანაბარი განაწილება, შეიძლება გახდეს მიზეზი იმისა, რომ ძალიან ბევრ ადამიანს არ მიეცეს, თანასწორობის პრინციპის დაცვით, აღნიშნულ პროცესში მონაწილეობის შესაძლებლობა. მაგალითად, თუ მოქალაქეები არ ფლობენ სოციალურ ან პოლიტიკურ საკითხებზე არსებულ ინფორმაციაზე წვდომისათვის საკმარის მასალასა და ფინანსურ რესურსებს, ან სამოქალაქო აქტივობებში მონაწილეობისათვის საკმარის მასალასა და ფინანსურ რესურსებს, ისინი, უფლებრივი თვალსაზრისით, არასახარბიელო მდგომარეობაში აღმოჩნდებიან იმ მოქალაქეებთან შედარებით, რომლებიც საკმარის მასალასა და რესურსებს ფლობენ. ამ შემთხვევაში, კომპეტენციების ფლობას არანაირი მნიშვნელობა არ ენიჭება, ვინაიდან შეზღუდულია ამ კომპეტენციებით სარგებლობის შესაძლებლობა.

მსგავს უთანასწორობასა და უფლებების შეზღუდვას კიდევ უფრო აღრმავებს ძალთა არათანაბარი გადანაწილება და ინსტიტუტების მიკერძოებული მიდგომები, რომელთა შედეგადაც, დემოკრატიული და ინტერკულტურული გარემოებებითა და შესაძლებლობებით სარგებლობის საშუალება ეძლევა

მხოლოდ გარკვეული პოზიციის მქონე და პრივილეგირებულ მოქალაქეებს. არაპრივილეგირებული მოქალაქეები, შესაძლებელია, გარიყულნი აღმოჩნდნენ და არ მიეცეთ პროცესებში თანაბარი პირობების საფუძველზე მონაწილეობის საშუალება, იმ პირების მიერ გამოყენებული ენისა ან ქმედებების გამო, რომლებიც გარკვეული უპირატესობებით სარგებლობენ, მაგალითად, აქვთ შედარებით მაღალი განათლების დონე, მაღალი თანამდებობები უკავიათ, ან ე.წ. „კარგი“ და „მყარი“ კავშირები აქვთ. არსებობს საფრთხე იმისა, რომ მარგინალიზაციისა და დემოკრატიულ და ინტერკულტურულ ღონისძიებებში მონაწილეობის შეზღუდვის შედეგი შეიძლება იყოს მოქალაქეთა სამოქალაქო პროცესებში აქტივობის დონის შემცირება და მათი გაუცხოება.

აღნიშნული მიზეზების გამო, საჭიროა სპეციალური ზომების მიღება, რომლებიც უზრუნველყოფს ჭეშმარიტად თანაბარი პირობებისა და შესაძლებლობების შექმნას იმ ჯგუფების წარმომადგენლებისათვის, რომლებიც არანაირი უპირატესობებით არ სარგებლობენ, რათა გარანტირებული იყოს მათი ჩართულობა დემოკრატიულ პროცესებში. საკმარისი არ არის მხოლოდ მოქალაქეების იმ კომპეტენციებით აღჭურვა, რომლებიც წინამდებარე სარეკომენდაციო ჩარჩოშია შესული. ასევე, საჭიროა გარკვეული ზომების მიღება სტრუქტურული უთანასწორობის აღმოსაფხვრელად.

შესაბამისად, მოცემული სარეკომენდაციო ჩარჩო გულისხმობს იმას, რომ დემოკრატიული და ინტერკულტურული კომპეტენციები აუცილებელია დემოკრატიულ პროცესებსა და ინტერკულტურულ დიალოგში მონაწილეობისათვის, თუმცა არ არის საკმარისი იმისათვის, რომ უზრუნველყოს მოქალაქეების მონაწილეობა აღნიშნულ პროცესებში. აუცილებელია ზრუნვა სათანადო ინსტიტუციური სტრუქტურების შექმნასა და უთანასწორობის აღმოსაფხვრელად საჭირო ზომების მიღებაზე.

თავი 5 დემოკრატიული კულტურის კომპეტენციების საჩუქრად ჩარჩოს კონსტრუქციული საფუძვლები

ხეობები: „იდეოლოგია“, „კულტურა“, „ინტერაქტიული“ და „ინტერაქტიული დიალოგი“

კომპეტენციათა მოცემულ ჩარჩოს საფუძვლად უდევს მთელი რიგი ცნებებისა, მათ შორის, ცნებები, როგორებიცაა, „იდენტობა“, „კულტურა“, „ინტერაქტიული“ და „ინტერაქტიული დიალოგი“. მოცემული ცნებები განხილული და განმარტებულია ქვემოთ, იმ მნიშვნელობით, როგორც გამოყენებულია წინამდებარე სარეკომენდაციო ჩარჩოში.

ტერმინი „იდენტობა“ აღნიშნავს ადამიანის აღქმას იმასთან დაკავშირებით, თუ ვინ არის იგი და მისთვის დამახასიათებელ რა ნიშნებს მიიჩნევს მნიშვნელოვან და ღირებულ მახასიათებლებად. ადამიანთა უმრავლესობა, საკუთარი თავის დახასიათებისას, მთელ რიგ სხვადასხვა იდენტობას იყენებს, რომელიც მო-

იცავს როგორც პიროვნულ, ასევე, სოციალურ იდენტობებს. პიროვნული იდენტობა გულისხმობს იდენტობას, რომელიც ეფუძნება პიროვნულ მახასიათებლებს (მაგ. მზრუნველი, შემწყნარებელი, ექსტროვერტი), ინტერპერსონალურ ურთიერთობებსა და როლს (მაგ. დედა, მეგობარი, კოლეგა) და ავტობიოგრაფიულ მახასიათებლებს (მაგ. მუშათა კლასის წარმომადგენლების ოჯახში დაბადებული, საჯარო სკოლა დამთავრებული). სოციალური იდენტობა ეფუძნება სოციალური ჯგუფისადმი კუთვნილებას (მაგ. ეროვნება, ეთნიკური ჯგუფი, რელიგიური ჯგუფი, სქესი, ასაკი ან თაობა, დასაქმების სფერო, განათლება, ჰობი, სპორტული გუნდი, ვირტუალური სოციალური მედიაჯგუფი); კულტურული იდენტობა (ამა თუ იმ კულტურული ჯგუფისადმი მიკუთვნიებულობის განცდა) არის სოციალური იდენტობის კონკრეტული ტიპი და მოცემული სარეკომენდაციო ჩარჩოს ცენტრალურ ცნებას წარმოადგენს. „კულტურა“ არ განეკუთვნება ტერმინებს, რომელთაც მარტივი განმარტება შეიძლება მოეძებნოს, რაც, უმთავრესად, განპირობებულია იმით, რომ კულტურის ნიშნით გაერთიანებული ჯგუფები, როგორც წესი, ჰეტეროგენულია და მოიცავს ერთმანეთისაგან განსხვავებული პრაქტიკისა და ნორმების მთელ წყებას, რომლებიც ძალიან ხშირად საკამათო ხდება, დროთა განმავლობაში განიცდის ცვლილებას და თითოეული ადამიანის მიერ სხვადასხვაგვარად და ინდივიდუალურად არის გამოყენებული. ამასთან დაკავშირებით, უნდა აღინიშნოს, რომ ნებისმიერი კულტურა შეიძლება განხილული იყოს როგორც სამი ასპექტის მატარებელი: მატერიალური რესურსები, რომლებითაც სარგებლობენ კონკრეტული ჯგუფის წევრები (მაგალითად, ინსტრუმენტები და სამუშაო იარაღი, საკვები, ტანისამოსი), სოციალური რესურსები, რომლებიც საზიაროა ჯგუფის წევრებისათვის (მაგალითად, ენა, რელიგია, საზოგადოებაში ქცევის წესები) და სუბიექტური რესურსები, რომლებსაც ჯგუფის ინდივიდუალური წევრები იყენებენ (მაგალითად, ღირებულებები, დამოკიდებულებები, შეხედულებები და პრაქტიკა, რომლებსაც ჯგუფის წევრები, საზოგადოდ, იყენებენ, როგორც გარე სამყაროს აღქმისა და მასთან ურთიერთობის კრიტერიუმებს). ჯგუფის კულტურა ამ სამივე ასპექტის ნაზავს წარმოადგენს – იგი შედგება მატერიალური, სოციალური და სუბიექტური რესურსებისაგან, რომლებიც მთელ ჯგუფზეა გადანაწილებული, თუმცა ჯგუფის თითოეული ინდივიდუალური წევრი ფლობს და იყენებს მისთვის ხელმისაწვდომი კულტურული რესურსების მხოლოდ გარკვეულ ნაკრებს.

„კულტურის“ ამგვარი განმარტება გულისხმობს იმას, რომ ნებისმიერი მოცულობის ჯგუფს საკუთარი, გამორჩეული კულტურა გააჩნია. ამგვარ ჯგუფებს განეკუთვნება ერები, ეთნიკური ჯგუფები, რელიგიური ჯგუფები, ქალაქები,

უბნები, ორგანიზაციები, პროფესიული ჯგუფები, კონკრეტული სექსუალური ორიენტაციის მქონე ადამიანთა ჯგუფები, შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირებისაგან შემდგარი ჯგუფები, ერთი თაობის წარმომადგენლებისაგან შემდგარი ჯგუფები, ოჯახები და ა.შ. აქედან გამომდინარე, ყველა ადამიანი, ერთსა და იმავე დროს, რამდენიმე განსხვავებული ჯგუფის წევრს წარმოადგენს და ამ ჯგუფებთან ასოცირებული სხვადასხვა კულტურის მატარებელია.

ჩვეულებრივ, მნიშვნელოვანი სხვაობები აღინიშნება თავად კულტურულ ჯგუფებს შიგნით, ვინაიდან ის რესურსები, რომლებიც ამ ჯგუფის წევრობას უკავშირდება, ძალიან ხშირად წარმოადგენს ეჭვის საგანს და ხანდახან ხდება მათი უარყოფა, ჯგუფის ინდივიდუალური წევრების ან გარკვეული ქვეჯგუფების მიერ. გარდა ამისა, ჯგუფის წევრებს შორის, შესაძლებელია, არ იყოს სრული თანხმობა იმასთან დაკავშირებით, თუ ვინ მოიაზრება ჯგუფის წევრად და ვინ – არა, კულტურული ჯგუფის საზღვრები ძალიან ხშირად მკაფიოდ არ არის განსაზღვრული.

როგორც კონკრეტული კულტურის ფარგლებში, ასევე, კულტურათა შორის აღნიშნულ სხვაობათა მიზეზს ნაწილობრივ წარმოადგენს ის ფაქტი, რომ ყველა ადამიანი, ერთსა და იმავე დროს, ერთზე მეტი ჯგუფის წევრი და, შესაბამისად, ერთზე მეტი ჯგუფისათვის დამახასიათებელ კულტურათა მატარებელია, თუმცა მოღვაწეობა უწევს ე.წ. კულტურათა ნაკრებში, სხვა რომელიმე კულტურისადმი მათი დამოკიდებულება, ნაწილობრივ მაინც, განპირობებულია იმ შეხედულებებით, რომლებიც უკავშირდება კულტურებს, რომელთა წევრებსაც ეს ადამიანები წარმოადგენენ. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, კულტურულ კუთვნილებებს შორის ზღვრები იმდენად სუსტია, რომ თითოეული ადამიანი უნიკალური, მხოლოდ მისთვის დამახასიათებელი კულტურის მატარებელი ხდება. გარდა ამისა, ის მნიშვნელობა და განცდები, რომლებსაც ადამიანები უკავშირებენ კონკრეტულ კულტურებს, ინდივიდუალურ დამოკიდებულებებად ყალიბდება, ადამიანების ცხოვრებისეული, პირადი გამოცდილებებისა და მათი ინდივიდუალური მახასიათებლების გავლენით.

კულტურული კუთვნილება დინამიკური ფენომენია, ვინაიდან, ერთი სიტუაციიდან მეორე სიტუაციაში მოხვედრისას, ცვლილებას განიცდის ადამიანის სოციალური და კულტურული იდენტობის სუბიექტური მახასიათებლები და კონკრეტულ სოციალურ კონტექსტში იკვეთება სხვადასხვა კუთვნილება – ან იმ კულტურებისადმი კუთვნილება, რომელთა მატარებელსაც წარმოადგენს

კონკრეტული პიროვნება. კულტურულ კუთვნილებათა მახასიათებლების ცვლილებას, ასევე, განაპირობებს ინტერესთა, საჭიროებათა, მიზნებისა და მოლოდინების, სიტუაციებით განპირობებული და დროთა განმავლობაში განხორციელებული ცვლილება. გარდა ამისა, ყველა ჯგუფი და მათი კულტურა დინამიკურია და ცვლილებას განიცდის მიმდინარე პოლიტიკური, ეკონომიკური და ისტორიული მოვლენების პარალელურად და, ასევე, სხვა ჯგუფებთან ურთიერთობისა და მათი კულტურის გავლენით. ადამიანთა ჯგუფები და მათი კულტურა ცვლილებას განიცდის დროის მსვლელობის პარალელურად, რასაც განაპირობებს კონკრეტული ჯგუფის წევრების მხრიდან ჯგუფში დამკვიდრებული შეხედულებების, ნორმების, ღირებულებებისა და პრაქტიკის მიმართ გამოვლენილი კრიტიკული დამოკიდებულება.

„კულტურის“ ცნების მოცემული განმარტება, რომელიც საფუძვლად დაედო წინამდებარე მოდელს, უკავშირდება „ინტერკულტურულის“ ცნებას. თუ ჩვენ ყველა, ერთსა და იმავე დროს, რამდენიმე კულტურას ვეკუთვნით, მაგრამ თითოეული ჩვენთაგანი ეკუთვნის კულტურათა კონკრეტულ და უნიკალურ ნაკრებს, გამოდის, რომ ნებისმიერი სიტუაცია, რომელიც ადამიანებს შორის ურთიერთობას მოიცავს, პოტენციურად, ინტერკულტურულ სიტუაციას წარმოადგენს. ხშირად, როდესაც ჩვენ კონტაქტის დამყარება გვიწევს სხვა ადამიანებთან, მათ აღვიქვამთ, როგორც ინდივიდუალურ პირებს, რომლებსაც საკუთარი ფიზიკური, სოციალური და ფსიქოლოგიური მახასიათებლები გააჩნიათ, რომლებითაც ისინი გამოირჩევიან სხვა ადამიანებისაგან. თუმცა, არის შემთხვევები, როდესაც ამ ადამიანებს ვაიგივებთ სხვა ადამიანებთან, რომლებიც იმ კულტურის მატარებლები არიან, რომელსაც წარმოადგენენ პირები, რომლებთანაც მოცემულ მომენტში გვიწევს შეხება; ამგვარად, ჩვენ ვაჯგუფებთ ადამიანებს კულტურული კუთვნილების ნიშნით. არსებობს რამდენიმე ფაქტორი, რომელიც განაპირობებს ჩვენი ინტერპერსონალური მიდგომისა და აღქმის ჩანაცვლებას ინტერკულტურული მიდგომითა და აღქმით. ამ ფაქტორებიდან შეიძლება გამოვყოთ კულტურისათვის დამახასიათებელი ემბლემები და პრაქტიკა, რომლებიც ადამიანში კულტურული კუთვნილების აღქმას აღვიძებს, ასევე, კულტურულ კატეგორიებზე ორიენტირება, რაც, სხვა ადამიანებთან ურთიერთობისას, მათი ამ კატეგორიებად დაჯგუფების ტენდენციას აყალიბებს და, ასევე, სხვა ადამიანების ქცევის ახსნა მათი კულტურული კუთვნილების საფუძველზე.

შესაბამისად, ინტერკულტურული სიტუაციები თავს იჩენს იქ და იმ დროს, როდესაც ადამიანი სხვა ადამიანს (ან ადამიანთა ჯგუფს) მისგან განსხვავე-

ბული კულტურული კუთვნილების მქონე პირად (ან პირებად) აღიქვამს. როდესაც სხვა ადამიანები სოციალური ჯგუფის და მისი კულტურის წარმომადგენლებად აღიქმებიან, და არა ინდივიდუალურ პირებად, თავად პიროვნების მიერ საკუთარი თავის აღქმაც კონკრეტული კულტურული ჯგუფის წევრად ხდება, და არა როგორც ინდივიდუალურ პიროვნებად. ამგვარად იდენტიფიცირებული ინტერკულტურული სიტუაციები მოიცავს სიტუაციებს, რომლებშიც მონაწილეობენ სხვადასხვა ქვეყნების წარმომადგენლები, სხვადასხვა რეგიონული, ენობრივი, ეთნიკური თუ რელიგიური ჯგუფების წარმომადგენლები, ან ადამიანები, რომელთაც განსხვავებული ცხოვრების წესი აქვთ, ან ერთმანეთისაგან განსხვავდებიან სქესით, ასაკით ან იმით, რომელ თაობას თუ სოციალურ კლასს განეკუთვნებიან, რომლებიც ერთმანეთისაგან განსხვავდებიან განათლების დონით, სხვადასხვა სფეროში არიან დასაქმებული, არიან სხვადასხვა აღმსარებლობის, სექსუალური ორიენტაციისა და ა.შ. ამ კუთხით განხილვისას, ინტერკულტურული დიალოგი შესაძლებელია განიმარტოს, როგორც „მოსაზრებათა ღია გაცვლა-გამოცვლა, რომელიც ხორციელდება ურთიერთგაგებისა და ურთიერთპატივისცემის საფუძველზე, იმ პირებსა თუ ადამიანთა ჯგუფებს შორის, რომლებიც თავიანთ თავს განსხვავებული კულტურული კუთვნილების მქონე პირებად თუ ჯგუფებად აღიქვამენ“.

ინტერკულტურული დიალოგი ხელს უწყობს კულტურებს შორის არსებულ სხვაობებთან დაკავშირებულ საკითხებზე კონსტრუქციული დიალოგის წარმოებას, ამცირებს შეუწყნარებლობის, შეზღუდული და სტერეოტიპული ამროვნების შესაძლებლობებს, აფართოებს და ამყარებს დემოკრატიულ საზოგადოებებს შორის კავშირს და ხელს უწყობს კონფლიქტების მოგვარებას. აქედან გამომდინარე, ინტერკულტურული დიალოგი არ წარმოადგენს მართივ პროცესს. განსაკუთრებით, ეს ეხება სიტუაციებს, როდესაც დიალოგში მონაწილე მხარეები ერთმანეთს აღიქვამენ იმ სხვადასხვა კულტურათა წარმომადგენლებად, რომელთა შორისაც გარკვეული უთანხმოება არსებობს (მაგალითად, წარსულში ან აწმყოში არსებული შეიარაღებული კონფლიქტების გამო), ან როდესაც დიალოგში მონაწილე რომელიმე მხარე მიიჩნევს, რომ იმ კულტურული ჯგუფის მხრიდან, რომელსაც მეორე მხარე წარმომადგენს, მნიშვნელოვანი ზიანი მიადგა იმ კულტურულ ჯგუფს, რომელსაც იგი წარმოადგენს (მაგალითად, მიიჩნევს, რომ აშკარა დისკრიმინაციის, მატერიალური ექსპლუატაციის ან გენოციდის მსხვერპლია). ამგვარ სიტუაციებში ინტერკულტურული დიალოგი განსაკუთრებით რთულად მიმდინარეობს და საჭიროებს ინტერკულტურული კომპეტენციების უმაღლეს დონეზე ფლობასა

და მნიშვნელოვან ემოციურ და სოციალურ მგრძობელობას, ვალდებულებას გრძობას, სიმტკიცესა და გამბედაობას.

შეჯამებისათვის, აღწერილი მიდგომა გულისხმობს იმას, რომ ნებისმიერი კულტურა მრავალფეროვანი, წინააღმდეგობრივი, დინამიკური და მუდმივად განვითარებადი და ადამიანები, ერთსა და იმავე დროს, რამდენიმე კულტურის მატარებლები არიან. მოცემულ სარეკომენდაციო ჩარჩოში, ასევე, მიჩნეულია, რომ ინტერკულტურული სიტუაციების წარმოქმნას განაპირობებს ადამიანებს შორის კულტურული განსხვავებების არსებობის აღქმა. აქედან გამომდინარე, წინამდებარე სარეკომენდაციო ჩარჩოში ხშირად არის გამოყენებული ფრაზა „ადამიანები, რომლებიც განსხვავებული კულტურული კუთვნილების მქონე პირებად აღიქმებიან“ (ნაცვლად ფრაზისა „ადამიანები, რომლებიც განსხვავებულ კულტურებს წარმოადგენენ“). ინტერკულტურული დიალოგი განიხილება, როგორც მოსაზრებათა ღია გაცვლა-გამოცვლა იმ პირებსა თუ ადამიანთა ჯგუფებს შორის, რომლებიც საკუთარ თავს განსხვავებული კულტურული კუთვნილების მქონე პირებად თუ ჯგუფებად აღიქვამენ.

სენაჯი „კომპეტენცია“ და „კომპეტენციის ჯგუფი“

კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი ცნება, რომელიც საფუძვლად უდევს მოცემულ სარეკომენდაციო ჩარჩოს, არის „კომპეტენციის“ ცნება. ტერმინი „კომპეტენცია“ ბევრ სხვადასხვა კონტექსტში შეიძლება იქნეს გამოყენებული, მათ შორის, პირველ რიგში, ყოველდღიურ სამეტყველო ენაში – „უნარის“ სინონიმის სახით, უფრო ტექნიკური მნიშვნელობით – პროფესიული განათლებისა და მომზადების კონტექსტში, და ბოლოს, კონკრეტულ კონტექსტში რთული ამოცანებისათვის თავის გართმევის უნარის აღსანიშნავად. წინამდებარე სარეკომენდაციო ჩარჩოს მიზნებიდან გამომდინარე, ტერმინი „კომპეტენცია“ განიმარტება, როგორც სათანადო ღირებულებათა, დამოკიდებულებათა, უნარებისა და ცოდნისა და/ან გაგება-გააზრების მობილიზება და გამოყენება, მოცემულ კონტექსტში არსებულ მოთხოვნებზე, გამოწვევებსა და შესაძლებლობებზე ადეკვატური და ეფექტური რეაგირების მიზნით.

დემოკრატიული სიტუაციები ამგვარი კონტექსტის ერთ-ერთ ფორმას წარმოადგენს. აქედან გამომდინარე, „დემოკრატიული კომპეტენცია“ წარმოადგენს შესაბამისი ფსიქოლოგიური რესურსების (ე.ი. ღირებულებების, დამოკიდებულებების, უნარების, ცოდნისა და გააზრების) მობილიზებისა და გამოყენების უნარს, რომელიც საჭიროა დემოკრატიული სიტუაციის მოთ-

ხოვნებზე, გამოწვევებსა და შესაძლებლობებზე ადეკვატური და ეფექტური რეაგირებისათვის. მსგავსად ამისა, „ინტერკულტურული კომპეტენცია“ წარმოადგენს შესაბამისი ფსიქოლოგიური რესურსების მობილიზებისა და გამოყენების უნარს, რომელიც საჭიროა ინტერკულტურული სიტუაციის მოთხოვნებზე, გამოწვევებსა და შესაძლებლობებზე ადეკვატური და ეფექტური რეაგირებისათვის. იმ მოქალაქეებისათვის, რომლებიც კულტურულად მრავალფეროვან საზოგადოებებში ცხოვრობენ, ინტერკულტურული კომპეტენცია დემოკრატიული კომპეტენციის განუყოფელ ასპექტს წარმოადგენს.

უნდა აღინიშნოს, რომ დემოკრატიული და ინტერკულტურული სიტუაციები თავს იჩენს არა მხოლოდ ფიზიკურ სამყაროში, არამედ ვირტუალურ, ციფრულ სამყაროშიც. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, დემოკრატიული დებატები და მსჯელობა და ინტერკულტურული ურთიერთობები არ გულისხმობს მხოლოდ პირისპირ წარმოებულ კომუნიკაციას, ტრადიციული ბეჭდვითი და სამაუწყებლო მედიის, წერილების, მიმართვებისა და ა.შ. საშუალებით წარმოებულ კომუნიკაციას, არამედ კომპიუტერის საშუალებით წარმოებულ კომუნიკაციასაც, მაგალითად, სოციალური ქსელების, ფორუმების, ბლოგების, ელექტრონული საშუალებებით გავრცელებული მიმართვებისა და ელექტრონული ფოსტის საშუალებით წარმოებულ კომუნიკაციას. აქედან გამომდინარე, კომპეტენციათა მოცემული ჩარჩო მოიცავს არა მხოლოდ დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლებასა და ინტერკულტურულ განათლებას, არამედ, ასევე, ციფრული მოქალაქეობის სწავლებას.

წინამდებარე სარეკომენდაციო ჩარჩოში კომპეტენცია განიხლება, როგორც დინამიკური პროცესი, ვინაიდან კომპეტენცია მოიცავს იმ შესაბამისი ფსიქოლოგიური რესურსების შერჩევას, მობილიზებას, ორგანიზებასა და კოორდინირებას, რომლებიც შემდგომ ვლინდება მოცემულ სიტუაციაზე სათანადო და ეფექტური რეაგირების მიზნით განხორციელებულ ქცევაში. მოცემულ სიტუაციაზე სათანადო და ეფექტური რეაგირება მოიცავს ქცევის შედეგებისა და სიტუაციის მუდმივ მონიტორინგს და შეიძლება მოიცავდეს ქცევის კორექტირებასა და მოდიფიკაციას (რაც შეილება საჭიროებდეს დამატებითი ფსიქოლოგიური რესურსების მობილიზებას), იმ შემთხვევაში, თუ ამის აუცილებლობა დგება, სიტუაციის, საჭიროებებისა და მოთხოვნების გათვალისწინებით. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, პირი, რომელიც საჭირო კომპეტენციას ფლობს, დინამიკურად ართმევს თავს საჭირო ფსიქოლოგიური რესურსების მობილიზებასა და მათ გამოყენებას, სიტუაციის გათვალისწინებით.

მხოლოდ რიცხვში ტერმინ „კომპეტენციის“ საზოგადოდ მიღებული გამოყენების გარდა, მოცემულ სარეკომენდაციო ჩარჩოში გამოყენებულია ტერმინი „კომპეტენციები“ (მრავლობით რიცხვში) კონკრეტული პირის პირადი რესურსების აღსანიშნავად (მაგ. კონკრეტული ღირებულებები, დამოკიდებულებები, უნარები, ცოდნა და გააზრება), რომელთა მობილიზება და პრაქტიკაში ამოქმედება ხდება კომპეტენტური ქცევის ჩამოყალიბებისას.

აქედან გამომდინარე, მოცემულ შემთხვევაში, „კომპეტენცია“ წარმოადგენს ჰოლისტიკურ ტერმინს, რომელიც გულისხმობს „კომპეტენციების“ შერჩევას, მობილიზებასა და ორგანიზებას და მათ კოორდინირებულ, მოქნილ და დინამიკურ გამოყენებას კონკრეტულ ვითარებაში.

საჭიროა აღინიშნოს, რომ მოცემული სარეკომენდაციო ჩარჩოს მიზნებიდან გამომდინარე, კომპეტენციები მოიცავს არა მხოლოდ უნარებს, ცოდნასა და გააზრებას, არამედ, ასევე, ღირებულებებსა და დამოკიდებულებებს. ღირებულებები და დამოკიდებულებები უმნიშვნელოვანესია დემოკრატიულ და ინტერკულტურულ სიტუაციებზე სათანადო და ეფექტური რეაგირებისათვის და შესაბამისი ქცევის გამოვლენისათვის. უნარების, ცოდნისა და გააზრების მსგავსად, ღირებულებები და დამოკიდებულებები წარმოადგენს ფსიქოლოგიურ რესურსებს, რომელთა გააქტიურება, მობილიზება და გამოყენება შესაძლებელია ქცევის საშუალებით, დემოკრატიულ და ინტერკულტურულ სიტუაციაზე სათანადო და ეფექტური რეაგირების მიზნით. ამგვარად, ღირებულებები და დამოკიდებულებები, თავისთავად, კომპეტენციებს წარმოადგენს, რომელთა განვითარებაც შესაძლებელია ისევე, როგორც უნარების, ცოდნისა და გაგება-გააზრების.

თუმცა მოცემულ სარეკომენდაციო ჩარჩოში შესული კომპეტენციები არ ითვალისწინებს განწყობას. განწყობა, ნაცვლად ამისა, მოიაზრება კომპეტენციის განმარტებაში, რომელიც საფუძვლად უდევს მოცემულ სარეკომენდაციო ჩარჩოს – როგორც ქცევის საშუალებით, კომპეტენციათა მობილიზებისა და გამოყენების კომპეტენცია. იმ შემთხვევაში, თუ არ ხდება კომპეტენციათა მობილიზება და გამოყენება (ე.ი. თუ არ არსებობს ქცევაში მათი გამოყენებისადმი წინასწარი განწყობა), პირი არ მიიჩნევა კომპეტენტურად. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, ქცევაში კომპეტენციათა გამოყენების წინასწარი განწყობა კომპეტენციის ცნების ნიშანდობლივ მახასიათებელს წარმოადგენს – ამგვარი განწყობის გარეშე კომპეტენცია არ არსებობს.

რეალურ ცხოვრებისეულ სიტუაციებში ინდივიდუალური კომპეტენციების მობილიზება და გამოყენება იშვიათად ხდება. ნაცვლად ამისა, კომპეტენტური ქვევა განუხრელად გულისხმობს კომპეტენციათა სრული ნაკრების მობილიზებასა და გამოყენებას. კონკრეტული სიტუაციის დროს, ამ სიტუაციასთან დაკავშირებული კონკრეტული მოთხოვნების, გამოწვევებისა და შესაძლებლობების გათვალისწინებით და, აგრეთვე, იმ კონკრეტული საჭიროებებისა და მიზნებიდან გამომდინარე, რომელიც ინდივიდუალურ პირს გააჩნია მოცემულ სიტუაციაში, საჭიროა კომპეტენციათა კონკრეტული ქვეჯგუფის მობილიზება და გამოყენება. ქვევით მოცემულია 5 სიტუაცია, რომელიც მოითხოვს კომპეტენციათა სრული ნაკრების მობილიზებას, სიტუაციაზე მორგებასა და დინამიკურად გამოყენებას.

სიტუაცია 1: ურთიერთობა ინფორმაციული სიტუაციის ფარგლებში

მულტიკულტურულ ღონისძიებაზე ერთმანეთის გვერდიგვერდ აღმოჩნდა ორი ადამიანი, რომელსაც ერთმანეთისაგან განსხვავებული ეთნიკური წარმომავლობა აქვს. ისინი იწყებენ საუბარს თავიანთი ეთნიკური და რელიგიური პრაქტიკის შესახებ. დიალოგის დროს, ერთმანეთის მიმართ მათ თავდაპირველად უნდა გამოავლინონ ღია დამოკიდებულება. ამავე დროს, შესაძლებელია საჭირო გახდეს იმ მღელვარებისა და დაუცველობის განცდის გადალახვა, რომელიც უკავშირდება იმ პირთან ურთიერთობას, ვისთანაც, დიალოგში მონაწილე პირის აზრით, მას საერთო არ აქვს. თუმცა, მას შემდეგ, რაც დიალოგი დაიწყება, საჭიროა ყურადღებით მოსმენისა და კომუნიკაციის უნარების მობილიზება და გამოყენება, კომუნიკაციის დროს გაუგებრობის თავიდან ასაცილებლად და იმის უზრუნველსაყოფად, რომ დიალოგის საგანი ესადაგება დიალოგში მონაწილე მეორე მხარის კომუნიკაციის საჭიროებებსა და კულტურულ ნორმებს. ასევე, შესაძლებელია საჭირო გახდეს ემპათია და ანალიტიკური აზროვნება, დიალოგში მონაწილე მეორე მხარის თვალსაზრისის გაგება-გააზრების უზრუნველსაყოფად, განსაკუთრებით იმ შემთხვევაში, როდესაც მოსაუბრის ნათქვამიდან მისი თვალსაზრისის განსაზღვრა მარტივი არ არის. დიალოგის პროცესში შესაძლებელია გამოიკვეთოს რადიკალური სხვაობა მხარეების მოსაზრებებს შორის. ამგვარი მოცემულობის პირობებში, საჭირო ხდება გაურკვევლობისადმი შემწყნარებლური დამოკიდებულების გამოვლენა და შეგუება იმასთან, რომ საკითხის მარტივად გადაჭრა ვერ განხორციელდება.

სიხუაჩია 2: სიძულვილის ენის წინააღმდეგ

მოქალაქემ შესაძლებელია მიიღოს გადაწყვეტილება, დაუპირისპირდეს ლტოლვილთა და მიგრანტთა წინააღმდეგ მიმართულ, ინტერნეტში გახმოვანებულ სიძულვილის ენას. ამგვარი პოზიცია არის ადამიანის ღირსების, როგორც ძირითადი ღირებულების აქტივაციის შედეგი და მიიღწევა სამოქალაქო აზროვნებისა და პასუხისმგებლობის გრძნობის აქტივაციით. სიძულვილის ენასთან დაპირისპირება საჭიროებს ანალიტიკური და კრიტიკული აზროვნების უნარების გამოყენებას. გარდა ამისა, ადეკვატური რეაგირებისათვის საჭიროა ადამიანის უფლებების ცოდნა და ენობრივი და კომუნიკაციის უნარების გამოყენება, რომელთა საშუალებითაც შესაძლებელია იმის უზრუნველყოფა, რომ საკუთარი პოზიცია სათანადოდ იქნეს გამოხატული და ეფექტურად მიეწოდოს იმ აუდიტორიას, რომლისთვისაც არის განკუთვნილი. გარდა ამისა, საჭიროა ციფრული მედიის ცოდნა და გააზრება, რაც უზრუნველყოფს პასუხის სათანადოდ განთავსებას და მისი ზემოქმედების გაძლიერებას.

სიხუაჩია 3: პოლიტიკურ დებატებში მონაწილეობა და საკუთარი პოლიტიკური პოზიციის ახსნა

პოლიტიკურ დებატებში ეფექტური მონაწილეობისა და საკუთარი პოლიტიკური პოზიციის დაცვისათვის აუცილებელია იმ პოლიტიკური საკითხების კარგი ცოდნა და გაგება-გააზრება, რომლებიც დებატების საგანს წარმოადგენს. გარდა ამისა, კომუნიკაციის დროს საჭიროა გათვალისწინებულ იქნეს როგორც გამოხატვის საშუალება (მაგალითად, ზეპირი კომუნიკაცია, წერილობითი კომუნიკაცია), ასევე, აუდიტორია, რომელსაც მიმართავს პირი. საჭიროა გამოხატვის თავისუფლებისა და მისი ზღვრების კრიტიკული აღქმა, და იმ შემთხვევაში, თუ კომუნიკაციაში მონაწილე მხარეები სხვადასხვა კულტურული კუთვნილების მქონე პირებად აღიქმებიან, საჭიროა კულტურული მართებულობის გააზრება. პოლიტიკურ დებატებში მონაწილეობა, ასევე, საჭიროებს სხვათა შეხედულებების კრიტიკული შეფასების უნარს, დებატების დროს მეორე მხარის მიერ გამოთქმული არგუმენტების შეფასების უნარს. შესაბამისად, პოლიტიკურ დებატებში მონაწილეობა და საკუთარი პოლი-

ტიკური პოზიციისა და შეხედულებების დაცვა საჭიროებს ქვემოთ მოცემულ ყველა კომპეტენციას: პოლიტიკის ცოდნა და კრიტიკული გააზრება, ენობრივი და კომუნიკაციური უნარები, კომუნიკაციის ცოდნა და გააზრება, კულტურული ნორმების ცოდნა და გააზრება, ანალიტიკური და კრიტიკული აზროვნების უნარები და დებატების მსვლელობისას საკუთარი არგუმენტების ადაპტირებისა და სიტუაციაზე მორგების უნარი.

სიუჟატი 4: ინტერნეტში ინფორმაციის ძიებისას, პირი აწყდება პოსტს, რომელიც ძალადობრივი ექსტრემიზმის გაღვივების მიზნით გავრცელებულ პროპაგანდას წარმოადგენს. მსგავს კონტექსტში საჭიროა ანალიტიკური და კრიტიკული აზროვნების უნარების მობილიზება. აღნიშნული უნარები საშუალებას აძლევს პირს, არა მხოლოდ ამოიცნოს გზავნილის მნიშვნელობა, არამედ აღიქვას, რომ გზავნილი პროპაგანდისტული ხასიათის არის და ამოიცნოს გზავნილის ავტორთა მოტივი და განზრახვა. მედიის შესახებ ცოდნისა და კრიტიკული გააზრების მობილიზებით, პირს ეძლევა საშუალება, განსაზღვროს ის გზები, რომლებიც გამოყენებულ იქნა გზავნილში ჩართული ვიზუალური და ტექსტობრივი მასალის შესარჩევად და შესაცვლელად, სამიზნე აუდიტორიაზე სასურველი ზემოქმედებისა და ეფექტის მისაღებად. ვინაიდან გზავნილის შინაარსი გვეუბნება, რომ სხვა ადამიანების უფლებები უნდა დაირღვეს ექსტრემისტთა მიზნის მისაღწევად, გააქტიურებას საჭიროებს კომპეტენცია, რომელიც გულისხმობს სხვა ადამიანების ღირსებისა და უფლებების პატივისცემას და, ასევე, კომპეტენცია, რომელიც გულისხმობს სოციალური და პოლიტიკური კონფლიქტების მშვიდობიანი და დემოკრატიული გზებით გადაჭრის დაფასებას. გარდა ამისა, იმ შემთხვევაში, თუ პროცესებში მოხდება დამოკიდებულების – კერძოდ, მოქალაქეობრივი აზროვნების ჩართვა, პირი შეძლებს, ინტერნეტით გავრცელებული საფრთხის შემცველი გზავნილის შესახებ ინფორმაცია მიაწოდოს შესაბამის საჯარო ხელისუფლებას. ძალადობრივი ექსტრემიზმის პროპაგანდის შეჩერება და მასზე სათანადო რეაგირების მიზნით მოქმედება შესაძლებელია მთელი რიგი კომპეტენციების, მათ შორის, ღირებულებების, დამოკიდებულებების, უნარების, ცოდნისა და კრიტიკული გააზრების, მობილიზებითა და გამოყენებით.

სიუჟაზია 5: უმთიანეთობის აღდგენა კონფლიქტის შედეგად

ორ ჯგუფს შორის სერიოზული კონფლიქტის შემთხვევაში, პირი, რომელიც მოცემული კონფლიქტის დროს ძალადობისა და უსამართლოდ მოპყრობის მსხვერპლი გახდა, შესაძლოა, შეეცადოს ურთიერთობების აღდგენას იმ პირებთან, რომლებიც მის ჯგუფთან დაპირისპირებულ ჯგუფს ეკუთვნის. აღიარება იმისა, რომ ყველა ადამიანი თანაბარი ღირსებისა და ღირებულების მატარებელია, მიუხედავად იმისა, თუ რომელი ჯგუფის წევრები არიან ისინი, შეიძლება გამოდგეს ურთიერთობის აღდგენის მოტივაციად. გარდა ამისა, შერიგებისა და ურთიერთობის აღდგენის სურვილი შესაძლებელია წარმოიშვას ჯგუფებს შორის კონფლიქტის ისტორიის ცოდნისა და იმის გაცნობიერების საფუძველზე, რომ შურისძიებამ, წარსულში მომხდარი ფაქტების გამო, შეიძლება კონფლიქტის გამწვავება გამოიწვიოს და შედეგად შესაძლებელია მივიღოთ ძალადობის ციკლი, რომელსაც კიდევ უფრო მეტი დანაკარგი და გულისტკენა მოჰყვება. საკუთარი ემოციების მართვის უნარი, განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც წარსულში ადგილი ჰქონდა მტრობის შედეგად გამოწვეულ მძაფრ ემოციებს, არსებითი მნიშვნელობის არის. ადამიანს, რომელიც მიზნად დაისახავს შერიგებასა და ურთიერთობების აღდგენას, სჭირდება კონკრეტული დამოკიდებულების მობილიზება, კონკრეტულად დამოკიდებულებისა, რომელიც გულისხმობს შემწყნარებლობასა და ღია დამოკიდებულებას წარსულში განხორციელებული მტრობის მიმართ და სურვილს, შეიტყოს მეტი მასთან დაპირისპირებული ჯგუფის წევრების შესახებ და, შესაძლებლობის არსებობის შემთხვევაში, შეხვდეს მათ. საჭიროა ემპათიის უნარის მობილიზება, ასევე, ენობრივი, კომუნიკაციისა და მოსმენის უნარების მობილიზება, იმ შემთხვევაში, თუ შედეგად შეხვედრა ურთიერთდაპირისპირებული ჯგუფების წევრებს შორის. აღნიშნული უნარების გამოყენებით, შესაძლებელი ხდება იმის გაგება-გააზრება, თუ როგორ აღიქვამენ დაპირისპირებული ჯგუფის წევრები მოცემულ კონფლიქტს. ემპათია, ასევე, შესაძლებელია გახდეს იმის გაგება-გააზრების საფუძველი, რომ ურთიერთდაპირისპირებული ჯგუფების წევრებს საფრთხისაგან გათავისუფლებისა და უსაფრთხოების უზრუნველყოფის ერთნაირი ძირითადი ფსიქოლოგიური საჭიროება გააჩნიათ და რომ მოცემული კონფლიქტი ორივე მხარისათვის ზიანისა და ტრამვის მომტანი იყო, რის შედეგადაც შეიძლება გაჩნდეს საერთო სატკივარის განცდა. ანალიტიკური და კრიტიკული აზროვნების უნარის ჩართვა საჭიროა იმის შესაფასებლად, თუ როგორ აისახა მოცემული კონფლიქტი

დაპირისპირებულ მხარეებზე, რა უარყოფითი გამოძახილი, სტერეოტიპები და პროპაგანდა გახდა კონფლიქტის გაღრმავებისა და გახანგრძლივების მიზეზი. მოცემული კომპეტენციების ნაკრების მიზნობრივი და მიზანმიმართული გამოყენებით, შესაძლებელია მოხერხდეს მიტევება და შერიგება და საფუძველი ჩაეყაროს ამ ჯგუფებს შორის მომავალში ურთიერთობების გაუმჯობესების რწმენას.

ზემოთ მოცემული ყველა სიტუაცია გვიჩვენებს, რომ კონკრეტულ სიტუაციაში ადეკვატური ქცევა გულისხმობს მთელი რიგი კომპეტენციების მობილიზებას, ორგანიზებასა და ყურადღებით, მოცემული სიტუაციის შესაბამისად გამოყენებას. გარდა ამისა, ეს კომპეტენციები მოიცავს ღირებულებებს, დამოკიდებულებებს, უნარებს, ცოდნასა და გაგება-გააზრებას. კომპეტენციათა ცნების დინამიკური და სინთეზური (და არა ინდივიდუალური) გამოყენება, კონკრეტული დემოკრატიული და ინტერკულტურული სიტუაციის მოთხოვნებისა და შესაძლებლობების შესაბამისად მოქმედების მიზნით, მნიშვნელოვანია კომპეტენციების კურიკულუმის შემუშავებისას, მათი სწავლებისა და სწავლისას და, ასევე, მათი შეფასებისას.

შეჯამებისათვის, წინამდებარე სარეკომენდაციო ჩარჩოში დემოკრატიული და ინტერკულტურული თვალსაზრისით კომპეტენტური ქცევა განიხილება, როგორც დინამიკური და ადაპტაციის პროცესების შედეგად მიღებული ქცევა, რომლის დროსაც პირი სათანადოდ და ეფექტურად რეაგირებს მუდმივად ცვლად მოთხოვნებზე, გამოწვევებსა და შესაძლებლობებზე, რომლებიც უკავშირდება დემოკრატიულ და ინტერკულტურულ სიტუაციებს. აღნიშნული გულისხმობს ღირებულებების, დამოკიდებულებების, უნარების, ცოდნისა და გააზრების იმ სრული ნაკრებიდან, რომელსაც ადამიანი ფლობს, ფსიქოლოგიური რესურსების კონკრეტული და სათანადო ნაკრების შერჩევას, მობილიზებას, ორგანიზებასა და გამოყენებას.

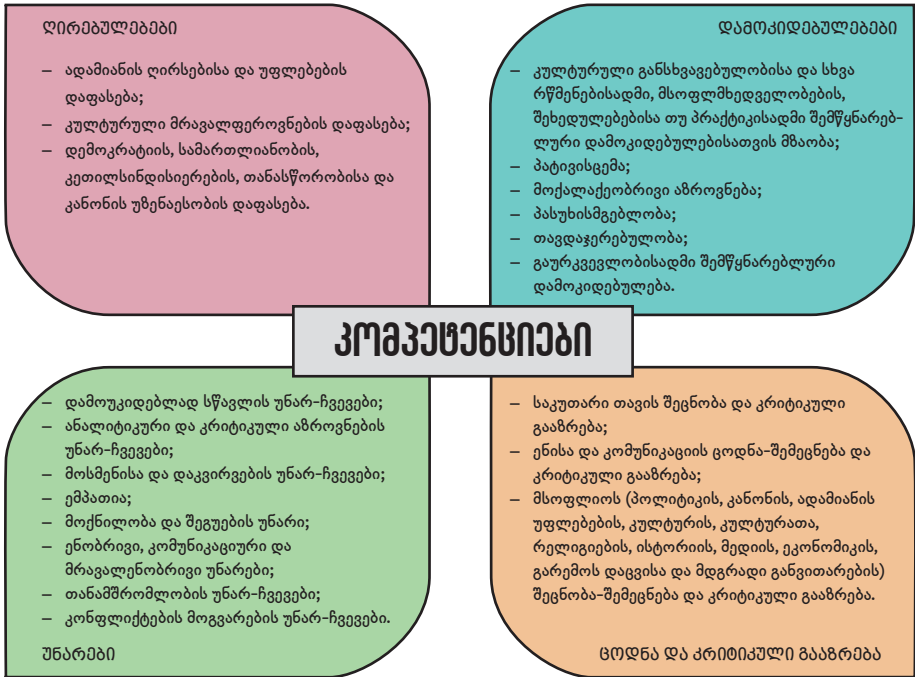

თავი 6 დემოკრატიული კულტურისა და ინტერკულტურული დიალოგისთვის საჭირო კომპეტენციების მოქადაგი

კომპეტენციებზე დაყრდნობით, მოცემული სარეკომენდაციო ჩარჩო გვთავაზობს იმ კომპეტენციათა ყოვლისმომცველ კონცეპტუალურ მოდელებს, რომელიც საჭიროა გამოიყენოს პირმა, თუ სურს, იყოს დემოკრატიისა და ინტერკულტურული ურთიერთობების თვალსაზრისით კომპეტენტური მოქალაქე. შესაბამისად, ეს კომპეტენციები მოქცეული უნდა იყოს განათლების სფეროს სპეციალისტთა ყურადღების ცენტრში, რათა მოხდეს მოსწავლეთა და სტუდენტთა აღჭურვა შესაბამისი კომპეტენციებით, მათ კომპეტენტურ და დემოკრატიულ საზოგადოებაში ეფექტურად მონაწილე მოქალაქეებად ჩამოყალიბების მიზნით.

ჯამში, მოდელი მოიცავს 20 კომპეტენციას, რომელიც ოთხ დიდ ჯგუფად იყოფა; ესენია: ღირებულებები, დამოკიდებულებები, უნარები და ცოდნა და კრიტიკული გააზრება. აღნიშნული 20 კომპეტენცია დიაგრამის სახით არის მოცემული სურათზე 1.⁶

სურათი 1: კომპეტენციათა მოდელში შემავალი 20 კომპეტენცია

მოდელის თანახმად, დემოკრატიის კულტურისა და ინტერკულტურული დიალოგის კონტექსტში მიიჩნევა, რომ პირი მოქმედებს კომპეტენტურად, თუ იგი, ქვემოთ მოცემული 20 კომპეტენციიდან ზოგიერთი ან ყველა კომპეტენციის მობილიზებითა და გამოყენებით, სათანადოდ და ეფექტურად აკმაყოფილებს დემოკრატიულ და ინტერკულტურულ სიტუაციებთან დაკავშირებულ მოთხოვნებს, ართმევს თავს მათთან დაკავშირებულ გამოწვევებს და სარგებლობს ამგვარ სიტუაციებში წარმოქმნილი შესაძლებლობებით. ქვე-

6. კომპეტენციათა მოცემული მოდელის საფუძვლები და ამ კომპეტენციათა განსაზღვრის პროცესი დეტალურად არის აღწერილი ევროპის საბჭოს 2016 წლის პუბლიკაციაში: დემოკრატიული კულტურის კომპეტენციები: თანაცხოვრება კულტურულად მრავალფეროვან დემოკრატიულ საზოგადოებაში, ევროპის საბჭოს გამომცემლობა, www.coe.int/en/web/education/competences-for-democratic-culture.

მთ მაცემულია კომპეტენციათა თითოეული ჯგუფისა და მათში შემავალი თითოეული კომპეტენციის დეტალური დახასიათება.

ლინაულებები

წარმოადგენს ზოგად რწმენას, რომელიც პირებს გააჩნიათ სასურველი მიზნების შესახებ, რომლისკენაც ისინი ავლენენ სწრაფვას. ღირებულებები წარმოადგენს ქმედებათა საფუძველს და, ასევე, ამ ქმედებების შესახებ გადაწყვეტილებების მიღების პროცესებში წამყვანი პრინციპების ფუნქციას ასრულებს. ღირებულებები სცდება კონკრეტული ქმედებებისა და სიტუაციების ზღვრებს, ავლენს ნორმატიულ ხასიათს და დირექტივის ფუნქციას ასრულებს სხვადასხვა სიტუაციაში მოქმედებებისა და აზროვნების დროს. ღირებულებები ქმნის: როგორც საკუთარი, ასევე, სხვათა ქმედებების შეფასების; შეხედულებების; დამოკიდებულებების და ქცევის გამართლების; ალტერნატივათა შორის არჩევანის; მოქმედებათა დაგეგმვისა, და სხვებზე ზემოქმედების მცდელობის სტანდარტებსა და კრიტერიუმებს.

მკითხველისათვის, რომლისთვისაც ცნობილია კომპეტენციათა არსებული სქემები, მოულოდნელი იქნება მოცემულ მოდელში ღირებულებების კომპეტენციათა კონკრეტული კატეგორიის სახით გამოყოფა. თუმცა მნიშვნელოვანია გავითვალისწინოთ, რომ ტერმინი „კომპეტენცია“ მოცემულ კონტექსტში არ გამოიყენება იმ მნიშვნელობით, რა მნიშვნელობაც მას აქვს ყოველდღიურ ცხოვრებაში, ანუ „უნარის“ სინონიმის სახით, არამედ მას აქვს უფრო ტექნიკური დატვირთვა და ფსიქოლოგიურ რესურსებს უკავშირდება (როგორებიცაა, დამოკიდებულებები, უნარები და ცოდნა), რომელთა მობილიზება და გამოყენებაც საჭიროა დემოკრატიულ და ინტერკულტურულ სიტუაციებთან დაკავშირებული მოთხოვნების დასაკმაყოფილებლად და გამოწვევებთან გასამკლავებლად. ღირებულებები ასეთი ტიპის ერთ-ერთ რესურსს წარმოადგენს. ფაქტობრივად, კომპეტენციათა სხვა სქემებში შესულია ღირებულებები, თუმცა არა აღნიშნული ფორმით, ნაცვლად ამისა, ისინი განიხილება დამოკიდებულებათა რანგში. აღნიშნულისაგან განსხვავებით, მოცემულ მოდელში ღირებულებები და დამოკიდებულებები ერთმანეთისაგან მკვეთრად არის გამიჯნული კონცეპტუალური თვალსაზრისით, რადგან მხოლოდ ღირებულებები გამოირჩევა ნორმატიული ხასიათითა და დირექტივის ფუნქციით. ღირებულებები არსებით მნიშვნელობას იძენს დემოკრატიულ კულტურაში მონაწილეობისათვის აუცილებელ კომპეტენციათა კონცეპტუალიზაციის

კონტექსტში. ვინაიდან, კონკრეტული ღირებულებების განსაზღვრის გარეშე, რომლებიც საფუძვლად უდევს მოცემულ კომპეტენციებს, კომპეტენციები ვეღარ განიხილება დემოკრატიული კომპეტენციების რანგში, არამედ გადადის უფრო ზოგადი პოლიტიკური კომპეტენციების რანგში, რომლებიც ბევრ სხვადასხვა პოლიტიკურ წყობას შეიძლება ესადაგებოდეს, მათ შორის, ანტიდემოკრატიულ წყობასაც. მაგალითად, შესაძლებელია, პირი დახასიათებული იქნეს, როგორც პასუხისმგებელი, თავდაჯერებული და პოლიტიკურად განათლებული მოქალაქე, ტოტალიტარული დიქტატურის მმართველობის პირობებშიც, თუ პიროვნების მსჯელობას, გადაწყვეტილებებსა და მოქმედებებს საფუძვლად განსხვავებული ღირებულებები უდევს. შესაბამისად, წინამდებარე მოდელში შესული ღირებულებები დემოკრატიული კომპეტენციის ქვაკუთხედს წარმოადგენს და არსებითად ახასიათებს აღნიშნულ კომპეტენციას.

დემოკრატიის კულტურაში მონაწილეობისათვის აუცილებელ ღირებულებებს წარმოადგენს ღირებულებები, რომლებიც შესულია ქვემოთ აღწერილ ღირებულებათა სამ კატეგორიაში.

ადამიანის ღირსებისა და ადამიანის უფლებების დაცვა

ღირებულებების პირველი კატეგორია ეფუძნება ზოგად რწმენას იმის თაობაზე, რომ თითოეულ ადამიანს თანაბარი ღირებულება და ღირსება გააჩნია, თანასწორ პატივისცემას იმსახურებს, სარგებლობს ადამიანის თანაბარი უფლებებითა და ძირითადი თავისუფლებებით და, აქედან გამომდინარე, თითოეული ადამიანისადმი მოპყრობა ამ პრინციპებს უნდა ეფუძნებოდეს. აღნიშნული რწმენის თანახმად, ადამიანის უფლებები საყოველთაო, განუყოფელი და ხელშეუვალია და თანაბრად ვრცელდება ყველა ადამიანზე, განურჩევლად ნებისმიერი ნიშნისა; ადამიანის უფლებები წარმოადგენს იმ მინიმალურ დაცვის მექანიზმს, რომელიც აუცილებელია ღირსეული ცხოვრებისათვის; და ადამიანის უფლებები ქმნის მსოფლიოში თავისუფლების, თანასწორობის, სამართლიანობისა და მშვიდობის საფუძველს. შესაბამისად, აღნიშნული ღირებულებები მოიცავს:

1. აღიარებას, რომ ყველა ადამიანი თანასწორია და თანაბარი ღირსების მატარებელია, მიუხედავად კონკრეტული კულტურული კუთვნილებისა, სტატუსისა, შესაძლებლობებისა და გარემოებებისა;

2. ადამიანის უფლებების საყოველთაობის, განუყოფელობისა და ხელშეუვალობის აღიარებას;
3. აღიარებას, რომ აუცილებელია ადამიანის უფლებების ხელშეწყობა, პატივისცემა და დაცვა;
4. აღიარებას, რომ აუცილებელია ადამიანის ძირითადი თავისუფლებების დაცვა, იმ შემთხვევაში, თუ ამგვარად არ ხდება სხვათა უფლებების ხელყოფა ან დარღვევა;
5. აღიარებას, რომ ადამიანის უფლებები წარმოადგენს, თანასწორუფლებიანობის პრინციპების დაცვით, საზოგადოებაში თანაცხოვრების და მსოფლიოში თავისუფლების, სამართლიანობისა და მშვიდობის უზრუნველყოფის საფუძველს.

კულტურული მრავალფეროვნების დაცვა

ღირებულებების მეორე კატეგორია ეფუძნება ზოგად რწმენას იმის თაობაზე, რომ სხვა კულტურისადმი კუთვნილება, კულტურული განსხვავებულობა და მრავალფეროვნება, პერსპექტივების, შეხედულებებისა და პრაქტიკის მრავალფეროვნება, უნდა აღიქმებოდეს პოზიტიურად, სათანადოდ უნდა იქნეს დაფასებული და სათუთად მოპყრობის საგანს უნდა წარმოადგენდეს. აღნიშნული რწმენის თანახმად, კულტურული მრავალფეროვნება საზოგადოების ღირებულ მახასიათებელს წარმოადგენს; ადამიანებს შეუძლიათ, ცოდნა გაიღრმავონ და ბევრი რამ შეიძინონ სხვა ადამიანების ხედვების გაცნობით; კულტურული მრავალფეროვნება საჭიროებს ხელშეწყობასა და დაცვას; საჭიროა ადამიანების წახალისება, რათა მათ იურთიერთონ სხვა ადამიანებთან, მიუხედავად მათ შორის არსებული კულტურული სხვაობებისა; ინტერკულტურული დიალოგი უნდა ემსახურებოდეს საზოგადოებაში თანასწორობის პრინციპებზე თანაცხოვრების დემოკრატიული კულტურის გაძლიერებას.

საჭიროა აღინიშნოს, რომ ერთგვარი შეუსაბამობა არსებობს ადამიანის უფლებების დაფასებასა და კულტურული მრავალფეროვნების დაფასებას შორის. საზოგადოებაში, რომელშიც ადამიანის უფლებები უმთავრეს და უმნიშვნელოვანეს ღირებულებას წარმოადგენს, კულტურული მრავალფეროვნების დაფასება ვერ ხორციელდება სათანადო დონეზე, რაც განპირობებულია სხვა ადამიანების უფლებებისა და თავისუფლებების ხელშეწყობის, პატივისცემისა და დაცვის აუცილებლობით. შესაბამისად, დამკვიდრებულია აზრი იმის თაობაზე, რომ კულტურული მრავალფეროვნების დაფასება საჭი-

როა იმ შემთხვევაში, თუ ეს არ უკავშირდება სხვა ადამიანების უფლებებისა და თავისუფლებების შეზღუდვას.

ღირებულებების მეორე კატეგორია მოიცავს:

1. აღიარებას, რომ კულტურული მრავალფეროვნება და შეხედულებათა, მსოფლმხედველობათა და ჩვეულებათა პლურალიზმი საზოგადოების ღირებულ მახასიათებლებს წარმოადგენს და ქმნის შესაძლებლობას ამ საზოგადოების ყველა წევრის სასიკეთოდ იქნეს გამოყენებული;
2. აღიარებას, რომ ყველა ადამიანს აქვს უფლება, იყოს განსხვავებული და, ასევე, საკუთარი მსოფლმხედველობის, შეხედულებების, რწმენისა და მოსაზრებების არჩევანის თავისუფლების აღიარებას;
3. აღიარებას, რომ ადამიანები ყოველთვის პატივისცემით უნდა ეპყრობოდნენ სხვა ადამიანების მსოფლმხედველობებს, შეხედულებებს, რწმენასა და მოსაზრებებს, თუ ეს მსოფლმხედველობები, შეხედულებები, რწმენა და მოსაზრებები არ ეწინააღმდეგება და არ არღვევს სხვათა უფლებებს და არ ზღუდავს სხვათა თავისუფლებებს;
4. აღიარებას, რომ ადამიანები ყოველთვის პატივისცემით უნდა ეპყრობოდნენ სხვა ადამიანების ცხოვრების წესსა და ჩვეულებებს, თუ ეს ცხოვრების წესი და ჩვეულებები არ ეწინააღმდეგება და არ არღვევს სხვათა უფლებებს და არ ზღუდავს სხვათა თავისუფლებებს;
5. აღიარებას, რომ საჭიროა, ადამიანები უსმენდნენ და დიალოგში შედიოდნენ მათთან, ვისაც საკუთარი თავისაგან განსხვავებულად აღიქვამენ.

ღეგოკრატის, სამართლიანობის, კეთილსინდისიანების, თანასწორობისა და კანონის უზენაესობის ღაფასება

ღირებულებათა მესამე კატეგორია ეფუძნება რწმენას იმის თაობაზე, თუ როგორ უნდა მოქმედებდეს და იმართებოდეს საზოგადოება, რომლის თანახმადაც: ყველა მოქალაქეს უნდა ჰქონდეს შესაძლებლობა, თანასწორობის პრინციპის დაცვით, მონაწილეობა მიიღოს (უშუალოდ, ან არჩეული წარმომადგენლის საშუალებით) იმ პროცედურებში, რომელთა საშუალებითაც იქმნება და ინერგება საზოგადოების მართვასთან დაკავშირებული კანონები; ყველა მოქალაქე აქტიურად უნდა იყოს ჩაბმული საზოგადოებაში მიმდინარე დემოკრატიულ პროცესებსა თუ პროცედურებში (რაც, ასევე, ნიშნავს იმას,

რომ მოქალაქეებს უფლება აქვთ, არ ჩაერთონ ამ პროცესებში საკუთარი რწმენისა ან გარკვეული გარემოებების გამო); მიუხედავად იმისა, რომ გადაწყვეტილებების მიღება ხდება უმრავლესობების მიერ, საჭიროა, უზრუნველყოფილი იყოს ყველა ტიპის უმცირესობათა მიმართ სამართლიანი მოპყრობა; საზოგადოების ყველა დონეზე, საჭიროა, დაცულ იქნეს სოციალური სამართლიანობა და თანასწორობა; და უპირატესობა უნდა ენიჭებოდეს კანონის უზენაესობას, რათა საზოგადოების თითოეული წევრისადმი მოპყრობა ხდებოდეს სამართლიანად, მიუკერძოებლად და თანასწორობის პრინციპის დაცვით, ყველასათვის საერთო კანონების შესაბამისად. აღნიშნული ღირებულებები მოიცავს:

1. დემოკრატიული პროცესებისა და პროცედურების მხარდაჭერას (ამასთან, აღიარებას, რომ არსებული დემოკრატიული პროცედურები შესაძლებელია არ წარმოადგენდეს ყველაზე ოპტიმალურს და ზოგჯერ შესაძლებელია წარმოიშვას მათი დემოკრატიული საშუალებების გამოყენებით შეცვლისა ან გაუმჯობესების საჭიროება);
2. აქტიური მოქალაქეობის მნიშვნელობის აღიარებას (ამასთან, აღიარებას, რომ შესაბამის პროცესებში მონაწილეობისაგან თავის შეკავება, შესაძლებელია, გამართლებული იყოს საკუთარი გაცნობიერებული გადაწყვეტილებითა და გარემოებებით);
3. პოლიტიკურ გადაწყვეტილებათა მიღების პროცესში მოქალაქეთა ჩართულობის მნიშვნელობის აღიარებას;
4. სამოქალაქო თავისუფლებების, მათ შორის, იმ პირების სამოქალაქო თავისუფლებების დაცვის საჭიროების აღიარებას, რომლებიც უმცირესობათა მოსაზრებებს იზიარებენ;
5. კონფლიქტებისა და დაპირისპირებების მშვიდობიანად მოგვარების მხარდაჭერას;
6. სოციალური სამართლიანობის განცდას და სოციალური პასუხისმგებლობების აღიარებას საზოგადოების ყველა წევრისადმი სამართლიანი და მიუკერძოებელი მოპყრობის თაობაზე, ასევე, თანაბარი შესაძლებლობების უზრუნველყოფის თაობაზე ყველასათვის, განურჩევლად მათი ეროვნული თუ ეთნიკური წარმომავლობისა, რასისა, აღმსარებლობისა, ენისა, ასაკისა, სქესისა, პოლიტიკური შეხედულებებისა, დაბადების ადგილისა და სოციალური წარმომავლობისა, ქონებრივი მდგომარეობისა, შეზღუდული შესაძლებლობებისა, სექსუალური ორიენტაციისა ან სხვა სტატუსისა;

- კანონის უზენაესობისა და ყველა მოქალაქისადმი თანაბარი და მიუკერძოებელი, კანონის შესაბამისი მოპყრობის მხარდაჭერას და ამგვარი მხარდაჭერის, როგორც სამართლიანობის უზრუნველყოფის საშუალების აღიარებას.

დამოკიდებულება

წარმოდგენს ზოგად მენტალურ მიმართებას, რომელიც უყალიბდება პირს ვინმეს ან რაიმეს მიმართ (მაგალითად, კონკრეტული პირის, ადამიანთა ჯგუფის, ინსტიტუტის, საკითხის, მოვლენის, სიმბოლოს და ა.შ. მიმართ). დამოკიდებულებები, ჩვეულებრივ, მოიცავს ოთხ კომპონენტს: რწმენა ან შეხედულება დამოკიდებულების ობიექტზე, ემოცია ან გრძნობა ამ ობიექტისადმი, ამ ობიექტის დადებითად ან უარყოფითად შეფასება და ამ ობიექტის მიმართ კონკრეტული ქცევის გამოვლენის ტენდენცია.

ქვემოთ მოცემულია დემოკრატიის კულტურისათვის მნიშვნელოვანი ექვსი დამოკიდებულება.

კულტურული განსხვავებულებისა და სხვა ჩნებებისადმი, მსოფლმხედველობის, შეხედულებისა თუ პრაქტიკისადმი უმეცხანაზღვრე დამოკიდებულებისათვის მზაობა

აღნიშნული დამოკიდებულება გულისხმობს ან დამოკიდებულებას იმ ადამიანების მიმართ, რომლებიც სხვა კულტურის წარმომადგენლებად აღიქმებიან, ან საკუთარისაგან განსხვავებული მსოფლმხედველობების, რწმენის, ღირებულებებისა თუ პრაქტიკის მიმართ დამოკიდებულებას. კულტურული განსხვავებულობისადმი დამოკიდებულება უნდა განვასხვავოთ იმ დამოკიდებულებისაგან, რომელიც გულისხმობს მხოლოდ პირადი კმაყოფილებისა და სარგებლისათვის განსხვავებული, „ეგზოტიკური“ რეალობით დაინტერესებას და მასთან დაკავშირებული გამოცდილების შეგროვების სურვილს. ნაცვლად ამისა, აღნიშნული დამოკიდებულება მოიცავს შემდეგს:

- გულისხმიერ დამოკიდებულებას კულტურული მრავალფეროვნებისა და საკუთარისაგან განსხვავებული მსოფლმხედველობის, რწმენის, ღირებულებებისა და ცხოვრების წესისა თუ ჩვეულებებისადმი;

2. ცნობისმოყვარეობისა და ინტერესის გამოჩენას სხვა კულტურული ორიენტაციებისა და კუთვნილების, სხვა მსოფლმხედველობების, შეხედულებების, ღირებულებებისა და ცხოვრების წესისა თუ ჩვეულებების აღმოჩენისა და მათ შესახებ ინფორმაციის მიღების მიმართ;
3. სხვა ადამიანების მსოფლმხედველობის, შეხედულებების, ღირებულებებისა და ცხოვრების წესისა თუ ჩვეულებების განსჯისა და საკუთარი მსოფლმხედველობის, შეხედულებების, ღირებულებებისა და ცხოვრების წესისა თუ ჩვეულებების „ბუნებრივობის“ კითხვის ნიშნის ქვეშ დაყენების სურვილს;
4. განსხვავებულად აღქმულ პირებთან ურთიერთობისათვის ემოციურ მზაობას;
5. საკუთარისაგან განსხვავებული კულტურული კუთვნილების მქონე პირებთან დაკავშირების, თანამშრომლობისა და თანასწორობის პრინციპების დაცვით ურთიერთობების ძიებისა და მსგავსი შესაძლებლობებით სარგებლობის სურვილსა და მათთვის მზაობას.

პატივისცემა

პატივისცემა მოიცავს ვინმეს ან რაიმეს მიმართ დამოკიდებულებას (მაგალითად, კონკრეტული პიროვნების, შეხედულების, სიმბოლოს, პრაქტიკის და ა.შ. მიმართ), სადაც დამოკიდებულების ობიექტი აღიქმება გარკვეული ნიშანდობლივი მახასიათებლის, ღირსების ან ღირებულების მატარებელ ობიექტად, რომელიც იმსახურებს დადებით დამოკიდებულებასა და სათანადოდ დაფასებას.⁷ დამოკიდებულების ობიექტის რაობიდან გამომდინარე, პატივისცემა შესაძლებელია მრავალი სხვადასხვა ფორმით იქნეს გამოხატული (როგორცაა, პატივისცემა სკოლაში არსებული წესების მიმართ, პატივისცემა იმ სიბრძნის მიმართ, რომელსაც უხუცესები ფლობენ, ბუნებისა და გარემოს პატივისცემა).

ერთი კონკრეტული ტიპის პატივისცემა, რომელიც განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია დემოკრატიის კულტურის კონტექსტში, არის პატივისცემა, რომელ-

7. საჭიროა, აღინიშნოს, რომ პატივისცემასა და ღირებულებებს შორის მჭიდრო კავშირი არსებობს ორი თვალსაზრისით: ღირებულება შესაძლებელია თავად იყოს პატივისცემის ობიექტი (ე.ი. შესაძლებელია ღირებულების პატივისცემა) და იგი, ასევე, შესაძლებელია წარმოადგენდეს პატივისცემის საფუძველს (ე.ი. პირი შესაძლებელია იჩენდეს პატივისცემას ვინმეს ან რაიმეს მიმართ იმის გამო, რომ იგი აღიარებს კონკრეტული ღირებულების უპირატესობას).

საც ადამიანი გამოხატავს სხვა პირების მიმართ, რომლებიც სხვა კულტურას განეკუთვნებიან ან მისგან განსხვავებულ შეხედულებებს, მოსაზრებებს ან ჩვეულებებს ფლობენ. ამგვარი პატივისცემა ემყარება იმის აღიარებას, რომ ყველა ადამიანს გააჩნია ღირსება, ყველა ადამიანი თანასწორია და სარგებლობს ხელშეუვალი უფლებით, თავად აირჩიოს საკუთარი კუთვნილება, რწმენა, შეხედულებები და ცხოვრების წესი. მნიშვნელოვანია, აღინიშნოს, რომ ამგვარი ტიპის პატივისცემა არ გულისხმობს იმ ფაქტობრივი განსხვავების უგულებელყოფას, რომელიც შესაძლებელია არსებობდეს პატივისცემის გამომხატველ პირსა და პატივისცემის ობიექტს შორის, რაც, რაც შემთხვევაში, შესაძლებელია მკვეთრად იყოს გამოვლენილი; ამგვარი ტიპის პატივისცემა, ასევე, არ გულისხმობს პატივისცემის ობიექტთან რაიმე ტიპის თანხედრის არსებობას ან მისი პრინციპების გათავისებებას. ნაცვლად ამისა, ამგვარი ტიპის პატივისცემა წარმოადგენს დამოკიდებულებას, რომელიც გულისხმობს დადებით განწყობას სხვა პირის მიმართ, მისი ღირსების აღიარებას, მისი უფლების აღიარებას, ეკუთვნოდეს ადამიანების გარკვეულ ჯგუფს, ჰქონდეს საკუთარი რწმენა, შეხედულებები და ცხოვრების წესი და, ამავე დროს, იმ სხვაობათა აღიარებასა და გაცნობიერებას, რომელიც არსებობს პატივისცემის გამომხატველ პირსა და პატივისცემის ობიექტს შორის. პატივისცემა ხელს უნდა უწყობდეს დემოკრატიულ ურთიერთობებსა და ინტერკულტურულ დიალოგს. თუმცა, უნდა აღინიშნოს, რომ პატივისცემაზე უნდა ვრცელდებოდეს გარკვეული შეზღუდვები, მაგალითად, დაშვებულია პატივისცემის საგანს წარმოადგენდეს რწმენა ან შეხედულებები, ან ცხოვრების წესი და პრაქტიკა, რომელიც გულისხმობს სხვათა ღირსების შელახვას ან მათი უფლებებისა და თავისუფლებების დარღვევას.⁸

პატივისცემის ცნება უფრო ნათლად გამოხატავს იმ დამოკიდებულებას, რომელიც აუცილებელია დემოკრატიის კულტურისათვის, ვიდრე შემწყნარებ-

8. ადამიანის უფლებათა კონვენციაში, სხვა პირის რწმენის თავისუფლება განუხრელად უნდა წარმოადგენდეს პატივისცემის საგანს, თუმცა პატივისცემა არ შეიძლება გამოხატულ იქნეს იმ რწმენის მიმართ, რომელიც ლახავს სხვათა ღირსებას, არღვევს მათ უფლებებსა და თავისუფლებებს. იმ რწმენის შემთხვევაში, რომელიც არ შეიძლება იყოს პატივისცემის საგანი, არ იზღუდება რწმენის ქონის თავისუფლება, არამედ რწმენის გაცხადება ექვემდებარება მხოლოდ ისეთ შეზღუდვებს, რომლებიც გათვალისწინებულია კანონით და აუცილებელია დემოკრატიულ საზოგადოებაში საზოგადოებრივი უსაფრთხოების უზრუნველსაყოფად, საზოგადოებრივი წესრიგის, ან სხვათა უფლებათა და თავისუფლებათა დასაცავად (იხ. ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენცია, მუხლი 9: www.echr.coe.int/Documents/Convention_ENG.pdf).

ლობა. შემწყნარებლობა, შესაძლებელია, ზოგიერთ კონტექსტში, გულისხმობდეს განსხვავებულობის მხოლოდ ატანას ან მასთან შეგუებას და შემწყნარებლურ პოზიციას რაიმეს მიმართ, რომელთანაც შეგუებაც კონკრეტული ადამიანისათვის შეუძლებელია. შემწყნარებლობა, შესაძლებელია, ზოგჯერ გულისხმობდეს ძალაუფლების გამოვლინებას, რომელიც გამოიხატება განსხვავებულობის არსებობის დაშვებაში, მისდამი მხოლოდ შემწყნარებლური დამოკიდებულების გამოვლინით, რა გზითაც ხდება იმ პირის ძალაუფლებისა და ავტორიტეტის გაძლიერება, რომელიც იჩენს შემწყნარებლურ დამოკიდებულებას. პატივისცემა, შემწყნარებლობასთან შედარებით, უფრო ნაკლებად ორაზროვან ცნებას წარმოადგენს, ვინაიდან ემყარება სხვათა ღირსების, უფლებებისა და თავისუფლებების აღიარებას და პატივისცემის გამომხატავ პირსა და პატივისცემის ობიექტს შორის თანასწორობის პრინციპებზე დაფუძნებულ ურთიერთობას.

პატივისცემა მოიცავს შემდეგს:

1. ვინმეს ან რაიმესადმი დადებითი დამოკიდებულება და დაფასება, რომელიც ემყარება იმის აღიარებას, რომ ამგვარი დამოკიდებულების ობიექტს გააჩნია ნიშანდობლივი მახასიათებლები, ღირსება და ღირებულება;
2. სხვა ადამიანების მიმართ დადებითი დამოკიდებულება და დაფასება, რომელიც ემყარება იმის აღიარებას, რომ ყველა ადამიანი თანასწორია, გააჩნია თანაბარი ღირსება და სარგებლობს ადამიანის თანაბარი უფლებებითა და თავისუფლებებით, განურჩევლად კულტურული კუთვნილებისა, რწმენისა, შეხედულებებისა, ცხოვრების წესისა და ჩვეულებებისა;
3. სხვა პირების რწმენის, შეხედულებების, ცხოვრების წესისა და პრაქტიკის მიმართ დადებითი დამოკიდებულება და დაფასება, იმ პირობით, თუ აღნიშნული რწმენა, შეხედულებები, ცხოვრების წესი ან პრაქტიკა არ გულისხმობს სხვათა ღირსების შელახვას ან მათი უფლებებისა და თავისუფლებების დარღვევას.

მოქალაქობრივი აზროვნება

მოქალაქობრივი აზროვნება არის დამოკიდებულება საზოგადოების ან სოციალური ჯგუფის მიმართ. აღნიშნულ კონტექსტში ტერმინი „საზოგადოება“

აღნიშნავს სოციალურ ან კულტურულ ჯგუფს, რომელიც ოჯახის წევრებისა და მეგობრების უშუალო წრეზე უფრო ფართოა და რომლის წევრადაც მიიჩნევს თავს ესა თუ ის პირი. არსებობს უამრავი ტიპის ჯგუფი, რომელიც შესაძლებელია მოიაზრებოდეს მოცემულ კონტექსტში, მაგალითად, ადამიანები, რომლებიც კონკრეტულ გეოგრაფიულ ტერიტორიაზე ცხოვრობენ (როგორცაა, სამეზობლო, ქალაქი, ქვეყანა, ქვეყანათა ჯგუფი, როგორცაა ევროპა, აფრიკა ან მსოფლიო – მსოფლიო საზოგადოების შემთხვევაში), ადამიანები, რომლებიც გეოგრაფიულად გაბნეულ ჯგუფს მიეკუთვნებიან (როგორცაა, ეთნიკური ჯგუფები, რელიგიური ჯგუფები, სპორტის ან გართობის მიზნით გაერთიანებული ჯგუფები, ერთნაირი სექსუალური ორიენტაციის მქონე პირები და ა.შ.). ან სხვა ტიპის სოციალური და კულტურული ჯგუფი, რომლის წევრადაც აღიქვამს საკუთარ თავს კონკრეტული პირი. თითოეული პირი, ერთსა და იმავე დროს, ეკუთვნის რამდენიმე ჯგუფს და მოქალაქეობრივი ამროვნება ყალიბდება ყველა ამ ჯგუფის შემთხვევაში. მოქალაქეობრივი ამროვნება მოიცავს შემდეგს:

1. საზოგადოებისადმი კუთვნილების განცდა;
2. საზოგადოების სხვა წევრების, მათ შორის არსებული ურთიერთკავშირის, საზოგადოების ყველა წევრზე კონკრეტული პირის მიერ განხორციელებული ქმედების ზეგავლენის გაცნობიერება;
3. საზოგადოების სხვა წევრების მიმართ სოლიდარობის განცდა, მათ შორის, მათთან თანამშრომლობისა და მათთან ერთად მუშაობისათვის მზადყოფნა, მათ უფლებებსა და კეთილდღეობაზე ფიქრი და ზრუნვა და საზოგადოების წევრებს შორის შეზღუდული უფლებებისა და შესაძლებლობების მქონე და არაპრივილეგირებულ, არასახარბიელო მდგომარეობაში მყოფი პირების დაცვის სურვილი და მზადყოფნა;
4. საზოგადოების საერთო პრობლემებსა და საზოგადოების ფარგლებში განვითარებული მოვლენების მიმართ ინტერესისა და ყურადღების გამოჩენა;
5. სამოქალაქო ვალდებულებების გაცნობიერება, საზოგადოებრივ ცხოვრებაში საკუთარი წვლილის შეტანის სურვილი, საზოგადოების ფარგლებში მიმდინარე მოვლენების, არსებული პრობლემებისა და საერთო საკუთრების თაობაზე გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში აქტიური მონაწილეობისათვის მზადყოფნა და, მიუხედავად მათი კულტურული კუთვნილებისა, საზოგადოების სხვა წევრებთან დიალოგში შესვლის სურვილი და მზადყოფნა;

6. საკუთარი შესაძლებლობების ფარგლებში, იმ პასუხისმგებლობების, მოვალეობებისა და ვალდებულებების შესრულებისათვის მზადყოფნა, რომლებსაც პირს აკისრებს ის როლი ან პოზიცია, რომელიც მას კონკრეტულ საზოგადოებაში უკავია;
7. საზოგადოების სხვა წევრების მიმართ ანგარიშვალდებულების განცდა და გაცნობიერება იმისა, რომ კონკრეტულ პირს პასუხისმგებლობა ეკისრება საკუთარი გადაწყვეტილებებისა და ქმედებების გამო, საზოგადოების სხვა პირების წინაშე.

პასუხისმგებლობა

„პასუხისმგებლობა“ მრავლისმომცველ ტერმინს წარმოადგენს. მისი ორი მნიშვნელობა განსაკუთრებით ესადაგება დემოკრატიის კულტურას; ესენია, როლთან და პოზიციასთან დაკავშირებული პასუხისმგებლობა და მორალური პასუხისმგებლობა. როლთან და პოზიციასთან დაკავშირებული პასუხისმგებლობა წარმოადგენს მოქალაქეობრივი აზროვნების ასპექტს (იხ. პუნქტი 6); ხოლო მორალური პასუხისმგებლობა ცალკე განხილვის საგანია და გულისხმობს დამოკიდებულებას საკუთარ ქმედებათა მიმართ. მისი გაჩენა უკავშირდება პირის ვალდებულებას, იმოქმედოს კონკრეტული მიმართულებით და, ასევე, საზოგადოების რეაგირებას მის ქმედებაზე, კონკრეტულად, იმაზე, რომ პირი იმსახურებს შექებას, თუ იგი პირნათლად ასრულებს აღნიშნულ ქმედებას, ან საყვედურს – თუ ვერ ასრულებს მას. ამ პირის მიერ საკუთარი ქმედებების გააზრების, მოქმედებათა გამართლებულობის წინასწარ განსაზღვრისა და მის მიერ განზრახული მოქმედების შესრულების უნარი წარმოადგენს ამ პირის შექების ან მის მიმართ საყვედურის გამოთქმის აუცილებელ წინაპირობას (შესაბამისად, როდესაც რესურსების ნაკლებობის ან კონკრეტული გარემოებებისა ან პირობების გამო პირს არ შეუძლია ქმედების შესრულება, შეუსაბამოა მის მიმართ შექების ან საყვედურის გამოთქმა). პასუხისმგებლობა შესაძლებელია უკავშირდებოდეს გამბედაობასაც, ვინაიდან პრინციპული პოზიციის არჩევა შესაძლებელია გულისხმობდეს დამოუკიდებელ მოქმედებას, საზოგადოებაში მიღებული ნორმების წინააღმდეგ მოქმედებას, ან კოლექტიური გადაწყვეტილების წინააღმდეგ წასვლას, რაც, როგორც წესი, არ განიხილება გამართლებულ ქმედებად. შესაბამისად, შესაძლებელია გარკვეული შეუსაბამობა გაჩნდეს მოქალაქეობრივ აზროვნებასა (რაც განიხილება, როგორც სხვების მიმართ სოლიდარობა და ლოიალური დამოკიდებულება) და მორალურ პასუხისმგებლობას შორის. საკუთარ ქმედებებზე პასუხისმგებლობა, გამომდინარე აქედან, გულისხმობს შემდეგს:

1. საკუთარი ქმედებებისა და ამ ქმედებების სავარაუდო შედეგების გააზრება;
2. საკუთარი მოვალეობებისა და ვალდებულებების გაცნობიერება და კონკრეტულ სიტუაციებში საჭირო მოქმედებათა განსაზღვრა, ღირებულებების საფუძველზე;⁹
3. განსახორციელებელი ქმედებების შესახებ გადაწყვეტილებების მიღება (რაც, რიგ შემთხვევაში, ქმედების განხორციელებისაგან თავის შეკავებას უკავშირდება), არსებული გარემოებების გათვალისწინებით;
4. მოქმედებების დამოუკიდებლად განხორციელება, ან არ განხორციელება;
5. საკუთარი გადაწყვეტილებებისა და ქმედებების შედეგებზე პასუხისმგებლობის აღებისათვის მზადყოფნა;
6. საკუთარი თავის დადებითად ან უარყოფითად შეფასებისათვის მზადყოფნა;
7. აუცილებლობის შემთხვევაში, გაბედულად მოქმედებისათვის მზადყოფნა.

თავდაჯერებულობა

თავდაჯერებულობა არის დამოკიდებულება საკუთარი თავის მიმართ. იგი გულისხმობს პოზიტიურ დამოკიდებულებას კონკრეტული მიზნის მისაღწევად აუცილებელ მოქმედებათა განსახორციელებლად საჭირო საკუთარი შესაძლებლობისადმი და, ასევე, რწმენას იმისა, რომ პირს შეუძლია განსაზღვროს, რა არის საჭირო, შეუძლია შესაბამისად შეაფასოს გარემოებები, შეარჩიოს ამოცანების შესაბამისი მეთოდები, წარმატებით გადალახოს წინააღმდეგობები, შეცვალოს მოვლენათა მსვლელობა და მართოს მოვლენები, რომლებიც ზემოქმედებს მის და სხვა ადამიანების ცხოვრებაზე. შესაბამისად, თავდაჯერებულობა ასოცირდება საკუთარი შესაძლებლობების რწმენასთან.

9. აქედან გამომდინარე, დემოკრატიულ და ინტერკულტურულ სიტუაციებში, პასუხისმგებლობის პარალელურად, საჭიროა განიხილებოდეს მოცემულ კომპეტენციათა მოდელში შესული ერთი ან რამდენიმე ღირებულება (ე.ი. ადამიანის ღირსებისა და უფლებების დაფასება; კულტურული მრავალფეროვნებისა და კულტურული განსხვავებულობის დაფასება; დემოკრატიის, სამართლიანობის, კეთილსინდისიერების, თანასწორობისა და კანონის უზენაესობის დაფასება). იმ შემთხვევაში, თუ თანადროულად არ წარმოებს ღირებულებების განხილვა, პასუხისმგებლობა აღარ განეკუთვნება დემოკრატიულ კომპეტენციებს, არამედ წარმოადგენს ზოგად პოლიტიკურ პასუხისმგებლობას (იხ. შესავალი ღირებულებების შესახებ).

თავდაჯერებულობის დაბალმა დონემ შესაძლოა გამოიწვიოს დემოკრატიული და ინტერკულტურული ქცევის შეფერხება, იმ შემთხვევაშიც კი, თუ უნარი საკმაოდ მაღალია. ხოლო თავდაჯერებულობის არარეალურად მაღალმა დონემ, შესაძლოა, შედეგად ფრუსტრაცია და იმედგაცრუება გამოიწვიოს. ოპტიმალურ დამოკიდებულებას წარმოადგენს თავდაჯერებულობის შედარებით მაღალი დონე, რეალურად შეფასებულ უნართან კომბინაციაში, რაც განაწყობს პირებს ახალ გამოწვევებთან გასამკლავებლად და პრობლემების დასაძლევად მოქმედების საშუალებას აძლევს მათ. გამომდინარე აქედან, თავდაჯერებულობა გულისხმობს შემდეგს:

1. რწმენა საკუთარი შესაძლებლობებისადმი, რომლებიც უკავშირდება საკითხის არსის წვდომას, დასკვნების გამოტანას და ამოცანის შესასრულებლად საჭირო სათანადო მეთოდების შერჩევას;
2. რწმენა საკუთარი შესაძლებლობებისადმი, რომლებიც უკავშირდება კონკრეტული მიზნის მისაღწევად საჭირო ქმედებების დაგეგმვასა და შესრულებას და ამ ქმედებების შესრულებისას წამოჭრილი დაბრკოლებების წარმატებით გადალახვას;
3. რწმენა საკუთარი შესაძლებლობებისადმი, რომლებიც უკავშირდება ახალ გამოწვევებთან გამკლავებას;
4. რწმენა საკუთარი შესაძლებლობებისადმი, რომლებიც უკავშირდება დემოკრატიულ პროცესებში ჩართვასა და მონაწილეობას და დემოკრატიული მიზნების მისაღწევად საჭირო ქმედებების განხორციელებას (მათ შორის, ხელისუფლებაში მყოფი პირებისა და იმ პირების ანგარიშვალდებულებისა და პასუხისმგებლობის საკითხის დაყენება, რომელთა ხელშიც არის ძალაუფლება, იმ შემთხვევაში, თუ მათ მიერ მიღებული გადაწყვეტილებები ან მათ მიერ განხორციელებული ქმედებები უსამართლოდ და მიკერძოებულად მიიჩნევა);
5. რწმენა საკუთარი შესაძლებლობებისადმი, რომლებიც უკავშირდება ინტერკულტურულ დიალოგში ჩაბმას იმ პირებთან, რომლებიც განსხვავებულ კულტურას ეკუთვნიან.

გაურკვევლობისადმი უიმედობის აღიარება

გაურკვევლობისადმი უიმედობის აღიარება არის დამოკიდებულება გაურკვეველი, ურთიერთსაწინააღმდეგო, ურთიერთშეუთავსებელი ინტერპრეტაციის მქონე საგნების, მოვლენებისა და სიტუაციების მიმართ. პირები, რომლებსაც

ახასიათებთ გაურკვევლობისადმი შემწყნარებლური დამოკიდებულება, დადებითად აფასებენ ამგვარ საგნებს, მოვლენებსა და სიტუაციებს, მზად არიან, მიიღონ მათი ნიშანდობლივი ბუნდოვანება, მზად არიან, აღიარონ, რომ სხვა ადამიანების ხედვა ისეთივე ადეკვატური შეიძლება იყოს, როგორც მათი ხედვა და მზად არიან, კონსტრუქციულად გაუმკლავდნენ გაურკვევლობას. შესაბამისად, ტერმინს „შემწყნარებლობა“, მოცემულ კონტექსტში, დადებითი კონოტაცია აქვს და აღნიშნავს გაურკვევლობის მიღებას (და არ აქვს უარყოფითი კონოტაცია, რაც გაურკვევლობასთან შეგუებას ან მის ატანას გულისხმობს). ადამიანებს, რომლებსაც გაურკვევლობისადმი შემწყნარებლური დამოკიდებულების ნაკლებობა ახასიათებთ, მხოლოდ ერთი სწორხაზოვანი ხედვა გააჩნიათ გაურკვეველი და ბუნდოვანი სიტუაციებისა და მოვლენების მიმართ, უცხო და მათთვის უცნობ სიტუაციებში უჭირთ ადაპტირება და მათი მსოფლმხედველობა უფრო დოგმატური და მოუქნელია. შესაბამისად, მოცემულ კონტექსტში, გაურკვევლობისადმი შემწყნარებლური დამოკიდებულება გულისხმობს შემდეგს:

1. აღიარება და გაცნობიერება იმისა, რომ მოცემულ სიტუაციასა და საკითხთან დაკავშირებით შესაძლებელია არსებობდეს მრავალი განსხვავებული ხედვა და ერთსა და იმავე სიტუაციასა და საკითხს შესაძლებელია მოეძებმოს მრავალი განსხვავებული ახსნა და ინტერპრეტაცია;
2. აღიარება და გაცნობიერება იმისა, რომ სიტუაციასთან დაკავშირებული ხედვა, რომელიც კონკრეტულ პირს გააჩნია, არ არის აუცილებელი, უკეთესი იყოს, ვიდრე ხედვა, რომელიც სხვა ადამიანებს გააჩნიათ;
3. სირთულის, წინააღმდეგობებისა და ბუნდოვანების მიღება;
4. იმგვარი ამოცანის შესრულებისათვის მზაობა, რომლის თაობაზეც მხოლოდ არასრული და ნაწილობრივი ინფორმაცია ხელმისაწვდომი;
5. გაურკვევლობისადმი შემწყნარებლური დამოკიდებულებისა და მასთან კონსტრუქციული გამკლავებისათვის მზაობა.

უნარი

უნარი განიხილება, როგორც კონკრეტული მიზნის მისაღწევად რთული, ორგანიზებული, ადაპტირებადი აზროვნების ან ქცევის რეალიზების შესაძლებლობა. დემოკრატიის კულტურას შეესაბამება უნარების რვა კონკრეტული კატეგორია, ესენია:

დამოუკიდებლად სწავლის უნარ-ჩვევები

დამოუკიდებლად სწავლის უნარ-ჩვევა არის საკუთარი სწავლის საჭიროებათა შესაბამისად, საკუთარი შეხედულებისამებრ და სხვათა მითითებების გარეშე, სწავლის პროცესის თანმიმდევრული მიდევნების, ორგანიზებისა და შეფასების უნარი. დამოუკიდებლად სწავლის უნარ-ჩვევა დემოკრატიული კულტურისათვის მნიშვნელოვან უნარებს განეკუთვნება, ვინაიდან მისი საშუალებით ადამიანები დამოუკიდებლად, სხვადასხვა, როგორც ხელმისაწვდომი, ისე მოსაძიებელი წყაროების გამოყენებით, იღებენ ინფორმაციას პოლიტიკური, სამოქალაქო და კულტურული საკითხების შესახებ და სწავლობენ, თუ როგორ გაართვან თავი ამგვარ საკითხებს და არ არიან დამოკიდებული ვინმე სხვა პირზე, რომელიც მათ უშუალო სიახლოვეს იმყოფება, და რომელიც მათ მიაწვდის ინფორმაციას აღნიშნულ საკითხებზე. დამოუკიდებლად სწავლის უნარ-ჩვევები მოიცავს შემდეგს:

1. საკუთარი სწავლის საჭიროებების განსაზღვრა, საჭიროებებისა, რომლებიც შესაძლებელია უკავშირდებოდეს ხარვეზებს, რომელიც ადამიანს სრულყოფილი ცოდნისაგან ან საკითხის სრულყოფილად აღქმისაგან აშორებს, უნარების ნაკლებობას ან მათ არასაკმარისად ფლობას, ან სირთულეებს, რომლებიც არსებული დამოკიდებულებებისა და ღირებულებების შედეგს წარმოადგენს;
2. სწავლის საჭიროებების დაკმაყოფილებისათვის საჭირო ინფორმაციის, რჩევისა და რეკომენდაციების წყაროს ან სახელმძღვანელო რესურსის იდენტიფიცირება, მობილიზება და მათზე წვდომის მოპოვება. ამგვარი წყაროები შეიძლება მოიცავდეს ადამიანის პირად გამოცდილებას, სხვებთან ურთიერთობებსა და საუბრებს, იმ ადამიანებთან კონტაქტის დამყარებას, რომლებიც წყაროსა და რესურსის მაძიებლისაგან განსხვავებულ კულტურას ეკუთვნიან, ან განსხვავებული რწმენა, მოსაზრებები, შეხედულებები და მსოფლმხედველობა გააჩნიათ. წყაროები, ასევე, მოიცავს ვიზუალურ, ბეჭდვით, სამაუწყებლო და ციფრულ მედიაწყაროებს;
3. ინფორმაციის, რჩევისა თუ სახელმძღვანელო რესურსის, სხვადასხვა წყაროს სანდოობის ხარისხის შემოწმება, მათი შეფასება შესაძლო მიკერძოებისა და ფაქტებისა და ინფორმაციის დამახინჯების თვალსაზრისით და ხელმასაწვდომი წყაროებიდან ყველაზე სანდო წყაროს შერჩევა;

4. ინფორმაციის დამუშავება და შეთვისება სწავლის ყველაზე ხელსაყრელი სტრატეგიებისა და ტექნიკის გამოყენებით, ან ყველაზე სანდო წყაროებიდან მოპოვებული რეკომენდაციებისა და სახელმძღვანელო რესურსების გამოყენებით, და არსებული ცოდნის, გაგების, უნარების, დამოკიდებულებებისა და ღირებულებების ბაზის განახლება და შევსება, საჭიროებისამებრ;
5. ნასწავლი მასალისა და ცოდნის შეძენის კუთხით მიღწევების გაანალიზება, სწავლის პროცესში გამოყენებული სტრატეგიების შეფასება, დასკვნების გამოტანა და სწავლის შემდგომ პროცესზე მისადაგება და სწავლის ახალი სტრატეგიების შეფასება, რომელთა გამოყენებაც სწავლის შემდგომი პროცესის დროს შეიძლება გახდეს საჭირო.

ანალიტიკური და კრიტიკული აზროვნების უნარ-ჩვევები

ანალიტიკური და კრიტიკული აზროვნების უნარ-ჩვევები მოიცავს ურთიერთდაკავშირებული უნარების კომპლექსურ წყებას. ანალიტიკური აზროვნების უნარ-ჩვევა გულისხმობს ნებისმიერი სახის მასალის (მაგ. ტექსტის, არგუმენტაციის, განმარტებების, საკითხების, მოვლენების, გამოცდილების და სხვ.) სისტემურად და ლოგიკურად გაანალიზების უნარს, რომელიც მოიცავს შემდეგს:

1. ანალიზისას მასალის სისტემურად დაყოფა შემადგენელ ნაწილებად და ამ ელემენტთა ორგანიზება ლოგიკური თანმიმდევრობის დაცვით;
2. თითოეული ელემენტის მნიშვნელობის (მნიშვნელობათა) იდენტიფიცირება და ინტერპრეტირება, შესაძლებელია ამ ელემენტების შედარებითა და დაკავშირებით უკვე ნაცნობ ელემენტებთან, და მსგავსებებისა და განსხვავებების იდენტიფიცირება;
3. ელემენტთა ურთიერთდამოკიდებულების შესწავლა და მათ შორის არსებული კავშირების (ლოგიკური, შემთხვევითი, დროებითი და ა.შ. კავშირების) იდენტიფიცირება;
4. ელემენტთა შორის ნებისმიერი შეუსაბამობების, წინააღმდეგობებისა და სხვაობების იდენტიფიცირება;
5. ინდივიდუალური ელემენტების შესაძლო ალტერნატიული მნიშვნელობებისა და ფუნქციების იდენტიფიცირება, ნაკლოვანების შევსება ახალი ელემენტების დამატებით, ელემენტების სისტემურად ცვლა მთლიან ერთეულზე მათი გავლენის დასადგენად, შემოწმებულ ელემენტთა შო-

რის ახალი სინთეზის დადგენა – სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, ახალი შესაძლებლობებისა და ალტერნატივების წარმოსახვა და კვლევა;

6. ანალიზის შედეგების ორგანიზებულად და თანმიმდევრულად შეჯამება, მთლიანი ერთეულის შესახებ ლოგიკური და საფუძვლიანი დასკვნების გამოტანის მიზნით.

კრიტიკული აზროვნების უნარ-ჩვევა გულისხმობს ნებისმიერი სახის მასალის შეფასებისა და შესაბამისი დასკვნების გამოტანის უნარს, რომელიც მოიცავს შემდეგს:

1. შეფასება, შინაგანი თავსებადობისა და ხელმისაწვდომ მტკიცებულებებსა და გამოცდილებასთან თავსებადობის საფუძველზე;
2. დასკვნების გაკეთება იმის თაობაზე, თუ მასალა, რომელიც შესწავლის საგანს წარმოადგენს, რამდენად მართებული, ზუსტი, მისაღები, საიმედო, სათანადო, სასარგებლო და/ან დამაჯერებელია;
3. იმ მოლოდინების, ვარაუდების, ტექსტური და კომუნიკაციური სტანდარტების გაგება და შეფასება, რომელიც საფუძვლად უდევს მასალას;
4. მასალის არა მხოლოდ პირდაპირ მნიშვნელობაზე, არამედ მის უფრო ფართო, რიტორიკულ მიზანზე ორიენტირება, რომელიც მოიცავს ავტორისეულ მოტივებს, განზრახვასა და გეგმას, რომელიც საფუძვლად უდევს მოცემულ მასალას (პოლიტიკური კომუნიკაციის კონტექსტში, აღნიშნული გულისხმობს პროპაგანდის იდენტიფიცირების უნარს და ამ პროპაგანდის ავტორთა მოტივების, განზრახვისა და მიზნების გაშიფვრის უნარს);
5. მასალის დაკავშირება იმ ისტორიულ კონტექსტთან, რომელშიც შეიქმნა, მასალის შეფასებითი კვლევისა და შესაბამისი დასკვნების გაკეთების მიზნით;
6. განსახილველი მასალის ფარგლებში მოცემული ამოცანების ალტერნატიული ვერსიების, შესაძლებლობებისა და გადაწყვეტილებების შემუშავება და დამუშავება;
7. ხელმისაწვდომი ვარიანტების დადებითი და უარყოფითი მხარეების შეფასება – რაც შესაძლებელია მოიცავდეს ხარჯებისა და მოგების ანალიზს (როგორც ახლო, ასევე, გრძელვადიან პერსპექტივაში), რესურსების ანალიზს (შეფასება იმისა, თუ პრაქტიკულად რამდენად ხელმისაწვდომია თითოეული ვარიანტისათვის საჭირო რესურსები) და რისკის ანალიზს (თითოეულ ვარიანტთან დაკავშირებული რისკების

იდენტიფიცირება და შეფასება და მათი მართვის გზებისა და საშუალებების განსაზღვრა);

8. შეფასების შედეგების ორგანიზებულად და თანმიმდევრულად მოწესრიგება, გასაგები და მკაფიოდ განსაზღვრული კრიტერიუმების, პრინციპების ან ღირებულებების და/ან დამაჯერებელი მტკიცებულებების საფუძველზე, კონკრეტული ინტერპრეტაციის, რეზულტატის ან მოვლენათა განვითარების შესახებ ლოგიკური და საფუძვლიანი დასკვნების გამოტანის მიზნით;
9. საკუთარი ვარაუდების, მოლოდინების აღიარება, რომლებმაც შესაძლოა გავლენა იქონია შეფასების პროცესზე და ტენდენციური მიმართულება მისცა მას, და გაცნობიერება იმისა, რომ პირის მსჯელობასა და განსჯაზე ყოველთვის ახდენს ზეგავლენას ამ პირის კულტურული კუთვნილება და ხედვა.

ეფექტური ანალიტიკური აზროვნება თავის თავში მოიცავს კრიტიკულ აზროვნებას (ე.ი. მასალის ანალიზის დროს მის შეფასებას), მაშინ როცა, ეფექტური კრიტიკული აზროვნება თავის თავში მოიცავს ანალიტიკურ აზროვნებას (ე.ი. სხვაობებისა და კავშირების დადგენას). შესაბამისად, ანალიტიკური და კრიტიკული აზროვნება ერთმანეთთან არსებითად არის დაკავშირებული.

მოსმენისა და დაკვირვების უნარ-ჩვევები

მოსმენისა და დაკვირვების უნარ-ჩვევა არის ნათქვამის აღქმისა და გაგების უნარი და, აგრეთვე, ადამიანთა ქცევის აღქმისა და გაგების უნარი. იმის აღქმა, თუ რაზე საუბრობენ სხვები, საჭიროებს აქტიურ მოსმენას, რაც მდგომარეობს ყურადღების გამახვილებაში არა მხოლოდ მასზე, თუ რა ითქვა, არამედ, ასევე, მასზედ, თუ რა ტონითა და ტემპით, ხმის რა სიმაღლით, ბგერის რა სიხშირით იქნა ნათქვამი, და ამავე დროს მოსაუბრის მიერ საუბრისას გამოყენებულ სხეულის ენაზე, განსაკუთრებით, თვალების მოძრაობაზე, სახის გამომეტყველებასა და ჟესტებზე. სხვა ადამიანების ქცევაზე დაკვირვება შეიძლება მნიშვნელოვანი ინფორმაციის წყაროდ იქცეს იმ ქცევების შესახებ, რომლებიც ყველაზე მისაღები და ეფექტურია სხვადასხვა სოციალურ და კულტურულ კონტექსტში და შეიძლება სასარგებლო აღმოჩნდეს იმ თვალსაზრისით, რომ შესაძლებელი ხდება ამ ინფორმაციის შენახვა და ათვისებული ქცევის გამოყენება მოგვიანებით, მსგავს სიტუაციებში. შესაბამისად, მოსმენისა და დაკვირვების უნარ-ჩვევები მოიცავს შემდეგს:

1. ყურადღების გამახვილება არა მხოლოდ იმაზე, თუ რა ითქვა, არამედ იმაზე, თუ როგორ ითქვა და, ასევე, მოსაუბრის სხეულის ენაზე;
2. ყურადღების გამახვილება ვერბალურ და არავერბალურ გზავნილებს შორის შესაძლო შეუსაბამობებზე;
3. ყურადღების გამახვილება ტექსტს მიღმა შინაარსზე და იმაზე, თუ რა ინფორმაცია იქნა მოწოდებული მხოლოდ ნაწილობრივ და რა უნდა თქმულიყო და არ ითქვა;
4. ყურადღების გამახვილება გადმოცემულ ინფორმაციასა და იმ სოციალურ კონტექსტს შორის კავშირზე, რა კონტექსტშიც ხორციელდება ამ ინფორმაციის გადმოცემა;
5. ყურადღების გამახვილება სხვა ადამიანების ქცევაზე და ამ ქცევის შესახებ ინფორმაციის შენახვა, განსაკუთრებით იმ ადამიანების ქცევაზე, რომლებიც დამკვირვებლისაგან განსხვავებულ კულტურას ეკუთვნიან;
6. ყურადღების გამახვილება ერთსა და იმავე სიტუაციაზე ადამიანების რეაგირებებს შორის მსგავსებებსა და განსხვავებებზე, განსაკუთრებით, იმ ადამიანებისა, რომლებიც დამკვირვებლისაგან განსხვავებულ კულტურას ეკუთვნიან.

ემპათია

ემპათია არის სხვა ადამიანთა აზრების, შეხედულებებისა და გრძნობების გასაგებად თუ გასამიარებლად საჭირო უნარი და სხვა ადამიანის პერსპექტივიდან სამყაროს აღქმის უნარი. ემპათია მოიცავს საკუთარი ფსიქოლოგიური ჩარჩოდან გამოსვლისა (ე.ი. საკუთარი ხედვის საზღვრების მიღმა გასვლას) და წარმოსახვით სხვა პიროვნების ფსიქოლოგიურ ჩარჩოში მოქცევისა და სხვისი ხედვის საზღვრებში შეჭრის უნარს. აღნიშნული უნარი ძალიან მნიშვნელოვანია სხვა ადამიანების კულტურული კუთვნილების, მსოფლმხედველობის, შეხედულებების, ინტერესების, ემოციების, სურვილებისა და საჭიროებების წარმოსახვითი გაცნობიერების თვალსაზრისით. განასხვავებენ რამდენიმე ტიპის ემპათიას, მათ შორისაა:

1. კოგნიტური ემპათია – სხვა ადამიანების აღქმის, აზრებისა და რწმენის გააზრება და გაგება;
2. ემოციური ემპათია – სხვა ადამიანების ემოციების, გრძნობებისა და საჭიროებების აღქმა და გაგება;

3. თანაგრძნობა, რომელსაც ზოგჯერ ემპათურ დამოკიდებულებას უწოდებენ – სხვა ადამიანების მიმართ თანაგრძნობის გამოხატვის უნარი, მათი კოგნიტური ან ემოციური მდგომარეობის ან მატერიალური მდგომარეობის ან გარემოებების გამო.¹⁰

მოქნილობა და შეგუების უნარი

მოქნილობა და შეგუება არის საკუთარი აზრების, გრძნობებისა თუ ქცევის, ახალი კონტექსტისა და გარემოებების შესაბამისად, კონკრეტული მიმართულებით მართვისა და რეგულირების უნარი, რომლის საშუალებითაც ადამიანი ქმედითად და სათანადოდ რეაგირებს ამ კონტექსტსა და გარემოებებთან დაკავშირებულ გამოწვევებზე, მოთხოვნებსა და შესაძლებლობებზე. მოქნილობა და შეგუების უნარი საშუალებას აძლევს ადამიანს, კომფორტულად მოერგოს სიახლესა და ცვლილებას და სხვა ადამიანების სოციალურ ან კულტურულ მოლოდინებს, კომუნიკაციის მანერასა და ქცევას. აღნიშნული უნარი, ასევე, საშუალებას აძლევს ადამიანს, კორექტირება შეიტანოს საკუთარ აზრებში, გრძნობებსა და ქცევებში, ახალი გარემოებების, გამოცდილების, ახალი ნაცნობობისა და ინფორმაციის შესაბამისად. მოქნილობისა და შეგუების უნარის ის დატვირთვა, რომელიც ზემოთ მოცემულ განმარტებას შეესაბამება, საჭიროა, განვასხვაოთ ოპორტუნისტული

10. განმარტებას საჭიროებს მოცემულ მოდელში ემპათიის განხილვა უნარის რანგში. ტერმინი „ემპათია“ – იგივე „თანაგრძნობა“, რა თქმა უნდა, სხვა დატვირთვითაც გამოიყენება ყოველდღიურ ცხოვრებაში. მაგალითად, იგი გამოიყენება იმ მდგომარეობის აღსანიშნავად, როდესაც ადამიანი იმავს განიცდის, რასაც სხვა ადამიანი (ე.წ. „ემოციების გადადება“ ერთი ადამიანიდან მეორე ადამიანზე, როდესაც ადამიანი იზიარებს სხვა ადამიანის სიხარულს, შიშს და ა.შ.), ზოგჯერ ადამიანებს შორის ემოციურ კავშირს აღნიშნავს (მაგალითად, „ძალიან თანავუგრძნობ ამ წიგნის მთავარ გმირს“) და ზოგჯერ აღნიშნავს სხვა ადამიანის მდგომარეობაში შესვლას (მაგალითად, „თანაგიგრძნობთ, შექმნილი მდგომარეობის გამო“). ტერმინი „ემპათია“ ზოგჯერ გამოიყენება უფრო ფართო გაგებით და აღნიშნავს ერთი ადამიანის მიერ მეორე ადამიანისადმი ჩამოყალიბებული დამოკიდებულებების მთელ რიგს, რომელიც აერთიანებს სხვა ადამიანის მიმართ გახსნილობას, პატივისცემას, კოგნიტურ და ემოციურ კავშირს სხვა ადამიანთან, ემოციურ დამოკიდებულებას სხვა ადამიანის მიმართ. წინამდებარე მოდელში ტერმინი „ემპათია“ უფრო კონკრეტული დატვირთვით გამოიყენება და მოიცავს უნარებს, რომლებიც საჭიროა სხვა ადამიანების აზრების, შეხედულებებისა და გრძნობების აღსაქმელად და გასაგებად, რაც დემოკრატიულ კულტურაში მონაწილეობისათვის მნიშვნელოვან უნარ-ჩვევებს განეკუთვნება. მოცემული განმარტება არ გამორიცხავს შესაძლებლობას იმისა, რომ ზოგიერთ სიტუაციაში, „ემპათია“, „გახსნილობა“, „პატივისცემა“ და ა.შ. გამოყენებულ იქნეს ერთდროულად, როგორც კომპეტენციების ან უნარების ერთი ჯგუფი.

ქცევისაგან, რომელიც პირადი მოგებისა და სარგებლის მიღების მიზნით ქცევის რეგულირებას გულისხმობს. ასევე, საჭიროა, იგი განვასხვაოთ გარედან თავსმოხვეული ადაპტაციისაგან.¹¹ შესაბამისად, მოქნილობა და შეგუების უნარი მოიცავს შემდეგს:

1. ამროვნების ჩვეული სტილის მორგება ცვალებად სიტუაციაზე, ან კონკრეტულ კულტურულ კონტექსტში დროებით განსხვავებულ კოგნიტურ ხედვაზე გადასვლა;
2. საკუთარი შეხედულებების გადასინჯვა, ახალი გარემოებების და/ან რაციონალური არგუმენტების წარმოშობისას;
3. საკუთარი ემოციებისა და გრძნობების კონტროლი და რეგულირება, სხვებთან უფრო ეფექტური და ადეკვატური კომუნიკაციისა და თანამშრომლობის უზრუნველსაყოფად;
4. განსხვავებული კულტურული კუთვნილების მქონე ადამიანებთან ურთიერთობისას მღელვარების, შიშისა და დაუცველობის განცდის დაძლევა;
5. დაპირისპირებული ჯგუფის წევრების მიმართ უარყოფითი გრძნობების რეგულირება და შემცირება;
6. საკუთარი ქცევის რეგულირება სოციალურად მისაღებობის თვალსაზრისით, მოცემულ გარემოში გამოკვეთილი კულტურის შესაბამისად;
7. კომუნიკაციის განსხვავებულ სტილსა და განსხვავებულ ქცევასთან შეგუება და ადაპტაცია და კომუნიკაციის განსხვავებული სტილისა და განსხვავებული ქცევის მორგება, სხვათა კულტურული ნორმების დარღვევის თავიდან ასაცილებლად, და მათთან კომუნიკაციისას იმ საშუალებების გამოყენება, რომლებიც მათთვის გასაგებია.

11. მაგალითად, დაუშვებელია კულტურული უმცირესობების ძალდატანებითი ასიმილაცია უმრავლესობათა კულტურასთან. ყველა ადამიანი სარგებლობს ძირითადი უფლებებით, აირჩიოს კულტურა, რომელსაც სურს, რომ ეკუთვნოდეს, აირჩიოს სასურველი რწმენა და ცხოვრების წესი (იხ. შენიშვნა 8).

ენობრივი, კომუნიკაციური და მრავალენობრივი უნარები¹²

ენობრივი, კომუნიკაციური და მრავალენობრივი უნარები წარმოადგენს სხვა ადამიანებთან ქმედითი და სათანადო კომუნიკაციისათვის საჭირო უნარს. ენობრივი, კომუნიკაციური და მრავალენობრივი უნარები მოიცავს შემდეგს:¹³

1. სხვადასხვა სიტუაციაში მკაფიო და გამართული კომუნიკაციის უნარი, რაც მოიცავს: საკუთარი შეხედულებების, მოსაზრებების, ინტერესებისა და საჭიროებების გამოხატვასა და გამოთქმას, აზრების განმარტებასა და დაზუსტებას, ვინმეს ან რაიმეს დაცვას, ვინმეს ან რაიმეს სასარგებლოდ საუბარს, კამათს, მსჯელობას, განხილვას, დებატებს, დარწმუნებას და მოლაპარაკებას.
2. ინტერკულტურულ სიტუაციებში, საკომუნიკაციო მოთხოვნების დაკმაყოფილების უნარს, ერთზე მეტი ენის ან ენის სახესხვაობის გამოყენებით, ან საერთო ენის თუ საერთაშორისო ენის გამოყენებას, სხვა ენაზე მოსაუბრე პირების საუბრის გაგების მიზნით;
3. საკუთარი აზრის დამაჯერებლად და აგრესიის გარეშე გამოხატვის უნარს, იმ სიტუაციებშიც კი, როდესაც პიროვნება არასახარბიელო მდგომარეობაში იმყოფება, ძალაუფლებათა არათანაბარი გადანაწილების გამო, და სხვა პირის მიერ გამოთქმული მოსაზრების სრულად

12. წინამდებარე დოკუმენტში ტერმინი „ენა“ აღნიშნავს ყველა ლინგვისტურ სისტემას, რომელიც ან აღიარებულია როგორც ენა, ან წარმოადგენს აღიარებული ენის სახესხვაობას, მათი მოდალურობის მიუხედავად. იგი მოიცავს სამეტყველო და ჟესტების ენას და სხვა არავერბალური კომუნიკაციის საშუალებებს. შესაბამისად, მოცემულ კონტექსტში, ტერმინები „ვერბალური“ და „არავერბალური“ კომუნიკაცია აღნიშნავს: „ენობრივი საშუალებებით განხორციელებულ კომუნიკაციას“ და „არაენობრივი საშუალებებით განხორციელებულ კომუნიკაციას“.

13. უპირველეს ყოვლისა, რა თქმა უნდა, ქმედითი და სათანადო კომუნიკაცია საჭიროებს ენობრივ უნარებს (სამეტყველო და წერილობით ფორმაში წინადადებებისა და ფრაზების ჩამოსაყალიბებლად და აღსაქმელად), სოციო-ლინგვისტურ უნარებს (საუბრის პროცესში აქცენტის, დიალექტის, რეგისტრისა და სოციალური ურთიერთობების ლინგვისტური მარკერების გასარჩევად) და გადმოცემის უნარს (მოცულობითი, თანმიმდევრული და გამართული მეტყველების წარმოებისათვის, შესაბამისი საკომუნიკაციო წესების გამოყენებით, და დისკურსისა და წერილობითი ტექსტების კონკრეტულ საკომუნიკაციო მიზნებზე მორგებისათვის). თუმცა, მოცემულ კონტექსტში, აღნიშნული განეკუთვნება ზოგად უნარებს და, შესაბამისად, არ ხდება მათი ჩართვა მოცემულ მოდელში. ამ საკითხებით დაინტერესებულ მკითხველს შეუძლია შესაბამისი დეტალური ინფორმაცია მოიძიოს ენების ერთიან ევროპულ სარეკომენდაციო ჩარჩო-დოკუმენტში (იხ. შენიშვნა 5).

საპირისპირო მოსაზრების გამოთქმას, ამ პირის ღირსებისა და უფლებების შელახვის გარეშე;

4. განსხვავებულ სოციალურ ჯგუფსა და კულტურულ გარემოში კომუნიკაციისას, აზრის გამოხატვის სხვადასხვა ფორმისა და განსხვავებული პირობითი საკომუნიკაციო წესების (როგორც ვერბალური, ასევე არავერბალური) აღიარების უნარს;
5. კომუნიკაციური ქცევის დარეგულირებისა და შეცვლის უნარს, კომუნიკაციის (როგორც ვერბალური, ასევე, არავერბალური კომუნიკაციის) იმ პირობითი წესების გამოყენების მიზნით, რომლებიც ესადაგება თანამოსაუბრესა (თანამოსაუბრეებსა) და იმ კულტურულ გარემოს, რომელშიც მიმდინარეობს კომუნიკაცია;
6. თავაზიანად და შესაბამისი ფორმით, თანამოსაუბრისადმი კითხვების დასმის უნარს, თანამოსაუბრის მიერ გამოთქმული აზრის მნიშვნელობის დაზუსტების მიზნით, იმ შემთხვევაში, თუ თანამოსაუბრის მიერ გამოთქმული აზრი გაუგებარია, ან იმ შემთხვევაში, თუ თანამოსაუბრის ვერბალური და არავერბალური გამოხატვის საშუალებებით გამოთქმული აზრი ერთმანეთთან შეუსაბამოა;
7. კომუნიკაციის შემაფერხებელი ფაქტორების მართვის უნარს, მაგალითად, სხვებისადმი თხოვნით მიმართვას, რათა მათ გაიმეორონ ან სხვაგვარად ჩამოაყალიბონ ის, რისი თქმაც სურთ, ან გამოხატული, სხვაგვარად გაგებული აზრის გამეორებას, სხვაგვარად ჩამოყალიბებას, ან გამართივებას;
8. ინტერკულტურული ურთიერთობების დროს, ენობრივი შუამავლის როლის შესრულების უნარს, თარგმნის, თარჯიმნობის გაწევის ან ახსნა-განმარტებების მიწოდების საშუალებით, და კომუნიკაციის პროცესში სხვებისათვის დახმარების გაწევის უნარს, რათა მათ შეძლონ, სათანადოდ და ადეკვატურად აღიქვან განსხვავებული კულტურის მახასიათებლები.

თანამშრომლობის უნარ-ჩვევები

თანამშრომლობის უნარ-ჩვევა საჭიროა ერთობლივ აქტივობებში, საქმიანობებსა და ახალ წამოწყებებში სხვა ადამიანებთან ერთად წარმატებული მონაწილეობისთვის. თანამშრომლობის უნარ-ჩვევებია:

1. ჯგუფში სხვებთან ერთად მუშაობის პროცესში საკუთარი მოსაზრებებისა და შეხედულებების გამოთქმის უნარი და ჯგუფის სხვა წევრების

- გამხნეების უნარი, რათა მათ თავისუფლად გამოთქვან თავიანთი მოსაზრებები და შეხედულებები აღნიშნულ გარემოში;
2. ჯგუფის წევრებს შორის კონსენსუსისა და კომპრომისის მიღწევის ხელშეწყობის უნარი;
 3. ჯგუფის წევრებთან ერთად კოორდინირებულად მოქმედების უნარი;
 4. ჯგუფის საერთო მიზნების იდენტიფიცირებისა და დასახვის უნარი;
 5. ჯგუფის საერთო მიზნების მისაღწევად მოქმედების უნარი და საკუთარი ქცევის შეცვლის უნარი იმ შემთხვევაში, თუ ეს საჭიროა ჯგუფის საერთო მიზნების მისაღწევად;
 6. ჯგუფის წევრების მონაცემებისა და ძლიერი მხარეების სათანადოდ დაფასება და სხვებისათვის დახმარების გაწევისათვის მზადყოფნა იმ შემთხვევაში, თუ მათ სტირდებათ ან სურვილი აქვთ, გაიუმჯობესონ თავიანთი მიღწევები კონკრეტული მიმართულებით;
 7. ჯგუფის სხვა წევრების მოტივირებისა და გამხნეების უნარი, რათა მათ შეძლონ თანამშრომლობა და დახმარება გაუწიონ ერთმანეთს, ჯგუფის საერთო მიზნების მიღწევის მიზნით;
 8. საჭიროების შემთხვევაში, სხვებისათვის, სამუშაოს შესრულების პროცესში, დახმარების გაწევის უნარი;
 9. ჯგუფის წევრებისათვის სასარგებლო ცოდნისა და გამოცდილების გაზიარების უნარი და, ასევე, ჯგუფის სხვა წევრების გამხნეების უნარი, რათა მათ თავიანთი ცოდნა და გამოცდილება გაუზიარონ ჯგუფის დანარჩენ წევრებს;
 10. ჯგუფურ გარემოში კონფლიქტების იდენტიფიცირება, მათ შორის, საკუთარ თავში და სხვა ადამიანებში კონფლიქტთან დაკავშირებული ემოციური ნიშნების იდენტიფიცირება და კონფლიქტურ სიტუაციებზე შესაბამისი რეაგირება, კონფლიქტის მშვიდობიანი მოგვარების საშუალებებისა და დიალოგის გამოყენებით.

კონფლიქტის მოგვარების უნარ-ჩვევები

კონფლიქტის მოგვარების უნარ-ჩვევა საჭიროა დაპირისპირებულ მხარეთა შორის კონფლიქტზე რეაგირებისათვის, მისი მართვისა და მშვიდობიანი გზით გადაწყვეტისთვის. კონფლიქტის მოგვარების უნარ-ჩვევებია:

1. აგრესიულობისა და უარყოფითი დამოკიდებულებების შემცირება და მსგავსი დამოკიდებულებების გამოვლინების აღკვეთა და ნეიტრა-

ლური გარემოს შექმნა, რომლის ფარგლებშიც ადამიანებს შეუძლიათ, ისარგებლონ განსხვავებული აზრისა და თავიანთი საწუხარის გამოხატვის თავისუფლებით, იმის შიშის გარეშე, რომ მათ მიმართ საპასუხო აგრესიას ექნება ადგილი;

2. კონფლიქტში მონაწილე მხარეებს შორის მიტევების, ურთიერთგაგებისა და ნდობის გაღვივება და ხელშეწყობა;
3. კონფლიქტში მონაწილე მხარეებს შორის ძალების გადანაწილების და/ან სტატუსის თვალსაზრისით არსებული სხვაობების იდენტიფიცირება და ზომების მიღება, მხარეებს შორის კომუნიკაციაზე აღნიშნულ სხვაობათა ზემოქმედების შესამცირებლად, შესაძლებლობების ფარგლებში;
4. ემოციების ეფექტური მართვა და რეგულირება – საკუთარი და, ასევე, სხვათა ემოციური განწყობისა და მაპროვოცირებელი მდგომარეობის განსაზღვრის უნარი და როგორც საკუთარ, ასევე, სხვათა ემოციურ სტრესთან, მღელვარებასა და საფრთხის განცდასთან გამკლავება;
5. კონფლიქტში მონაწილე მხარეების მიერ დაპირისპირების საგანთან დაკავშირებით გამოთქმული განსხვავებული მოსაზრებების მოსმენა და გააზრება;
6. კონფლიქტში მონაწილე მხარეების განსხვავებულ მოსაზრებათა ჩამოყალიბება და შეჯამება;
7. კონფლიქტში მონაწილე მხარეების არასწორი აღქმებისადმი წინ აღდგომისა და მათი განეიტრალების უნარი;
8. დაპირისპირებულ მხარეებს შორის, ზოგჯერ დროებითი გათიშვის, ზავის ან უმოქმედობის პერიოდის არსებობის საჭიროების აღიარება, რათა კონფლიქტში მონაწილე მხარეებმა შეძლონ, გააცნობიერონ ის ხედვა, რომელიც მათთან დაპირისპირებულ მხარეს გააჩნია;
9. კონფლიქტის მიზეზებისა და სხვა ასპექტების იდენტიფიცირება, ანალიზი, დაკავშირება და კონტექსტის დადგენა;
10. იმ საერთო საფუძვლის გამონახვა, რომელზეც შესაძლებელია, შედგეს შეთანხმება კონფლიქტში მონაწილე მხარეებს შორის, კონფლიქტის მოგვარების ალტერნატიული გზების იდენტიფიცირება და შესაძლო კომპრომისისა თუ გადაჭრის გზების დახვეწა;
11. კონფლიქტის მოგვარების საკითხში სხვების დახმარება, არსებულ ალტერნატივათა შესახებ მათი ინფორმირების საშუალებით;
12. კონფლიქტში მონაწილე მხარეების დახმარება და მათთვის ხელმძღვანელობის გაწევა, რათა ისინი შეთანხმდნენ კონფლიქტის ოპტიმალურ და ყველა მხარისათვის მისაღებ გადაწყვეტაზე.

ცოდნა და კრიტიკული გააზრება

ცოდნა წარმოადგენს იმ ინფორმაციას, რომელსაც ფლობს პირი, მაშინ როცა გააზრება უკავშირდება მნიშვნელობის აღქმასა და სათანადოდ შეფასებას. ტერმინი „კრიტიკული გააზრება“ მოცემულ კონტექსტში ემსახურება, დემოკრატიული პროცესებისა და ინტერკულტურული დიალოგის დროს, მნიშვნელობის აღქმისა და სათანადოდ შეფასების აუცილებლობის ხაზგასმასა და გამოკვეთას, რის მიზნისადაც წარმოადგენს გაგებული ან მიღებული ინფორმაციის აქტიური გააზრება და კრიტიკული შეფასება (და არა ამ ინფორმაციის ავტომატური, მექანიკური და არაგააზრებული ინტერპრეტირება).

დემოკრატიული კულტურისათვის საჭირო ცოდნა და კრიტიკული გააზრება სამ ძირითად კატეგორიას მოიცავს, რომელსაც ქვემოთ განვიხილავთ.

საკუთარი თავის შეხსობა და კრიტიკული გააზრება

საკუთარი თავის შეცნობასა და კრიტიკულ გააზრებას არსებითი მნიშვნელობა ენიჭება დემოკრატიულ კულტურაში ეფექტური და სათანადო მონაწილეობის უზრუნველყოფის საქმეში. საკუთარი თავის შეცნობა და კრიტიკული გააზრება ბევრ სხვადასხვა ასპექტს მოიცავს, მათ შორისაა შემდეგი:

1. საკუთარი კულტურული კუთვნილების ცოდნა და საკუთარი თავის კრიტიკული გააზრება;
2. საკუთარი მსოფლმხედველობისა და მისი კოგნიტური, ემოციური და მოტივაციური ასპექტებისა და მიკერძოებულობების ცოდნა და კრიტიკული გააზრება;
3. იმ ვარაუდებისა და მოლოდინების ცოდნა და კრიტიკული გააზრება, რომლებიც საფუძვლად უდევს კონკრეტული პირის მსოფლმხედველობას;
4. აღქმა იმისა, თუ კულტურული კუთვნილება და პირადი გამოცდილება როგორ განაპირობებს ვარაუდებისა და მოლოდინების ჩამოყალიბებას და განსაზღვრავს მსოფლმხედველობას და, ასევე, რა ზემოქმედებას ახდენს კონკრეტული პირის მიერ სხვა ადამიანების აღქმაზე, მათ შეფასებასა და მათზე რეაგირებაზე;
5. საკუთარი ემოციების, გრძნობებისა და მოტივაციების გააზრება, განსაკუთრებით, სხვა ადამიანებთან კომუნიკაციისა და თანამშრომლობის კონტექსტში;

6. საკუთარი კომპეტენციებისა და გამოცდილების ნაკლებობისა და ნაკლოვანების ცოდნა და კრიტიკული გააზრება.

ენისა და კომუნიკაციის ცოდნა-შემეცნება და კრიტიკული გააზრება

ენისა და კომუნიკაციის ცოდნა-შემეცნებასა და კრიტიკულ გააზრებას მრავალი სხვადასხვა ასპექტი გააჩნია, რომელიც მოიცავს შემდეგს:

1. გამოყენებული ენის ფარგლებში მოქმედი, სოციალურად ადეკვატური, ვერბალური და არავერბალური კომუნიკაციის ნორმებისა და წესების ცოდნა;
2. აღქმა და გააზრება იმისა, რომ განსხვავებული კულტურული კუთვნილების მქონე ადამიანებს ვერბალური და არავერბალური კომუნიკაციის განსხვავებული ნორმები და წესები აქვთ, რომლებიც მნიშვნელობას ინარჩუნებენ იმ შემთხვევაშიც კი, როდესაც ისინი მათთვის უცხო ენაზე საუბრობენ;
3. აღქმა და გააზრება იმისა, რომ ადამიანები, რომლებიც სხვადასხვა კულტურას წარმოადგენენ, შესაძლებელია სხვადასხვაგვარად აღიქვამდნენ კომუნიკაციის მნიშვნელობას;
4. აღქმა და გააზრება იმისა, რომ ერთი კონკრეტული ენის ფარგლებში მეტყველების მრავალი სახე არსებობს და ერთი და იგივე ენის გამოყენება შესაძლებელია სხვადასხვანაირად;
5. აღქმა და გააზრება იმისა, რომ ენა კულტურის ნაწილს წარმოადგენს და არის იმ ინფორმაციის, მნიშვნელობებისა და მახასიათებლების მატარებელი, რომელიც იმ კონკრეტულ კულტურაშია დამკვიდრებული, რომლის ფარგლებშიც მოცემულ ენაზე საუბრობენ;
6. აღქმა და გააზრება იმისა, რომ სხვადასხვა ენა შესაძლოა თავისებურად გამოხატავდეს აზრს ან ცნებას, რომელიც საერთოა სხვადასხვა კულტურისათვის, ან კონკრეტულ ენაზე შესაძლებელია გამოხატული იქნეს უნიკალური აზრი ან ცნება, რომლის სხვა ენაზე გამოხატვაც სირთულეს წარმოადგენს;
7. კომუნიკაციის განსხვავებული სტილის სოციალური ზემოქმედებისა და ეფექტის აღქმა და გააზრება, მათ შორის, აღქმა და გააზრება იმისა, თუ რა შეუსაბამობა შეიძლება არსებობდეს კომუნიკაციის ორ ან მეტ განსხვავებულ სტილს შორის და როგორ შეიძლება ამან გამოიწვიოს კომუნიკაციის ჩაშლა;

8. აღქმა და გააზრება იმისა, თუ როგორ უკავშირდება ვარაუდები, მოლოდინები, აღქმები, რწმენა და მსჯელობა და განსჯა იმ კონკრეტულ ენასა ან ენებს, რომელზეც საუბრობს პირი.

მსოფლიოს (პოლიტიკის, კანონის, ადამიანის უფლებების, კულტურის, კულტურათა, ჩაღივიების, ისტორიის, მედიის, ეკონომიკის, ბაიომის და სხვისა და მდგრადი განვითარების) შესწავლა-შეხვედრა და კრიტიკული გააზრება

მსოფლიოს შეცნობა-შემეცნება და კრიტიკული გააზრება გულისხმობს სხვადასხვა სფეროს შესახებ ფართო და კომპლექსურ ცოდნასა და მათ კრიტიკულ გააზრებას. იგულისხმება ქვემოთ მოცემული სფეროები: პოლიტიკა, სამართალი, ადამიანის უფლებები, კულტურა, კულტურები, რელიგიები, ისტორია, მედია, ეკონომიკა, გარემოს დაცვა და მდგრადი განვითარება.

(ა) პოლიტიკისა და სამართლის საკითხების ცოდნა და კრიტიკული გააზრება მოიცავს შემდეგს:

1. პოლიტიკური და სამართლებრივი ცნებების, მათ შორის, დემოკრატიის, თავისუფლების, სამართლიანობის, თანასწორობის, მოქალაქეობის, უფლებებისა და პასუხისმგებლობების, კანონებისა და წესებისა და კანონის უზენაესობის ცნებების ცოდნა და კრიტიკული გააზრება;
2. დემოკრატიული პროცესების, დემოკრატიული ინსტიტუტების ფუნქციონირების, მათ შორის, პოლიტიკური პარტიების, არჩევნების პროცესებისა და ხმის მიცემის როლის ცოდნა და კრიტიკული გააზრება;
3. საჯარო განხილვებსა და გადაწყვეტილების მიღების პროცესებში მოქალაქეთა მონაწილეობისა და პოლიტიკასა და საზოგადოებაზე ზემოქმედების სხვადასხვა გზის შესახებ ცოდნა და მათი გააზრება, მათ შორის, იმ როლის გააზრება, რომელსაც სამოქალაქო საზოგადოება და არასამთავრობო ორგანიზაციები ასრულებს ამ მიმართულებით;
4. დემოკრატიულ საზოგადოებაში ძალთა შორის დაპირისპირებების, პოლიტიკური უთანხმოებისა და აზრთა სხვადასხვაობების გააზრება და, ასევე, გააზრება იმისა, თუ როგორ შეიძლება მსგავსი უთანხმოებებისა და კონფლიქტების მშვიდობიანი გზით გადაჭრა;
5. მიმდინარე მოვლენების, თანამედროვე სოციალური და პოლიტიკური პრობლემებისა და სხვათა პოლიტიკური შეხედულებების ცოდნა და გააზრება;
6. დემოკრატიის თანამედროვე საფრთხეების ცოდნა და გააზრება;

(ბ) ადამიანის უფლებების ცოდნა და კრიტიკული გააზრება, რომელიც მოიცავს შემდეგს:

1. ცოდნა და გააზრება იმისა, რომ ადამიანის უფლებები ეფუძნება ყველა ადამიანის თანდაყოლილ ღირსებას;
2. ცოდნა და გააზრება იმისა, რომ ადამიანის უფლებები არის საყოველთაო, განუყოფელი და ხელშეუვალი და ყველა ადამიანს, გარდა უფლებებისა, აქვს პასუხისმგებლობა, დაიცვას სხვათა უფლებები, მიუხედავად მათი ეროვნებისა, ეთნიკური წარმომავლობისა, რასისა, აღმსარებლობისა, ენისა, ასაკისა, სქესისა, გენდერისა, პოლიტიკური შეხედულებისა, დაბადების ადგილისა, სოციალური წარმომავლობისა, ქონებრივი მდგომარეობისა, შეზღუდული შესაძლებლობისა, სექსუალური ორიენტაციისა ან სხვა სტატუსისა;
3. ადამიანის უფლებების დაცვასთან დაკავშირებით, სახელმწიფოთა და მთავრობათა ვალდებულებების ცოდნა და გააზრება;
4. ადამიანის უფლებათა ისტორიის, მათ შორის, ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციის, ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციისა და გაეროს ბავშვის უფლებათა კონვენციის ცოდნა და გააზრება;
5. ადამიანის უფლებებს, დემოკრატias, თავისუფლებას, სამართლიანობას, მშვიდობასა და უსაფრთხოებას შორის კავშირისა და ურთიერთდამოკიდებულების ცოდნა და გააზრება;
6. ცოდნა და გააზრება იმისა, რომ სხვადასხვა საზოგადოებასა და სხვადასხვა კულტურაში შესაძლებელია არსებობდეს ადამიანის უფლებათა განსხვავებული ინტერპრეტირება და პრაქტიკა, თუმცა აღნიშნული შესაძლო სხვაობები საერთაშორისო დონეზე შეთანხმებულ სამართლებრივი ინსტრუმენტის ჩარჩოებშია მოქცეული, რომელიც ადგენს ადამიანის უფლებების მინიმალურ სტანდარტებს, რაც ვრცელდება ყველა საზოგადოებაზე, მიუხედავად იქ არსებული კულტურული კონტექსტისა;
7. ცოდნა და გააზრება იმისა, თუ როგორ ხდება კონკრეტულ სიტუაციებში ადამიანის უფლებების პრაქტიკაში დანერგვა, რა უდევს საფუძვლად ადამიანის უფლებების დარღვევებს, როგორ უნდა გამოსწორდეს ადამიანის უფლებათა დარღვევები და როგორ შეიძლება გადაიტაროს ადამიანის უფლებებს შორის შესაძლო კონფლიქტები;
8. მსოფლიო მასშტაბით, ადამიანის უფლებებთან დაკავშირებული უაღრესად მნიშვნელოვანი თანამედროვე გამოწვევების ცოდნა და გააზრება.

(გ) კულტურისა და კულტურათა ცოდნა და კრიტიკული გააზრება, რომელიც მოიცავს შემდეგს:

1. ცოდნა და გააზრება იმისა, თუ კულტურული კუთვნილება როგორ განსაზღვრავს ადამიანების მსოფლმხედველობას, მოლოდინებს, აღქმებს, ვარაუდებს, ღირებულებებს, ქცევასა და სხვებთან ურთიერთობას;
2. ცოდნა და გააზრება იმისა, რომ კულტურული ნიშნით გაერთიანებული ყველა ჯგუფი არის ცვლადი და არაერთგვაროვანი, არ გააჩნია მკაცრად განსაზღვრული არსებითი მახასიათებლები და მათში წარმოდგენილი არიან პირები, რომლებიც საკამათოს ხდიან და ეჭვის ქვეშ აყენებენ ამ კულტურის ტრადიციულ საკუთრებებს და კულტურული ნიშნით გაერთიანებული ყველა ჯგუფი მუდმივად ვითარდება და განიცდის ცვლილებას;
3. ცოდნა და გააზრება იმისა, თუ როგორ ზღუდავს დაუცველი, არაპირვილეგირებული პირების შესაძლებლობებს კულტურული ნიშნით გაერთიანებულ ჯგუფებს შიგნით და ამგვარ ჯგუფებს შორის მოქმედი ძალოვანი სტრუქტურები, დისკრიმინაციული პრაქტიკა და ინსტიტუციური ბარიერები;
4. იმ კონკრეტული შეხედულებების, ღირებულებების, ნორმების, პრაქტიკის, დისკურსისა და პროდუქტის ცოდნა და გააზრება, რომლებსაც შესაძლებელია ფლობდნენ კონკრეტული კულტურის წარმომადგენლები, განსაკუთრებით იმ კულტურათა წარმომადგენლები, რომლებთანაც პიროვნებას აკავშირებს კომუნიკაცია და, ამავე დროს, ეკუთვნის ამ პიროვნების კულტურისაგან განსხვავებულ კულტურას.

(დ) რელიგიათა ცოდნა და კრიტიკული გააზრება, რომელიც მოიცავს შემდეგს:

1. კონკრეტული რელიგიური ტრადიციებისა და ისტორიის ძირითადი ასპექტების, კონკრეტულ რელიგიებთან დაკავშირებული ძირითადი ტექსტების (ნაწარმოებების) თუ დოქტრინებისა და სხვადასხვა რელიგიის ტრადიციებს შორის არსებული მსგავსებებისა და განსხვავებების ცოდნა და გააზრება;
2. რელიგიური სიმბოლოების, რელიგიური რიტუალებისა და რელიგიური დანიშნულებით ენის გამოყენების ცოდნა და გააზრება;
3. კონკრეტული რელიგიის მიმდევართა რწმენის, ღირებულებების, პრაქტიკისა და გამოცდილების ძირითადი მახასიათებლების ცოდნა და გააზრება;

4. იმ ფაქტის გააზრება, რომ რელიგიის მიმდევართა ამ რელიგიასთან დაკავშირებული სუბიექტური გამოცდილება და პრაქტიკა შესაძლებელია განსხვავდებოდეს სტანდარტულ სახელმძღვანელოებში აღწერილი გამოცდილებისა და პრაქტიკისაგან;
5. ცალკეული რელიგიის ფარგლებში არსებული რწმენისა და პრაქტიკის მრავალფეროვნების ცოდნა და გააზრება;
6. იმ ფაქტის ცოდნა და გააზრება, რომ ყველა რელიგიურ ჯგუფში წარმოდგენილი არიან პირები, რომლებიც საკამათოს ხდიან და ეჭვის ქვეშ აყენებენ ამ რელიგიების ტრადიციულ საკუთრებებს და რელიგიური ნიშნით გაერთიანებულ არც ერთ ჯგუფს არ გააჩნია მკაცრად განსაზღვრული არსებითი მახასიათებლები და რომ ყველა რელიგიური ჯგუფი მუდმივად ვითარდება და განიცდის ცვლილებას.

(ე) ისტორიის ცოდნა და კრიტიკული გააზრება, რომელიც მოიცავს შემდეგს:

1. ისტორიის ცვალებადი ბუნების ცოდნა და გააზრება და, ასევე, გააზრება იმისა, თუ როგორ იცვლება წარსულის მოვლენების ინტერპრეტირება დროის მსვლელობის პარალელურად და, ასევე, როგორ განსხვავდება ისტორიული მოვლენების ინტერპრეტირება სხვადასხვა კულტურაში;
2. იმ ისტორიული ძალებისა და ფაქტორების შესახებ სხვადასხვა პერსპექტივიდან მონათხრობი ფაქტების ცოდნა და გააზრება, რომლებსაც შედეგად თანამედროვე მსოფლიოს ფორმირება მოჰყვა;
3. ისტორიული კვლევების პროცესების გააზრება, კონკრეტულად, გააზრება იმისა, თუ როგორ წარმოებს ფაქტების შერჩევა და მათი ერთმანეთთან დაკავშირება და როგორ ხდება ცნობილი ისტორიული მოვლენები და ფაქტები დროთა განმავლობაში წარმოებული ანგარიშების, ახსნა-განმარტებებისა და არგუმენტების წყალობით;
4. ისტორიის შესახებ ინფორმაციის ალტერნატიულ წყაროებზე წვდომის საჭიროების გააზრება, ვინაიდან ისტორიული მოვლენების სტანდარტული აღწერისას ხშირად ხდება მარგინალიზებული ჯგუფების (მაგალითად, როგორებიცაა კულტურული უმცირესობები ან ქალები) წვლილის უგულვებელყოფა;
5. ცოდნა და გააზრება იმისა, თუ როგორ ხდება ისტორიისა და ისტორიული ფაქტების წარმოჩენა და მათი სწავლება ეთნოცენტრული ხედვით;

6. ცოდნა და გააზრება იმისა, თუ სხვადასხვა გზით, სხვადასხვა კულტურაში, დროთა განმავლობაში, როგორ ყალიბდებოდა დემოკრატიისა და მოქალაქეობის კონცეფციები;
7. ცოდნა და გააზრება იმისა, რომ სტერეოტიპების ჩამოყალიბება წარმოადგენს დისკრიმინაციის ფორმას, რომელიც ემსახურება კაცობრიობის ინდივიდუალიზმისა და მრავალფეროვნების დათრგუნვასა და ადამიანის უფლებების დაკნინებას და, ზოგიერთ შემთხვევაში, კაცობრიობის წინააღმდეგ დანაშაულის საფუძველიც კი ხდება;
8. წარსულის გააზრება და განხილვა აწმყოს გადმოსახედიდან და მომავლის პერსპექტივით და თანამედროვე მსოფლიოში არსებულ პრობლემებსა და განვითარებულ მოვლენებთან წარსულის კავშირის გააზრება.

(ვ) მედიის საკითხების ცოდნა და კრიტიკული გააზრება, რომელიც მოიცავს შემდეგს:

1. იმ პროცესების ცოდნა და გააზრება, რომლის საშუალებთაც ხდება მასმედიის მიერ ინფორმაციის შერჩევა, დამუშავება და რედაქტირება, ვიდრე განხორციელდება ამ ინფორმაციის საზოგადოებისათვის მიწოდება;
2. ცოდნა და გააზრება იმისა, რომ მასმედია წარმოადგენს პროდუქტს, რომელსაც ჰყავს მწარმოებელი და მომხმარებელი და, ასევე, იმ შესაძლო მოტივების, განზრახვისა და მიზნების გააზრება, რომლებიც გააჩნიათ მასმედიის საშუალებით გავრცელებული ინფორმაციის, ვიზუალური მასალის, გზავნილებისა და რეკლამების მწარმოებლებს;
3. ციფრული მედიის, ციფრული მედიის მიერ მოწოდებული ინფორმაციის, ვიზუალური მასალის, გზავნილებისა და რეკლამების შექმნის სტილისა და მათი მწარმოებლებისა და მოწოდებლების შესაძლო სხვადასხვა და ერთმანეთისაგან განსხვავებული მოტივების, განზრახვისა და მიზნების ცოდნა და გააზრება;
4. ცოდნა და გააზრება იმისა, თუ რა ზემოქმედებას ახდენს მასმედიისა და ციფრული მედიის მიერ მოწოდებული მასალა პიროვნებათა აზროვნებასა და ქცევაზე;
5. ცოდნა და გააზრება იმისა, თუ როგორ ხდება მასმედიისა და ციფრულ მედიაში პოლიტიკური გზავნილების, პროპაგანდის და სიძულვილის ენის წარმოება, როგორ შეიძლება კომუნიკაციის ამ ფორმათა იდენტიფიცირება და როგორ შეუძლიათ ინდივიდუალურ პირებს, დაიცვან თავი ამგვარი კომუნიკაციის ზემოქმედებისაგან.

(8) ეკონომიკის, გარემოს დაცვისა და მდგრადი განვითარების საკითხების ცოდნა და კრიტიკული გააზრება, რომელიც მოიცავს შემდეგს:

1. ეკონომიკასთან დაკავშირებული საკითხებისა და საზოგადოების ფუნქციონირებაზე ეკონომიკური და ფინანსური პროცესების ზეგავლენის ცოდნა და გააზრება, ამასთან, დასაქმებას, გამომუშავებას, მოგებას, საგადასახადო პოლიტიკასა და სახელმწიფო ხარჯებს შორის დამოკიდებულების ცოდნა და გააზრება;
2. შემოსავალსა და ხარჯს შორის დამოკიდებულების, ვალის მახასიათებლებისა და მისი შედეგების, სესხის ჭეშმარიტი ღირებულების ცოდნა და გააზრება და ისეთ სესხთან დაკავშირებული რისკების ცოდნა და გააზრება, რომლის მოცულობაც აღემატება გადახდისუნარიანობას;
3. მსოფლიო საზოგადოების ეკონომიკური ურთიერთდამოკიდებულების ცოდნა და გააზრება და, ასევე, გააზრება იმისა, თუ რა ზეგავლენას ახდენს კონკრეტულ ადგილზე გაკეთებული პირადი არჩევანი და მოხმარების სტილი მსოფლიოს სხვა ადგილებში არსებულ მდგომარეობაზე;
4. ბუნებრივი გარემოს, მასზე მოქმედი ფაქტორების, გარემოს უსაფრთხოების უზრუნველყოფასთან დაკავშირებული რისკების, გარემოსდაცვასთან დაკავშირებული არსებული გამოწვევების ცოდნა და გააზრება და პასუხისმგებლობიანი მოხმარებისა და გარემოს დაცვისა და მდგრადობის უზრუნველყოფის საჭიროების გააზრება;
5. ეკონომიკურ, სოციალურ, პოლიტიკურ და გარემოსდაცვით პროცესებს შორის კავშირის ცოდნა და გააზრება, განსაკუთრებით, გლობალური პერსპექტივიდან;
6. გლობალიზაციასთან დაკავშირებული ეთიკის საკითხების ცოდნა და გააზრება.

კომპეტენციათა ჯგუფების სწავლის მიმოხილვა

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, მოცემულ სარეკომენდაციო ჩარჩოში შემავალი 20 კომპეტენციიდან ცალკეულის ინდივიდუალური მობილიზება და გამოყენება თითქმის არ ხდება. ნაცვლად ამისა, კომპეტენტური ქცევა გულისხმობს კომპეტენციათა მთლიან ჯგუფში შემავალი კომპეტენციების ერთდროულ ან თანმიმდევრულ მობილიზებასა და მათ დინამიკურ და შეთანხმებულ გამოყენებას, რაც ადამიანს საშუალებას აძლევს, სათანადოდ მოერგოს და ეფექტური რეაგირება განახორციელოს იმ კონკრეტულ მოთხოვნებსა და გამოწვევებზე, რომლებიც მოცემულ სიტუაციას უკავშირდება. ნებისმიერ ჯგუფში

შემავალი კომპეტენციები წარმოადგენს კომპეტენციების სრული ნაკრებიდან – მათ შორის, ღირებულებებიდან, დამოკიდებულებებიდან, უნარებიდან, ცოდნიდან და კრიტიკული გააზრებიდან – ამოკრეფილ კომპეტენციებს. აღნიშნული ნიშნავს იმას, რომ პირმა, რომელიც კურიკულუმში მოცემულ სარეკომენდაციო ჩარჩოს ითვალისწინებს, თანაბარი ყურადღება უნდა დაუთმოს კომპეტენციათა ოთხივე კატეგორიას.

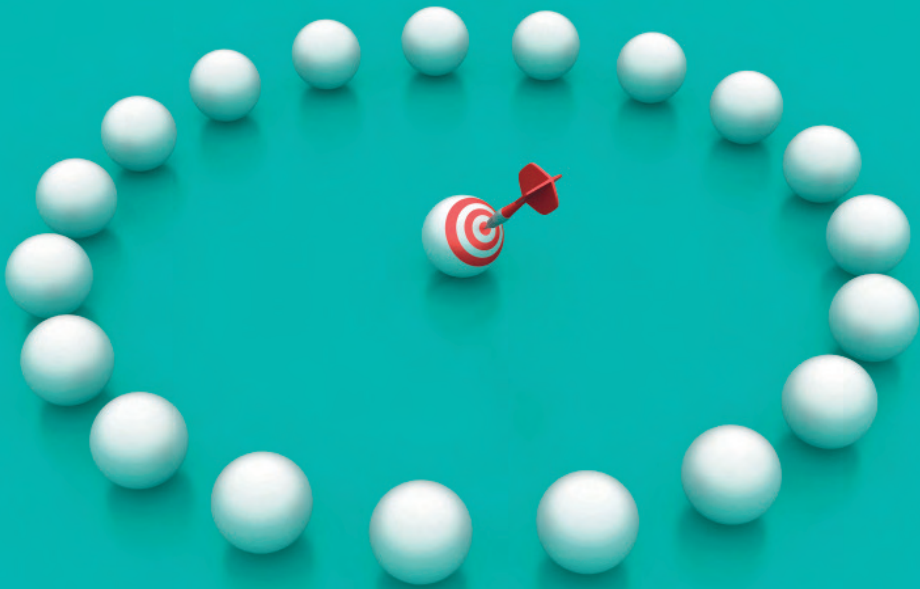
შესაძლებელია მოხდეს ისე, რომ კურიკულუმში არ იქნეს ჩართული 20-ვე კომპეტენცია, რისი მიზეზიც შეიძლება იყოს განათლების სფეროს სპეციალისტებისათვის ხელმისაწვდომი მატერიალური რესურსების სიმწირე ან დროის სიმცირე. ამ შემთხვევაში, საჭიროა, არსებული გამოწვევების გათვალისწინებით, გადაწყვეტილების მიღება იმის თაობაზე, თუ რომელი კომპეტენციებია სხვა კომპეტენციებთან შედარებით უფრო პრიორიტეტული; ან, შესაძლოა, პოლიტიკური ან კულტურული გარემოს გათვალისწინებით არ იყოს მისაღები განათლების საშუალებით რომელიმე კომპეტენციის მიწოდება.

იმ შემთხვევაში, თუ მიღებული იქნება გადაწყვეტილება იმის თაობაზე, რომ სარეკომენდაციო ჩარჩოში შემავალი რომელიმე კონკრეტული კომპეტენცია (ან კომპეტენციები) არ იქნეს შეტანილი კურიკულუმში, კურიკულუმების შემუშავებაზე პასუხისმგებელმა პირებმა უნდა გაითვალისწინონ შემდეგი ორი პირობა: უპირველეს ყოვლისა, ვინაიდან კომპეტენტური ქცევა ინდივიდუალური პირისაგან მოითხოვს კომპეტენციათა მთლიანი ჯგუფის გააქტიურებას და ეს პირი არ ფლობს ამ ჯგუფში შემავალ რომელიმე კომპეტენციას, შესაძლებელია გარკვეულ სიტუაციებში აღმოჩნდეს, რომ პირი ვერ რეაგირებს მოცემულ სიტუაციაზე კომპეტენტურად. პირებმა, რომლებიც კურიკულუმებში მოცემული სარეკომენდაციო ჩარჩოს ჩართვაზე არიან პასუხისმგებლები, გადაწყვეტილების მიღებისას უნდა გაითვალისწინონ კურიკულუმში კონკრეტული კომპეტენციების არჩართვის შესაძლო შედეგები.

გარდა ამისა, საჭიროა განისაზღვროს, კურიკულუმში ზოგიერთი კომპეტენციის არჩართვა ხომ არ გამოიწვევს იმ საფუძვლის დარღვევას, რომელზეც კომპეტენციების მოცემული ჩარჩოა აგებული და რომელიც გულისხმობს დემოკრატიის, ადამიანის უფლებებისა და ინტერკულტურული დიალოგის ხელშეწყობასა და დაცვას. მაგალითად, ღირებულებების გამორიცხვა შედეგად მოგვეცემს იმას, რომ მოსწავლეები აღჭურვილი იქნებიან არა დემოკრატიული კომპეტენციებით, არამედ უფრო ზოგადი პოლიტიკური კომპეტენცი-

ებით, რაც, როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, შესაძლებელია გამოყენებულ იქნეს არადემოკრატიული პოლიტიკური რეჟიმის სამსახურში (სხვაგვარად რომ ვთქვათ, კურიკულუმში ღირებულებების გამორიცხვა არ გულისხმობს იმას, რომ ცოდნა და უნარები ნეიტრალური იქნება). გარდა ამისა, მხოლოდ უნარებზე, ცოდნასა და კრიტიკულ გააზრებაზე ორიენტირება და ყველა ღირებულებისა და დამოკიდებულების გამორიცხვა შედეგად მოგვცემს იმას, რომ, მაშინ როცა მოსწავლეები აღჭურვილი იქნებიან შესაბამისი უნარებით, ცოდნითა და კრიტიკული გააზრებით, ისინი ნაკლებად იქნებიან განწყობილი და მოტივირებული, გამოიყენონ ისინი პრაქტიკაში, ვინაიდან, სწორედ ღირებულებები და დამოკიდებულებები აღძრავს ადამიანებში სურვილსა და განწყობას, პრაქტიკაში გამოიყენონ უნარები, ცოდნა და კრიტიკული გააზრება.

და ბოლოს, ძალიან დიდი სიფრთხილის გამოჩენაა საჭირო იმის შესახებ გადაწყვეტილების მიღებისას, რომ კურიკულუმში არ მოხდეს ზოგიერთი კომპეტენციის ჩართვა. ამგვარი გადაწყვეტილების მიღება მხოლოდ მას შემდეგ არის დასაშვები, რაც საფუძვლიანად იქნება შესწავლილი კურიკულუმიდან თითოეული კომპეტენციის გამორიცხვის შესაძლო შედეგები.

თავი 7 დასკრინიჟირება – მათი გამოყენება და დანიშნულება

კომპანიაში დასკრინიჟირების გეგმვა

დემოკრატიული კულტურის საფუძველს წარმოადგენს მოქალაქეები, რომლებიც აღჭურვილი არიან იმ ღირებულებებით, დამოკიდებულებებით, უნარებითა და ცოდნითა და კრიტიკული გააზრებით, რომლებიც მოცემულია წინამდებარე კომპეტენციების მოდელში. მოსწავლეების აღჭურვა დემოკრატიული კულტურის კომპეტენციებით ორ მნიშვნელოვან ელემენტს მოიცავს:

1. შეფასება იმისა, თუ რა დონეზე ფლობენ მოსწავლეები თითოეულ კომპეტენციას, რაც ემსახურება მოსწავლეთა სწავლის საჭიროებებისა და იმ სფეროების იდენტიფიცირებას, რომლებიც შემდგომ განვითარებასა და დახვეწას საჭიროებს; და
2. განათლების სფეროს სპეციალისტებისათვის იმ რესურსების მიწოდება, რომლებიც დაეხმარება მათ კონკრეტული საგანმანათლებლო

პროგრამის შემუშავებაში, განხორციელებასა და შეფასებაში, როგორც ფორმალურ, ასევე, არაფორმალურ სასწავლო გარემოში.

ამ მოთხოვნების დაკმაყოფილების მიზნით, მოცემულ სარეკომენდაციო ჩარჩოში შეტანილია კომპეტენციების მოდელში მოცემული 20 კომპეტენციიდან თითოეულისათვის შემუშავებული დესკრიპტორები. აღნიშნული დესკრიპტორები თითოეული კომპეტენციის პრაქტიკაში დანერგვას ემსახურება და მნიშვნელოვან და სასარგებლო ინსტრუმენტს წარმოადგენს კურიკულუმის დაგეგმვის, სწავლების, სწავლისა და შეფასების პროცესებში. კომპეტენციათა დესკრიპტორები მოცემულია წინადადებების ფორმით და აღწერს გამოვლენილ ქცევებს, რომლებიც მიანიშნებს, რომ პირი გარკვეულ დონეზე ფლობს მოცემულ კომპეტენციას. იმისათვის, რომ დესკრიპტორები გამოყენებულ იქნეს კურიკულუმის დაგეგმვის, სწავლების, სწავლისა და შეფასების პროცესებში, საჭიროა მათი ფორმულირება სწავლის შედეგების შესაბამისი ენის გამოყენებით.

დესკრიპტორების შექმნის ისტორია

მოცემული სარეკომენდაციო ჩარჩოსთვის დესკრიპტორების შემუშავებისას გამოყენებულ იქნა შემდეგი კრიტერიუმები:

- ▶ **ფორმულირება:** დესკრიპტორების ფორმულირებაში გამოყენებული უნდა იყოს ენა, რომელიც შეესაბამება სწავლის შედეგების აღწერას, წინადადება უნდა იწყებოდეს არაორაზროვანი მოქმედების გამოხატავი ზმნით, რომელიც უნდა აღწერდეს სწავლის მიღწევებთან დაკავშირებულ გამოვლენილ ქცევას.
- ▶ **ლაკონურობა:** დესკრიპტორები უნდა იყოს მოკლე და ლაკონური, საუკეთესო შემთხვევაში, უმჯობესია შედგებოდეს, დაახლოებით, 25 სიტყვისგან.
- ▶ **პოზიტიურობა:** თითოეული დესკრიპტორი უნდა გამოხატავდეს პოზიტიურ მნიშვნელობას (მაგალითად, შეუძლია, გამოხატავს, მხარს უჭერს), და არა ნეგატიურს (არ შეუძლია, ვერ ახორციელებს, შეზღუდულია). საუკეთესო შემთხვევაში, მიზანს წარმოადგენს უზრუნველყოფა იმისა, რომ მასწავლებელს შეეძლოს შემდეგი კომენტარის გაკეთება „დაახ, ამ პირს შეუძლია ამის გაკეთება, ან ეს მოსწავლე ფლობს ამ ღირებულებას, დამოკიდებულებას, უნარს, ცოდნას, გაგებას“, ან „არა,

ამ პირს არ შეუძლია ამის გაკეთება, ან ეს მოსწავლე არ ფლობს ამ ღირებულებას, დამოკიდებულებას, უნარს, ცოდნას, გაგებას“.

- ▶ *სიტყაძღე*: თითოეული დესკრიპტორი უნდა იყოს მარტივი, არ უნდა იყოს გადატვირთული ტექნიკური ტერმინებით და ფორმულირებული უნდა იყოს შედარებით მარტივი გრამატიკული კონსტრუქციების გამოყენებით.
- ▶ *დამოუკიდებლობა*: არც ერთი დესკრიპტორი არ უნდა იყოს სხვა დესკრიპტორებზე დამოკიდებული. სხვაგვარად რომ ვთქვათ, არც ერთი დესკრიპტორის მნიშვნელობა არ უნდა უკავშირდებოდეს სხვა ნებისმიერ დესკრიპტორს. ამ მიზნით, დესკრიპტორებში არ მეორდება შინაარსი, მაგალითად, მხოლოდ მსაზღვრელის შეცვლით (მაგ. ცუდი/საშუალო/კარგი, ცოტა/რამდენიმე/ბევრი/უმეტესობა, საკმაოდ ფართო/ძალიან ფართო), რის შედეგადაც მივიღებდით ერთმანეთზე დამოკიდებულ დესკრიპტორებს.
- ▶ *განსაზღვრის ფუნქცია*: თითოეული დესკრიპტორი უნდა აღწერდეს კონკრეტულ ქცევას, რომლის საშუალებითაც შესაძლებელია განისაზღვროს, ფლობს თუ არა მოსწავლე შესაბამის ღირებულებას/დამოკიდებულებას/უნარს/ცოდნას/გაგებას.

წინამდებარე კრიტერიუმების გამოყენებით, შედგა 20 კომპეტენციის შესაბამისი დესკრიპტორების თავდაპირველი ნაკრები, რომელიც 2 085 დესკრიპტორს მოიცავდა. შემდეგ დესკრიპტორების ეს ჯგუფი, მთელი რიგი კომენტარების საფუძველზე, რაოდენობრივად შემცირდა და დაიხვეწა ფორმულირების თვალსაზრისით. გარდა კომენტარებისა, სხვადასხვა პროცედურის საშუალებით, დესკრიპტორები შეფასდა, შემოწმდა და გაკეთდა სკალირება, პროცესში მონაწილეობას იღებდა 3 094 პედაგოგი ევროპის სხვადასხვა ქვეყნიდან. აღნიშნული პროცედურების შედეგების საფუძველზე დამტკიცდა 447 დესკრიპტორი, რომელმაც უმაღლესი შეფასება მიიღო და, ასევე, განისაზღვრა 135 ძირითადი დესკრიპტორი, რომელიც, დადგინდა, რომ ზედმიწევნით ზუსტად აფასებდა კომპეტენციათა მოდელში შესული 20 კომპეტენციიდან მათ შესაბამის კომპეტენციას.¹⁴

პედაგოგებისაგან მიღებული მონაცემები გამოყენებულ იქნა დესკრიპტორების სკალირებაში, რომლის შედეგადაც დესკრიპტორები გადანაწილდა სამ

14. დესკრიპტორების შემუშავების პროცესი დეტალურად არის აღწერილი წინამდებარე პუბლიკაციის მეორე ტომში.

ჯგუფად, აქედან თითოეულ ჯგუფში შესული დესკრიპტორები კომპეტენციათა დაუფლების დონეს ასახავს, ესენია: ელემენტარული, საშუალო და მაღალი. აღმოჩნდა, რომ დესკრიპტორების უმრავლესობა მარტივად ექვემდებარება კომპეტენციის დაუფლების დონის მიხედვით განაწილებას ზემოთ დასახელებული სამი ჯგუფიდან ერთ-ერთში. თუმცა ზოგიერთი დესკრიპტორი, მიუხედავად კომპეტენციებთან მათი დადასტურებული შესაბამისობისა, არ დაექვემდებარა გადანაწილებას ზემოთ მოცემულ რომელიმე ჯგუფში – ანუ ამ დესკრიპტორებიდან ზოგი ადგენდა შესაბამისი კომპეტენციის ფლობას ელემენტარულ და საშუალო დონეებს შორის, ხოლო ზოგი – საშუალო და მაღალ დონეებს შორის.

აღნიშნული მასშტაბური ემპირიული კვლევის შედეგად, 20 კომპეტენციიდან თითოეულისათვის დადგინდა სკალირებული დესკრიპტორები. აღნიშნული დესკრიპტორების საშუალებით, შესაძლებელია იმის განსაზღვრა, თუ პირი, რომელიც ავლენს დესკრიპტორის შესაბამის ქცევას, რა დონეზე (ელემენტარულ, საშუალო თუ მაღალ) ფლობს შესაბამის კომპეტენციას. ძირითადი დესკრიპტორებისა და, ასევე, დამტკიცებული დესკრიპტორების სრული ჩამონათვალი მოცემულია წინამდებარე პუბლიკაციის მეორე ტომში და, ასევე, ისინი ხელმისაწვდომია ევროპის საბჭოს ვებგვერდზე, რომელიც დემოკრატიული კულტურის კომპეტენციების სარეკომენდაციო ჩარჩოს ეძღვნება.

ქვევით მოცემულია ორი მაგალითი, რომელშიც ორი კომპეტენციისათვის სკალირებული დესკრიპტორებია ნაჩვენები:

სისუაშია 6

მოსაზენისა და დაკვირვების უნარ-ჩვევის ძირითადი დესკრიპტორები

- კომპეტენციას ფლობს ელემენტარულ დონეზე
 - ყურადღებით უსმენს სხვა ადამიანებს
 - ყურადღებით ისმენს განსხვავებულ მოსაზრებებს
- კომპეტენციას ფლობს საშუალო დონეზე
 - შეუძლია, სხვისი საუბარი მოისმინოს ეფექტურად, რაც ემსახურება იმის დადგენას, თუ რას გულისხმობს მოსაუბრე და რა განზრახვა ამოძრავებს მას
 - აკვირდება მოსაუბრის უესტიკულაციასა და, ზოგადად, მის სხეულის ენას, რათა განსაზღვროს მის მიერ ვერბალურად გადმოცემული აზრის ზუსტი მნიშვნელობა

- კომპეტენციას ფლობს მაღალ დონეზე
- ყურადღებას ამახვილებს იმაზე, თუ რას გულისხმობს და არ გამოთქვამს მოსაუბრე
- ამჩნევს განსხვავებული კულტურული კუთვნილების მქონე პირების განსხვავებულ რეაქციებსა და რეაგირების მანერას ერთსა და იმავე სიტუაციაზე

სიუჟატი 7

პოლიტიკის, კანონებისა და ადამიანის უფლებების სოფრა და პირობები გაანალიზება

- კომპეტენციას ფლობს ელემენტარულ დონეზე
- შეუძლია, ახსნას ძირითადი პოლიტიკური ცნებების მნიშვნელობა, მათ შორის, დემოკრატიის, თავისუფლების, მოქალაქეობის, უფლებებისა და მოვალეობებისა
- შეუძლია, ახსნას, რატომ არის ყველა პასუხისმგებელი, პატივი სცეს და დაიცვას ადამიანის უფლებები
- კომპეტენციას ფლობს საშუალო დონეზე
- შეუძლია, ახსნას ადამიანის უფლებათა უნივერსალური, განუყოფელი და ხელშეუვალი ბუნება
- შეუძლია, კრიტიკულად განიხილოს ადამიანის უფლებათა დარღვევების ძირითადი მიზეზები, მათ შორის, მიმდინარე პროცესებში სტერეოტიპებისა და ცრუ წარმოდგენების როლი, რაც იწვევს ადამიანის უფლებების დარღვევებს
- კომპეტენციას ფლობს მაღალ დონეზე
- შეუძლია, აღწეროს მრავალი ერთმანეთისაგან განსხვავებული გზა, რომლის საშუალებითაც მოქალაქეებს შეუძლიათ, გავლენა იქონიონ პოლიტიკაზე
- შეუძლია, კრიტიკულად განიხილოს ადამიანის უფლებათა სისტემის მახასიათებელი – მუდმივად ექვემდებარებოდეს განვითარებას და მსოფლიოს სხვადასხვა რეგიონში განხორციელებული ძალისხმევა, რომელიც ადამიანის უფლებათა დახვეწასა და განვითარებას ემსახურება

დესკრიპტორების გამოყენება

ჩატარებული სამუშაოების შედეგად, მივიღეთ დამტკიცებული და სკალირებული დესკრიპტორების ორი ჯგუფი: აქედან პირველი მოიცავს დესკრიპტორ-

ბის სრულ ჩამონათვალს – სულ 447 დესკრიპტორს (ამათგან ზოგიერთი დესკრიპტორი ზუსტად განსაზღვრავს შესაბამისი კომპეტენციის ფლობის დონეს, ხოლო ზოგიერთი – არა), ხოლო მეორე ჯგუფი მოიცავს ამ 447 დესკრიპტორიდან შერჩეულ 135 დესკრიპტორს, რომელიც ძირითად დესკრიპტორებად იწოდება და ზედმიწევნით ზუსტად განსაზღვრავს შესაბამისი კომპეტენციის ფლობის დონეს. დესკრიპტორების სკალირების მიზნით წარმოებული სტატისტიკური პროცედურის თანახმად, მიჩნეულია, რომ თუ პიროვნების ქცევა შეესაბამება იმ დესკრიპტორს, რომელიც მეტყველებს, რომ შესაბამის კომპეტენციას პირი მაღალ დონეზე ფლობს, თავისთავად იგულისხმება, რომ ეს პირი ავლენს ქცევას, რომელიც შეესაბამება იმ დესკრიპტორებს, რომლებიც ადასტურებს იმავე კომპეტენციის ფლობას ელემენტარულ და საშუალო დონეებზე.

დესკრიპტორების ორივე ჯგუფის გამოყენება შესაძლებელია სხვადასხვანაირად, თუმცა პოტენციურად არსებობს მათი არასწორი და არამიზნობრივი გამოყენების საფრთხეც, რაც მაქსიმალურად უნდა იქნეს გათვალისწინებული და თავიდან აცილებული.

დესკრიპტორების გამოყენება შესაძლებელია სხვადასხვა გზით, როგორც ფორმალური განათლების გარემოში, ასევე, ფორმალური განათლების გარემოსაგან განსხვავებულ გარემოში. ვინაიდან დესკრიპტორების ფორმულირებაში გამოყენებულია სწავლის შედეგებთან დაკავშირებული ენა, ისინი პირდაპირ შეიძლება იქნეს გამოყენებული სხვადასხვა დონეზე კურიკულუმის შედგენისას – დაწყებული ეროვნული სასწავლო პროგრამით და დამთავრებული სასკოლო სასწავლო პროგრამით; ასევე, მათი გამოყენება შესაძლებელია სასწავლო აქტივობების შედგენის, განხორციელებისა და შეფასების პროცესებში.

ვინაიდან კონკრეტულ სიტუაციებში, როგორც წესი, დაჯგუფებული კომპეტენციები გამოიყენება, განათლების სფეროს სპეციალისტებს შეუძლიათ შექმნან სასწავლო აქტივობები, რომლებიც მოსწავლეებს მისცემს შესაძლებლობას, გამოავლინონ და დახვეწონ ქცევები, რომლებიც გულისხმობს სხვადასხვა კომპეტენციის დესკრიპტორთა კომბინირებასა და ერთდროულად გამოყენებას. ამგვარი აქტივობები ხელს შეუწყობს მათში ჩართული კომპეტენციების დაუფლებას. ასევე, დესკრიპტორები შესაძლებელია გამოყენებულ იქნეს მთელი რიგი საგანმანათლებლო აქტივობების შესაქმნელად; არსებული დესკრიპტორების კომბინირებითა და ადაპტირების საშუალებით, შესაძლებელია განისაზღვროს სწავლის შედეგებიც.

ამგვარად, განათლების სფეროს სპეციალისტებს გაუმარტივდებათ მოცემული 20 კომპეტენციიდან რაც შეიძლება მეტი კომპეტენციის ჩართვა სასწავლო პროცესში, სწავლის შესაბამისი შესაძლებლობების გათვალისწინებით. ეს არ უნდა იქნეს გაგებული ისე, რომ თითქოს განათლების სფეროს სპეციალისტებს ევალებათ, შექმნან ცალკე სასწავლო აქტივობები 447 დესკრიპტორიდან სათითაოდ, თითოეულისათვის, ან თუნდაც 135 ძირითადი დესკრიპტორიდან თითოეულისათვის. უპირველეს ყოვლისა, დესკრიპტორები აღქმულ უნდა იქნეს, როგორც ინსტრუმენტა ნაკრები, რომლიდანაც საჭიროა, ამოირჩეს და გაერთიანდეს ის დესკრიპტორები, რომლებიც შეესაბამება მოსწავლეთა განათლების დონესა და კონკრეტულ კონტექსტს. დესკრიპტორთა ნაკრები არ წარმოადგენს ე.წ. შესასრულებელ დავალებათა ჩამონათვალს. გარდა ამისა, როდესაც ხდება დესკრიპტორთა შერჩევა სწავლის მოსალოდნელი შედეგებისათვის, განათლების სფეროს სპეციალისტებმა უნდა გაითვალისწინონ, რომ სასწავლო აქტივობები გონივრულ შესაძლებლობებს უნდა აძლევდეს ყველა მოსწავლეს იმისათვის, რომ მათ შეძლონ, სხვადასხვა კომპეტენციასთან დაკავშირებული საკუთარი მიღწევების გაუმჯობესება და ცოდნის განმტკიცება. აქედან გამომდინარე, არ არის აუცილებელი, ძალიან მაღალი მიზნების დასახვა და იმ დესკრიპტორებზე ორიენტირება, რომლებიც შესაბამისი კომპეტენციის მაღალ დონეზე ფლობას ადასტურებს, იმ შემთხვევაში, თუ მოსწავლეთა უმრავლესობა მზად არ არის ამისთვის. თუმცა, აგრეთვე არ არის რეკომენდებული ელემენტარული მიზნების დასახვაც, მაგალითად, მხოლოდ იმ დესკრიპტორებზე ორიენტირება, რომლებიც შესაბამისი კომპეტენციის ელემენტარულ დონეზე ფლობას ადასტურებს, როდესაც მოსწავლეთა შესაძლებლობები უფრო მაღალი მიზნების დასახვის საშუალებას იძლევა.

აღნიშნული, ასევე, უკავშირდება დესკრიპტორების კიდევ ერთ მნიშვნელოვან გამოყენებას, კონკრეტულად, მათ გამოყენებას შეფასებაში. ვინაიდან დესკრიპტორები, თავისი არსით, სწავლის შედეგებს წარმოადგენს, შესაძლებელია მათი გამოყენება შეფასების მიზნებისათვის. თუმცა, უნდა აღინიშნოს, რომ დესკრიპტორები ადგენს კომპეტენციის დონეს და არ გამოიყენება ერთ კონკრეტულ სიტუაციაში ქცევის შესაფასებლად.

შესაბამისად, შესაძლებელია მოსწავლემ, მოცემულ კონტექსტში, მაგალითად, სასწავლო აქტივობის კონტექსტში, შემთხვევით გამოავლინოს კონკრეტული ქცევა, თუმცა ვერ შეძლოს იმავე ქცევის გამოვლენა სხვა გარემოში. ერთეულ შემთხვევაში მოსწავლის მიერ გამოვლენილი ქცევა, რომელიც

კონკრეტულ დესკრიპტორს შეესაბამება, არ ნიშნავს იმას, რომ მოსწავლე ფლობს შესაბამის კომპეტენციას იმ დონეზე, რა დონესაც შეესაბამება ამ ქცევის ამსახველი დესკრიპტორი.

და პირიქით, ის ფაქტი, რომ მოსწავლე სასწავლო გარემოში არ ავლენს ქცევას, რომელიც კონკრეტული დესკრიპტორით არის გათვალისწინებული, არ შეიძლება გახდეს იმ დასკვნის საფუძველი, რომ მოსწავლე არ ფლობს შესაბამის კომპეტენციას. შესაძლებელია, კონკრეტულ სიტუაციასა და მოცემულ მომენტში მოსწავლემ არ გამოავლინოს შესაბამისი ქცევა, თუმცა სხვა სიტუაციაში და სხვა დროს შეძლოს შესაბამისი ქცევის გამოვლენა.

გარდა ამისა, დესკრიპტორების კუმულაციური ხასიათიდან გამომდინარე (და მყარი სტატისტიკური პროცედურით მიღებული სკალირების გათვალისწინებით), შეფასებისას, პედაგოგს არ სჭირდება დესკრიპტორების ჩამონათვალის გამოყენება მასზე აღნიშვნების დატანის მიზნით, რათა დარწმუნდეს, რომ მოსწავლე ავლენს ყველა დესკრიპტორით გათვალისწინებულ ქცევებს. მაგალითად, თუ მოსწავლე დამაჯერებლად ავლენს ქცევას, რომელიც კონკრეტული კომპეტენციის იმ შესაბამის დესკრიპტორშია აღწერილი, რომელიც კომპეტენციის საშუალო დონეზე ფლობას ადასტურებს, არ არის აუცილებელი შემოწმდეს, თუ რამდენად ფლობს მოსწავლე იმავე კომპეტენციას, ამ კომპეტენციის შესაბამისი სხვა დესკრიპტორების გამოყენებით, რომლებიც ადასტურებს მოცემული კომპეტენციის ფლობას საშუალო ან ელემენტარულ დონეზე, ვინაიდან, მაღალია ალბათობა იმისა, რომ ეს მოსწავლე თავისუფლად შეძლებს ამ დესკრიპტორებში აღწერილი ქცევის გამოვლენას. ნაცვლად ამისა, პედაგოგს შეუძლია შეამოწმოს, თუ რამდენად ფლობს იგივე მოსწავლე მოცემულ კომპეტენციას, იმ დესკრიპტორების გამოყენებით, რომლებიც ადასტურებს მოცემული კომპეტენციის ფლობას მაღალ დონეზე და, იმ შემთხვევაში, თუ მოსწავლე ამგვარ ქცევას არ ავლენს, საჭიროა, დაიგეგმოს სასწავლო აქტივობები, რომლებიც კომპეტენციის მაღალ დონეზე დაუფლებას შეუწყობს ხელს.

ვინაიდან დესკრიპტორები პოზიტიურად არის ფორმირებული, მათი გამოყენება იძლევა იმის საშუალებას, რომ განისაზღვროს, თუ რისი კეთება შეუძლია მოსწავლეს და, იმ შემთხვევაში, თუ მოსწავლე არ ავლენს სათანადო ქცევას, უნდა დაიგეგმოს შემდგომი ინტერვენცია, ნაცვლად იმისა, რომ მოსწავლის მოსწრება არადაამაკმაყოფილებლად შეფასდეს. ზემოთ მოყვანილ მაგალი-

თებში მოცემული სკალირებული დესკრიპტორების კვლევა გვჩვენებს, რომ იმ დესკრიპტორებით გათვალისწინებული ქცევებიც კი, რომლებიც მოცემული კომპეტენციის ელემენტარულ დონეზე ფლობას ადასტურებს, საჭიროებს კომპეტენციის მნიშვნელოვან დონეზე ფლობას.

დესკრიპტორების არამიზნობრივად გამოყენების კიდევ ერთ მაგალითს წარმოადგენს ის, რომ, როდესაც არ ვლინდება ის ქცევა, რომელიც აღწერილია მოცემული კომპეტენციის ელემენტარულ დონეზე ფლობის დამადასტურებელ დესკრიპტორში, არასწორია დასკვნის გაკეთება იმის შესახებ, რომ მოსწავლე საერთოდ არ ფლობს მოცემულ კომპეტენციას. ამ შემთხვევაშიც კი, მოსწავლე შეიძლება გარკვეულ დონეზე ფლობდეს მოცემულ კომპეტენციას და შემდგომ ეტაპზე საჭიროა ყურადღების გამახვილება იმაზე, რომ ამ მოსწავლემ შეძლოს, გამოავლინოს ქცევა, რომელიც ესადაგება იმ დესკრიპტორს, რომელიც მოცემული კომპეტენციის ელემენტარულ დონეზე ფლობას ადასტურებს.

ფორმალურ და ფორმალურისაგან განსხვავებულ სასწავლო გარემოში პედაგოგების მიერ მათი მრავალმხრივი გამოყენების გარდა, დესკრიპტორები შესაძლებელია გამოყენებულ იქნეს თავად მოსწავლეების მიერ, სხვადასხვა გზით.

ვინაიდან მოცემული სარეკომენდაციო ჩარჩო შეიცავს კომპეტენციებს, როგორებიცაა თავდაჯერებულობა, ასევე, დამოუკიდებლად სწავლის უნარჩვევა, მოსწავლეებს შეუძლიათ გადახედონ 20-ვე კომპეტენციის დესკრიპტორებს და თავად დაგეგმონ კომპეტენციათა განვითარების გზები. დესკრიპტორთა ჩამონათვალი დაეხმარება მათ თავიანთი სწავლის მიზნებისკენ მიზანმიმართულ სვლაში, რაც ზრდის მათი წარმატების, კომპეტენციებით მათი აღჭურვისა და შესაბამისად ცხოვრებისათვის უკეთ მომზადების შანსს.

დესკრიპტორები შესაძლებელია გამოყენებულ იქნეს თვითშეფასების მიზნითაც და, ასევე, სწავლის პროცესის კრიტიკული შეფასების მიზნითაც, როგორც ფორმალურ, ასევე, ფორმალურისაგან განსხვავებულ და არაფორმალურ სასწავლო გარემოში. მოსწავლეებს შეუძლიათ, გამოიყენონ დესკრიპტორები იმის შესაფასებლად, თუ რამდენად სწორი და ადეკვატური ქცევა გამოავლინეს წარსულში, კონკრეტულ სიტუაციაში, და იმის განსაზღვრის მიზნით, თუ როგორ უნდა მოიქცნენ მომავალში, მსგავს სიტუაციაში აღმოჩე-

ნისას. რაც შეეხება ღირებულებებს, მოსწავლეებს შეუძლიათ იმსჯელონ იმის შესახებ, თუ როგორ აისახება საზოგადოებაზე მოქალაქეების მიერ კონკრეტულ დესკრიპტორში აღწერილი ქცევის უარყოფა.

დასკვნის სახით უნდა ითქვას, რომ დესკრიპტორები მნიშვნელოვან ინსტრუმენტს წარმოადგენს როგორც პედაგოგებისათვის, ასევე, მოსწავლეებისათვის. დესკრიპტორთა არამიზნობრივი გამოყენება შესაძლებელია თავიდან იქნეს აცილებული იმ შემთხვევაში, თუ გათვალისწინებული იქნება ის პრინციპები და რეკომენდაციები, რომლებიც მოცემულია წინამდებარე პუბლიკაციის მესამე ტომში, კონკრეტულად, დასახელებული ტომის იმ თავებში, რომლებიც ეძღვნება კურიკულუმს, სწავლების თეორიასა და პრაქტიკას (პედაგოგიკას), შეფასებასა და საერთო სასკოლო მიდგომას. დესკრიპტორების გამოყენებამდე, რეკომენდებულია, გაეცნოთ დასახელებულ თავებს.

დასკვნა

ჩოგორც აღვნიშნეთ, წინამდებარე ტომში აღწერილი კომპეტენციათა მოდელი გვაწვდის იმ კომპეტენციათა დეტალურ დახასიათებას, რომელთა დაუფლებაც საშუალებას აძლევს ადამიანს, გახდეს მოქალაქე, რომელიც აქტიურად არის ჩართული საზოგადოებაში მიმდინარე პროცესებში და სურს, თანასწორობის პრინციპის დაცვით, მშვიდობიანად იცხოვროს სხვებთან ერთად კულტურულად მრავალფეროვან დემოკრატიულ საზოგადოებაში. გარდა ამისა, დესკრიპტორები წარმოადგენს ინსტრუმენტებს განათლების პროცესებში მონაწილე პირებისათვის, დესკრიპტორების საშუალებით შესაძლებელია კომპეტენციათა რეალიზება კურიკულუმის დაგეგმვაში, სწავლებისა თუ სწავლისა და შეფასების პროცესებში ჩართვით.

ვიმედოვნებთ, რომ კომპეტენციათა მოცემული მოდელი და დესკრიპტორები დიდ დახმარებას გაუწევს განათლების სფეროს სპეციალისტებს, განათლებასთან დაკავშირებული გადაწყვეტილებების მიღებისა და განათლების პროცესების დაგეგმვის საქმეში და, ასევე, დაეხმარება მათ, განათლების სისტემა მიმართონ ახალგაზრდა თაობის ცხოვრებისთვის მომზადებისა და მათი, დემოკრატიული და ინტერკულტურული თვალსაზრისით, კომპეტენტურ მოქალაქეებად აღზრდის მიზნისკენ.

ასევე, ვიმედოვნებთ, რომ მოცემული სარეკომენდაციო ჩარჩო საშუალებას მისცემს განათლების სისტემებს, აღზარდონ ცხოვრებისთვის კარგად მომზადებული, დამოუკიდებელი მოქალაქეები, რომლებსაც ექნებათ უნარი, თავად დასახონ თავიანთი ცხოვრებისეული მიზნები და ეცადონ, მიაღწიონ ამ მიზნებს,

დემოკრატიული ინსტიტუტების მიერ შექმნილ გარემოში, რომელიც ადამიანის უფლებების პატივისცემას ეფუძნება. კომპეტენციათა მოცემულ მოდელში შესული ზოგიერთი კომპეტენცია სწორედ ამ მიზნის მიღწევას ემსახურება.

მაგალითად, იმ შემთხვევაში, თუ მოსწავლეები გამოიმუშავენ დამოკიდებულებას, რომელიც გულისხმობს კულტურული განსხვავებულობისა და სხვა რწმენისადმი, მსოფლმხედველობის, შეხედულებებისა თუ პრაქტიკისადმი ტოლერანტული დამოკიდებულებისათვის მზაობას, მათ გაუჩნდებათ სურვილი, მეტი შეიტყონ იმ მსოფლმხედველობებისა და ცხოვრების წესის შესახებ, რომლებიც განსხვავდება იმ გარემოში დამკვიდრებული მსოფლმხედველობისა და ცხოვრების წესისაგან, რომელშიც ისინი გაიზარდნენ; მათ გაუჩნდებათ სურვილი, შეიძინონ მეტი გამოცდილება და გაიფართოონ ხედვა. იმ შემთხვევაში, თუ მოსწავლეები დაეუფლებიან დამოუკიდებლად სწავლის უნარს, ისინი შეეცდებიან და შეძლებენ, დამოუკიდებლად შეიძინონ ცოდნა მათი მსოფლმხედველობისა და ცხოვრების წესისგან განსხვავებული მსოფლმხედველობებისა და ცხოვრების წესის შესახებ და არ იყვენენ მხოლოდ იმ ინფორმაციაზე დამოკიდებული, რომელსაც მათ გარშემომყოფი ადამიანები აწვდიან. ხოლო იმ შემთხვევაში, თუ ისინი დაეუფლებიან ანალიტიკური და კრიტიკული აზროვნების უნარებს, ისინი შეძლებენ, დეტალურად გააანალიზონ ალტერნატიული ხედვები და ცხოვრების წესი, ახალი ინფორმაცია და იდეები და გააკეთონ თავიანთი შეფასებები და დასკვნები იმასთან დაკავშირებით, თუ რამდენად მისაღები და სასურველია ისინი. გარდა ამისა, იმ შემთხვევაში, თუ ახალგაზრდები ისწავლიან ადამიანის ღირსებისა და ადამიანის უფლებების, კულტურული მრავალფეროვნებისა და დემოკრატიის დაფასებას, ისინი შეძლებენ, ეს ღირებულებები გამოიყენონ მათ მიერ გაკეთებული ყველა არჩევანისა და მათი ყველა ქმედების საფუძვლად და მათ ექნებათ სურვილი, თავიანთი ცხოვრება წარმართონ იმ პრინციპებით, რომლებიც გულისხმობს ადამიანის ღირსების, ადამიანის უფლებებისა და დემოკრატიის პრინციპების პატივისცემას.

შეჯამებისათვის, ახალგაზრდა თაობის აღჭურვა მოცემულ სარეკომენდაციო ჩარჩოში შემავალი კომპეტენციებით წარმოადგენს უმნიშვნელოვანეს ნაბიჯს, რომელიც უნდა გადაიდგას გზაზე, რომელიც საშუალებას მისცემს ახალგაზრდა თაობას, თავად გააკეთოს არჩევანი, განსაზღვროს მიზნები და იმოქმედოს ამ მიზნების მისაღწევად და, ამავე დროს, გამოავლინოს პატივისცემა ადამიანის უფლებებისა და დემოკრატიული პროცესების მიმართ. განათლების სისტემის საშუალებით, ახალგაზრდების აღჭურვა აღნიშნული კომპეტენციებით, იმ ღონისძიებებთან ერთად, რომლებიც ემსახურება სტრუქტურული ნაკლოვანებებისა და უთანასწორობის დაძლევისა და აღმოფხვრას, უმნიშვნელოვანესია კულტურულად მრავალფეროვანი დემოკრატიული საზოგადოებების ჯანსაღი მომავლის უზრუნველსაყოფად, და იმის უზრუნველსაყოფად, რომ ყველა ახალგაზრდა, რომელიც ამ საზოგადოების წევრია, იყოს ამ საზოგადოებაში ცხოვრებისათვის კარგად მომზადებული და წარმატებული.

ქირითაღი ტარიმინაბი

პუბლიკაციაში გამოყენებულ ტარიმინაბის ჩამონათვალი (ანბანური ტარიმინაბი)

ადამიანის უფლებათა სწავლება
არაფორმალური განათლება
განწყობა
გაურკვევლობისადმი შემწყნარებლური დამოკიდებულება
დამოკიდებულება
დემოკრატია
დემოკრატიული კულტურა
დემოკრატიული მოქალაქეობისთვის განათლება
დესკრიპტორი
ეთნოცენტრიზმი
ემპათია
თავდაჯერებულობა
ინტერკულტურული დიალოგი
ინტერკულტურული კომპეტენცია
კომპეტენცია
კრიტიკული გააზრება
კულტურა
მოქალაქე
მოქალაქეობა
მოქალაქეობრივი აზროვნება
მრავალენობრიობა
მულტიპერსპექტიულობა
პასუხისმგებლობა
პატივისცემა
სწავლის შედეგი

უნარი
 ფორმალური განათლება
 ფორმალური სასწავლო გარემოსგან განსხვავებულ გარემოში მიღებული
 განათლება
 ღირებულება
 შემწყნარებლობა
 ცოდნა

შანიონების ჩამონათვალი კახაბერიძის მიხედვით

შინაარსთან დაკავშირებული ტერმინები	ტექნიკური ტერმინები
<p>ადამიანის უფლებათა სწავლება გაურკვევლობისადმი შემწყნარებლური დამოკიდებულება დემოკრატია დემოკრატიული კულტურა დემოკრატიული მოქალაქეობისთვის განათლება ეთნოცენტრიზმი ემპათია თავდაჯერებულობა ინტერკულტურული დიალოგი ინტერკულტურული კომპეტენცია კულტურა მოქალაქე მოქალაქეობა მოქალაქეობრივი აზროვნება მრავალენობრიობა მულტიპერსპექტიულობა პასუხისმგებლობა პატივისცემა შემწყნარებლობა</p>	<p>არაფორმალური განათლება განწყობა დამოკიდებულება დესკრიპტორი კომპეტენცია კრიტიკული გააზრება სწავლის შედეგი უნარი ფორმალური განათლება ფორმალური სასწავლო გარემოსგან განსხვავებულ გარემოში მიღებული განათლება ღირებულება ცოდნა</p>

ადამიანის უფლებათა სწავლება

„ადამიანის უფლებათა სწავლება“ ნიშნავს განათლებას, წვრთნას, ცნობიერების ამაღლებას, ინფორმაციას, პრაქტიკასა და აქტივობებს, რომელთა მიზანსაც წარმოადგენს, მოსწავლეებისა და სტუდენტებისათვის ცოდნის გადაცემის, უნარებისა და ნათელი წარმოდგენების განვითარებისა და დამოკიდებულებებისა და ქცევის წესის ჩამოყალიბების გზით, მათთვის იმ რესურსების მიწოდება, რომლებიც საშუალებას მისცემს მათ, თავიანთი წვლილი შეიტანონ საზოგადოებაში, ადამიანის უფლებათა საყოველთაო კულტურის დანერგვისა და დაცვის საქმეში, ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დანერგვისა და დაცვის თვალსაზრისით. „ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლება“ მოიცავს სამ განზომილებას, ესენია:

- ▶ სწავლება ადამიანის უფლებათა შესახებ – მოიცავს ცოდნას ადამიანის უფლებათა შესახებ, რას წარმოადგენს ეს უფლებები და როგორ ხდება მათი დაცვა;
- ▶ სწავლება ადამიანის უფლებათა საშუალებით – აღიარება იმისა, რომ ის გარემო, სადაც მიმდინარეობს ადამიანის უფლებათა სწავლება და ის გზები და საშუალებები, რომლითაც მიმდინარეობს ადამიანის უფლებათა სწავლების ორგანიზება და განხორციელება, სრულ შესაბამისობაში უნდა იყოს ადამიანის უფლებებთან დაკავშირებულ ღირებულებებთან (მაგ. მონაწილეობა, აზრისა და გამოხატვის თავისუფლება) და ადამიანის უფლებათა სწავლების დროს სწავლის პროცესი ისეთივე მნიშვნელოვანია, როგორც თვითონ შინაარსი;
- ▶ სწავლება ადამიანის უფლებებისათვის – მოსწავლეებისათვის იმ უნარების, დამოკიდებულებებისა და ღირებულებების გადაცემა, რომლებიც მათ საშუალებას მისცემს, ადამიანის უფლებებთან დაკავშირებული ღირებულებები თავიანთ ცხოვრებაში გამოიყენონ და იმოქმედონ დამოუკიდებლად, ან სხვებთან ერთად, ადამიანის უფლებათა ხელშეწყობისა და დაცვისათვის.

ანაზონალიური განათლება

„არაფორმალური განათლება“ ნიშნავს მთელი ცხოვრების მანძილზე მიმდინარე პროცესს, რომლის დროსაც ყოველი ინდივიდუალური პიროვნება იძენს დამოკიდებულებებს, ღირებულებებს, უნარებსა და ცოდნას, საგანმანათლებლო რესურსებისა და ამ რესურსების გავლენის საშუალებით, სა-

კუთარ გარემოში და ყოველდღიური გამოცდილებიდან (ოჯახში, თანატოლების გარემოცვაში, მეზობლების წრეში, ნაცნობებთან ურთიერთობისას, ბიბლიოთეკაში, მასმედიის საშუალებით, სამუშაო ადგილზე, გართობისა და სპორტული შეჯიბრებების თავშეყრის ადგილზე და ა.შ.).

განწყობა

განწყობა წარმოადგენს შიდა ფსიქოლოგიური ფაქტორების მდგრად მობილიზებას, რომელიც გამოიხატება რიგი გარემოებების არსებობის პირობებში კონკრეტული ტიპის აზროვნების, გრძნობის ან ქცევის გამოვლენის სტაბილური და თანმიმდევრული ტენდენციით, მაშინ როცა არ არსებობს ისეთი გარე ფაქტორები, როგორებიცაა იძულება ან რაიმე ჯილდოს მიღების მოლოდინი. განწყობა უნდა განვასხვაოთ უნარებისა და შესაძლებლობებისაგან. მაგალითად, ადამიანებს შესაძლებელია გააჩნდეთ უნარი იმისა, რომ რაიმე საკითხზე საკუთარი პოზიციის საწინააღმდეგო არგუმენტები მოიყვანონ, იმ შემთხვევაში, თუ მათ სთხოვენ ამის გაკეთებას (მათ ამის უნარი გააჩნიათ), მაგრამ, როგორც წესი, ისინი ასე არ იქცევიან (მათ არ აქვთ სათანადო განწყობა). მსგავსად ამისა, ადამიანებს შესაძლოა ჰქონდეთ რაიმე კონკრეტული ქცევის გამოვლენისათვის საჭირო უნარები, ცოდნა და გაგება, თუმცა არ ჰქონდეთ განწყობა ამ უნარების, ცოდნისა და გაგების გამოყენებისა და ამ კონკრეტული ქცევის გამოვლინების. განწყობა, შესაბამისად, არის პრიორიტეტებისა და განზრახვების ნაკრებს დამატებული შესაძლებლობებისა და უნარების ნაკრები, რომელიც ამ პრიორიტეტებსა და განზრახვებს კონკრეტულ ქმედებაში რეალიზების საშუალებას აძლევს. კომპეტენციების მოცემულ ჩარჩოში შესული კომპეტენციები არ ითვალისწინებს განწყობას. განწყობა, ნაცვლად ამისა, მოიაზრება კომპეტენციის განმარტებაში, რომელიც საფუძვლად უდევს მოცემულ სარეკომენდაციო ჩარჩოს – როგორც ქცევის საშუალებით კომპეტენციათა მობილიზებისა და გამოყენების კომპეტენცია. იმ შემთხვევაში, თუ არ ხდება კომპეტენციათა მობილიზება და გამოყენება (ე.ი. თუ არ არსებობს ქცევაში მათი გამოყენებისადმი წინასწარი განწყობა), პირი არ მიიჩნევა კომპეტენტურად. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, ქცევაში კომპეტენციათა გამოყენების წინასწარი განწყობა კომპეტენციის ცნების ნიშანდობლივ მახასიათებელს წარმოადგენს – ამგვარი განწყობის გარეშე, კომპეტენცია არ არსებობს.

გაურკვევლობისადმი უმწყნარებელი და მოკიდებულია

გაურკვევლობისადმი შემწყნარებლობა წარმოადგენს იმგვარი სიტუაციებისადმი დამოკიდებულებას, რომლებიც არის გაურკვეველი და შეიძლება ურთიერთგამომრიცხავი ინტერპრეტაციების საგნად იქცეს. ადამიანები, რომლებსაც ახასიათებთ გაურკვევლობისადმი მაღალი დონის შემწყნარებლო-

ბა, ამგვარ საგნებს, მოვლენებსა და სიტუაციებს პოზიტიურად აფასებენ და, მათთან დაკავშირებით, კონსტრუქციულად მოქმედებენ, მაშინ როცა ადამიანები, რომლებსაც არ ახასიათებთ გაურკვევლობისადმი შემწყნარებლური დამოკიდებულება, ერთ მყარ პოზიციას იკავებენ გაურკვეველ სიტუაციებში და მსოფლიოს შესახებ მათი აზროვნება მოუქნელია.

ღამოქრებულება

დამოკიდებულება წარმოადგენს ზოგად ფსიქიკურ ორიენტაციას, რომელსაც ადამიანი ირჩევს რაიმეს ან ვინმეს მიმართ (მაგ. ადამიანის, ადამიანთა ჯგუფის, დაწესებულების, საკითხის, მოვლენის, სიმბოლოს და ა. შ.). ზოგადად, დამოკიდებულება ოთხ კომპონენტს მოიცავს: რწმენა ან აზრი დამოკიდებულების ობიექტისადმი, ემოცია ან გრძნობა ამ ობიექტისადმი, ამ ობიექტის შეფასება (დადებითი ან უარყოფითი) და ამ ობიექტის მიმართ კონკრეტული ქცევის გამოვლინების მიდრეკილება.

დამოკიდებულებები განსხვავდება მათი ხარისხის მიხედვით, ე.ი. მათი სტაბილურობის, ხანგრძლივობისა და ქცევაზე მათი გავლენის ხარისხით. შესაძლებელია ერთმანეთისაგან განვასხვაოთ ექსპლიციტური (აშკარა) და იმპლიციტური (ფარული) დამოკიდებულებები. ექსპლიციტური (აშკარა) დამოკიდებულებები გონებრივ წვდომას ან კონტროლს ექვემდებარება და შესაძლებელია სიტყვიერად იქნეს გამოხატული. იმპლიციტური (ფარული) დამოკიდებულებები გონებრივ წვდომას ან კონტროლს არ ექვემდებარება და მათი გამოხატვა ხდება ნაკლებად გამოკვეთილი და ნაკლებად აშკარა ქცევებით, როგორცაა სახის გამომეტყველება, სხეულის ენა, ინსტინქტური რეაქციები. ექსპლიციტური (აშკარა) დამოკიდებულებების ცვლილება შესაძლებელია არ აისახოს იმპლიციტურ (ფარულ) დამოკიდებულებებზე. შესაძლებელია, პიროვნებას გააჩნდეს ორი ან მეტი ერთმანეთისაგან განსხვავებული დამოკიდებულება ერთი და იგივე ობიექტის მიმართ სხვადასხვა დროს; ასევე, შესაძლებელია ადამიანს გააჩნდეს ამბივალენტური დამოკიდებულებები და შესაძლებელია ერთი და იგივე ობიექტის მიმართ გააჩნდეს ერთმანეთისაგან განსხვავებული ექსპლიციტური (აშკარა) და იმპლიციტური (ფარული) დამოკიდებულებები, ურთიერთგამომრიცხავი გრძნობები და შეფასებები.

ღამოქრახია

დემოკრატია არის ხალხის მიერ ან ხალხის სახელით სახელმწიფო მართვის ფორმა, რომლის დროსაც მთავრობის ძირითად მოვალეობას წარმოადგენს უმრავლესობის შეხედულებებსა და მოსაზრებებზე რეაგირება. დემოკრა-

ტიულ სახელმწიფოში უმაღლესი ძალაუფლება ხალხის ხელშია და სახელმწიფო იმართება უშუალოდ ხალხის მიერ (პირდაპირი დემოკრატია), ან თავისუფალი საარჩევნო სისტემით, ხალხის არჩეული პირების მიერ (წარმომადგენლობითი დემოკრატია).

დემოკრატიის საფუძვლებია:

- ▶ სახალხო სუვერენიტეტი;
- ▶ მმართველობა მართულთა თანხმობის საფუძველზე;
- ▶ უმრავლესობის მმართველობა;
- ▶ უმცირესობათა უფლებები;
- ▶ ადამიანის ძირითადი უფლებების დაცვა;
- ▶ თავისუფალი და სამართლიანი არჩევნები;
- ▶ კანონის წინაშე თანასწორობა;
- ▶ სათანადო სამართალწარმოება;
- ▶ მთავრობის ქმედებების კონტროლი კონსტიტუციის მეშვეობით;
- ▶ სოციალური, ეკონომიკური და პოლიტიკური პლურალიზმი, მათ შორის, დამოუკიდებელი სამოქალაქო საზოგადოების ორგანიზაციების აღიარება;
- ▶ ღირებულებები, როგორებიცაა თანამშრომლობა, სამართლიანი კონკურენცია და კომპრომისი.

დემოკრატიის დღესდღეისობით არსებული სტანდარტები სცდება კლასიკური წარმომადგენლობითი დემოკრატიის ფარგლებს, რომლის დროსაც ხალხის უმთავრეს ფუნქციას წარმადგენს, ხმის მიცემის საშუალებით, საკუთარი წარმომადგენლებისათვის უფლებამოსილებისა და პასუხისმგებლობის გადაცემა, რათა ამ უკანასკნელებმა შეიმუშაონ და განახორციელონ საჯარო პოლიტიკა. დღესდღეისობით არსებული სტანდარტებით, დემოკრატია იღებს მონაწილეობითი დემოკრატიის ფორმას, რომლის დროსაც საჯარო დაწესებულებები ესადაგება კარგი მმართველობის პრინციპებს და მოქალაქეებს აქვთ ლეგიტიმური უფლება, ჩაერთონ საჯარო პოლიტიკის ნებისმიერ ეტაპზე მიმდინარე პროცესებში.

დემოკრატიული კულტურა

დემოკრატია მხოლოდ მისი ინსტიტუტებით არ შემოიფარგლება. ჯანსაღი დემოკრატია მნიშვნელოვანწილად არის დამოკიდებული დემოკრატიულ სამოქალაქო კულტურაზე.

ტერმინი „დემოკრატიული კულტურა“ ხაზს უსვამს იმ ფაქტს, რომ მაშინ, როცა

დემოკრატია ვერ იარსებებს დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და კანონების გარეშე, ეს ინსტიტუტები და კანონებიც რეალურად ვერ იფუნქციონირებს, თუ მათ საფუძვლად დემოკრატიული კულტურა არ უდევს, ე.ი. თუ მის მოქალაქეებსა და ინსტიტუტებს არ გააჩნიათ დემოკრატიული ღირებულებები, დამოკიდებულებები და არ მოქმედებენ დემოკრატიის პრინციპების შესაბამისად. სხვათა შორის, ეს გულისხმობს: კანონის უზენაესობისა და ადამიანის უფლებების აღიარებასა და დაცვას; საზოგადოებრივი სფეროს მნიშვნელობის გააზრებასა და აღიარებას; მტკიცე რწმენას, რომ კონფლიქტები უნდა მოგვარდეს მშვიდობიანად; მრავალფეროვნების დაფასებასა და პატივისცემას; საკუთარი მოსაზრებების გამოთქმისათვის მზაობას; სხვების მიერ გამოთქმული მოსაზრებების მოსმენისათვის მზაობას; უმრავლესობის მიერ მიღებული გადაწყვეტილებების მიმართ პატივისცემას; უმცირესობებისა და მათი უფლებების დაცვისათვის მზაობას; და კულტურებს შორის სხვაობებთან დაკავშირებით წარმოებულ დიალოგში ჩართვისათვის მზაობას. იგი, ასევე, გულისხმობს სხვა ადამიანების კეთილდღეობაზე ზრუნვას და იმ გარემოზე ზრუნვას, რომელშიც ჩვენ ვცხოვრობთ.

ქართული მოქალაქეობის განათლება

„განათლება დემოკრატიული მოქალაქეობისათვის“ ნიშნავს განათლებას, წვრთნას, ცნობიერების ამაღლებას, ინფორმაციას, პრაქტიკასა და საქმიანობებს, რომელთა მიზანსაც წარმოადგენს, მოსწავლეებისა და სტუდენტებისათვის ცოდნის გადაცემის, უნარებისა და ნათელი წარმოდგენების განვითარებისა და დამოკიდებულებებისა და ქცევის წესის ჩამოყალიბების გზით, მათთვის იმ რესურსების მიწოდება, რომელიც საშუალებას მისცემთ მათ, გამოიყენონ და დაიცვან მათდამი მინიჭებული დემოკრატიული უფლებები და ვალდებულებები საზოგადოებაში, დააფასონ მრავალფეროვნება და აქტიური როლი ითამაშონ დემოკრატიული ცხოვრების წესში, დემოკრატიის პრინციპებისა და კანონის უზენაესობის დანერგვისა და დაცვის საშუალებით.

დემოკრატიული მოქალაქეობა არ შემოიფარგლება მხოლოდ მოქალაქეთა იურიდიული სტატუსით და მათი საარჩევნო უფლებებით, რასაც ეს სტატუსი გულისხმობს, დემოკრატიული მოქალაქეობისთვის განათლება გულისხმობს დემოკრატიულ საზოგადოებაში ცხოვრებასთან დაკავშირებულ ყველა ასპექტს და, მაშასადამე, მთელ რიგ საკითხებს, როგორებიცაა მდგრადი განვითარება, შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირების მონაწილეობა საზოგადოებრივ პროცესებსა და აქტივობებში, გენდერული თანასწორობა, ტერორიზმის აღკვეთა და მრავალი სხვა.

ღესპირობა

დესკრიპტორი წარმოადგენს წინადადების ფორმით ჩამოყალიბებულ განცხადებას, რომელიც აღწერს მოსწავლის მიერ გამოვლენილ ქცევას, რომელიც ექვემდებარება შეფასებას და რომელიც ავლენს ამ მოსწავლის მიერ კონკრეტული კომპეტენციის ფლობის დონეს. დესკრიპტორები ერთმანეთისაგან დამოუკიდებელ, პოზიტიური ენით ფორმულირებულ ქცევის დახასიათებას წარმოადგენს.

ეთნოცენტრიზმი

ეთნოცენტრიზმი წარმოადგენს ხედვას, რომლის თანახმადაც საკუთარი კულტურა არის ყველაფრის ამოსავალი და ყველა სხვა კულტურის შეფასება ხდება საკუთარ კულტურასთან მათი შედარებით. ეთნოცენტრიზმი, ასევე, მიკერძოებულ თუ მრუდ ხედვას გულისხმობს, რომლის თანახმადაც იმ ჯგუფის ხედვა, ქმედება თუ პრაქტიკა, რომელსაც პიროვნება ეკუთვნის, მიიჩნევა, სხვებთან შედარებით, უპირატესად. განარჩევენ ეთნოცენტრიზმის სამ ფორმას:

- ▶ **უარყოფა:** კულტურათა შორის განსხვავებების შემეცნებითი ხედვის არქონა ან უარყოფა, რისი შედეგიც არის სხვა კულტურების უგულვებელყოფა ან მათი ზერელე აღქმა.
- ▶ **თავდაცვა:** კულტურათა შორის განსხვავებების აღიარება, მაგრამ, ამავე დროს, საკუთარი კულტურისაგან განსხვავებული კულტურის უარყოფითი შეფასება; ამავე დროს, რაც უფრო დიდია სხვაობა საკუთარ და განსხვავებულ კულტურას შორის, მით უფრო უარყოფითად აღიქმება განსხვავებული კულტურა; სადაც თავს იჩენს დუალისტური მიდგომა „ჩვენ მათ წინააღმდეგ“.
- ▶ **სხვაობების მინიმალაცია:** კულტურათა შორის ზედპირული განსხვავებების აღიარება და მიღება და, ამავე დროს, მიჩნევა იმისა, რომ ყველა ადამიანი არსებითად ერთმანეთის მსგავსია, ყურადღების გამახვილება ადამიანებს შორის მსგავსებასა და ძირითადი ღირებულებების საზიარო ხასიათზე, თუმცა ამ „მსგავსებისა და საზიაროს“ საფუძვლის ეთნოცენტრული განმარტების ძიება (ყველა არსებითად „ჩვენი“ მსგავსია).

ემპათია

ემპათია წარმოადგენს იმ უნარების ნაკრებს, რომლებიც საჭიროა სხვა ადამიანების აზრების, შეხედულებებისა და გრძნობების გასაგებად და გასათავისებლად და, ასევე, მსოფლიოს სხვათა პერსპექტივიდან დასანახად და აღსაქმელად. ემპათია მოიცავს საკუთარი ფსიქოლოგიური ჩარჩოებიდან გამოსვლას (საკუთარი ხედვის არედან გადახვევას) და, წარმოსახვით, სხვა

ადამიანის ფსიქოლოგიურ ჩარჩოში შეღწევასა და მისი ხედვის გაგებას. აღნიშნული უნარი წარმოადგენს სხვა ადამიანების კულტურული კუთვნილების, მსოფლმხედველობის, რწმენის, ინტერესების, ემოციების, სურვილებისა და საჭიროებების წარმოსახვითი წვდომის საფუძველს.

დემოკრატიული კულტურის მოდელში, ემპათია წარმოადგენს უნარს, თუმცა ყოველდღიურ ცხოვრებასა და სამეცნიერო სფეროში მას სხვა მნიშვნელობებიც აქვს (მაგალითად, ემოციების გაზიარებასთან დაკავშირებით, როდესაც ადამიანი ნათლად აღიქვამს და იზიარებს სხვა ადამიანის ემოციას). გაზიარებულ ემპათიის სამ სხვადასხვა ფორმას:

- ▶ *სხვა ადამიანთა ხედვის კოგნიტური აღქმა* – სხვა ადამიანების აღქმების, აზრებისა და შეხედულებების მიხვედრისა და გაგების უნარი;
- ▶ *სხვა ადამიანთა ხედვის აფექტური აღქმა* – სხვა ადამიანების ემოციების, გრძნობებისა და საჭიროებების მიხვედრისა და გაგების უნარი;
- ▶ *თანაგრძნობა, რომელსაც ხანდახან უწოდებენ „ემპათია-თანაგრძნობას“ ან „ემპათიურ თანაგრძნობას“* – სხვა ადამიანების მიმართ თანაგრძნობის განცდის უნარი, რომელიც ეფუძნება მათი კოგნიტური ან აფექტური მდგომარეობის, ან მათი მატერიალური მდგომარეობისა და პირობების აღქმას.

თავდაჯერებულობა

თავდაჯერებულობა წარმოადგენს საკუთარი თავისადმი დამოკიდებულებას. იგი მოიცავს, მიზნის მისაღწევად საჭირო ქმედებების განხორციელებისას საკუთარ უნარებში დარწმუნებულობას და რწმენას, რომ მას შეუძლია, სწორად გაიგოს საკითხები, ამოცანის შესასრულებლად შეარჩიოს სათანადო მეთოდები, წარმატებით გადალახოს დაბრკოლებები და წარმატებით გაუმკლავდეს ახალ გამოწვევებს, ზემოქმედება იქონიოს მოვლენების მსვლელობაზე და საკუთარი წვლილი შეიტანოს იმაში, რაც მსოფლიოში ხდება.

აქედან გამომდინარე, თავდაჯერებულობა უკავშირდება საკუთარ უნარებში დარწმუნებულობის განცდას. თავდაჯერებულობის ნაკლებობა განაპირობებს დემოკრატიული და ინტერკულტურული ქცევისაგან თავის შეკავებას, იმ შემთხვევაშიც კი, თუ ადამიანი ამგვარი ქცევისათვის საჭირო უნარებს კარგად ფლობს; მაშინ როცა ზედმეტმა თავდაჯერებულობამ შესაძლოა იმედგაცრუება და ფრუსტრაცია გამოიწვიოს. ოპტიმალურ ვერიანტს წარმოადგენს თავდაჯერებულობის შედარებით მაღალი დონე, რეალურად შეფასებულ უნართან კომბინაციაში, რაც განაწყობს პირებს ახალ გამოწვევებთან გასამ-

კლავებლად და პრობლემების დასაძლევად მოქმედების საშუალებას აძლევს მათ. გამომდინარე აქედან, თავდაჯერებულობა გულისხმობს რწმენას საკუთარი შესაძლებლობებისადმი, რომლებიც უკავშირდება დემოკრატიულ პროცესებში ჩართვასა და მონაწილეობას და დემოკრატიული მიზნების მისაღწევად საჭირო ქმედებების განხორციელებას (მათ შორის, ხელისუფლებაში მყოფი პირებისა და იმ პირების ანგარიშვალდებულებისა და პასუხისმგებლობის საკითხის დაყენებას, რომელთა ხელშიც არის ძალაუფლება, იმ შემთხვევაში, თუ მათ მიერ მიღებული გადაწყვეტილებები ან მათ მიერ განხორციელებული ქმედებები უსამართლოდ და მიკერძოებულად მიიჩნევა) და რწმენას საკუთარი შესაძლებლობებისადმი, რომლებიც უკავშირდება ინტერკულტურულ დიალოგში ჩაბმას იმ პირებთან, რომლებიც განსხვავებულ კულტურას ეკუთვნიან.

ინტერკულტურული დიალოგი

ინტერკულტურული დიალოგი წარმოადგენს მოსაზრებათა ღიად გაცვლა-გამოცვლას, რომელიც ხორციელდება ურთიერთგაგებისა და ურთიერთპატივისცემის საფუძველზე, იმ პირებსა თუ ადამიანთა ჯგუფებს შორის, რომლებიც საკუთარ თავს განსხვავებული კულტურული კუთვნილების მქონე პირებად თუ ჯგუფებად აღიქვამენ. ინტერკულტურული დიალოგი საჭიროებს საკუთარი მოსაზრებების გამოხატვის თავისუფლებასა და უნარს და, ასევე, სხვების მოსაზრებებისა და თვალსაზრისის მოსმენის სურვილსა და უნარს. ინტერკულტურული დიალოგი ხელს უწყობს კულტურებს შორის არსებულ სხვაობებთან დაკავშირებულ საკითხებზე კონსტრუქციული დიალოგის წარმოებას, ამცირებს შეუწყნარებლობის, შეზღუდული და სტერეოტიპული აზროვნების შესაძლებლობებს, და ხელს უწყობს პოლიტიკურ, სოციალურ, კულტურულ და ეკონომიკურ ინტეგრაციასა და კულტურულად მრავალფეროვან საზოგადოებებს შიგნით კავშირების გაფართოებასა და გამყარებას. ინტერკულტურული დიალოგი ხელს უწყობს თანასწორობისა და ადამიანის ღირსების დაცვასა და საერთო მიზნის განცდას. მისი მიზანია, განსხვავებული მსოფლმხედველობებისა და პრაქტიკის უკეთ აღქმა და გაგება, თანამშრომლობის გაღრმავება და ჩართულობის უზრუნველყოფა (ან არჩევანის გაკეთების თავისუფლების უზრუნველყოფა), რაც ხელს უწყობს პიროვნულ განვითარებასა და ტრანსფორმაციას და აღრმავებს სხვების მიმართ პატივისცემას.

ინტერკულტურული დიალოგი არ წარმოადგენს მარტივ პროცესს. განსაკუთრებით ეს ეხება სიტუაციებს, როდესაც დიალოგში მონაწილე მხარეები ერთმანეთს აღიქვამენ იმ სხვადასხვა კულტურათა წარმომადგენლებად, რომელთა შორისაც გარკვეული უთანხმოება არსებობს (მაგალითად, წარსულში ან აწმ-

ყოში არსებული შეიარაღებული კონფლიქტების გამო), ან როდესაც დიალოგში მონაწილე რომელიმე მხარე მიიჩნევს, რომ იმ კულტურული ჯგუფის მხრიდან, რომელსაც მეორე მხარე წარმოადგენს, მნიშვნელოვანი ზიანი მიადგამს იმ კულტურულ ჯგუფს, რომელსაც იგი წარმოადგენს (მაგალითად, მიიჩნევს, რომ აშკარა დისკრიმინაციის, მატერიალური ექსპლუატაციის ან გენოციდის მსხვერპლია). ამგვარ სიტუაციებში, ინტერკულტურული დიალოგი განსაკუთრებით რთულად მიმდინარეობს და საჭიროებს ინტერკულტურული კომპეტენციების უმაღლეს დონეზე ფლობასა და მნიშვნელოვან ემოციურ და სოციალურ მგრძობელობას, ვალდებულების გრძობას, სიმტკიცესა და გამბედაობას.

ინტერკულტურული კომპეტენცია

ინტერკულტურული კომპეტენცია წარმოადგენს საჭირო ფსიქოლოგიური რესურსების მობილიზებისა და გამოყენების უნარს, ინტერკულტურულ სიტუაციებთან დაკავშირებულ მოთხოვნებზე, გამოწვევებსა და შესაძლებლობებზე სათანადო და ეფექტური რეაგირების მიზნით. უფრო კონკრეტულად, იგი გულისხმობს ქცევაში ღირებულებების, დამოკიდებულებების, უნარების, ცოდნისა და კრიტიკული გააზრების გამოყენებას, რაც საშუალებას აძლევს პიროვნებას:

- ▶ გაუგოს და პატივისცემა გამოიჩინოს იმ ადამიანების მიმართ, რომლებიც განსხვავებული კულტურული კუთვნილების მქონე პირებად აღიქმებიან;
- ▶ დაამყაროს სათანადო და ეფექტური კომუნიკაცია ამ პირებთან ურთიერთობის დროს და გამოიჩინოს მათდამი პატივისცემა;
- ▶ პოზიტიური და კონსტრუქციული ურთიერთობა დაამყაროს ამ პირებთან.

„პატივისცემა“ ნიშნავს სხვა პირის მიმართ პოზიტიურ დამოკიდებულებას, მის დაფასებასა და მის ღირებულად აღქმას; „სათანადო“ ნიშნავს იმას, რომ სიტუაციაში ჩართული ყველა პირი თანაბრად კმაყოფილია იმით, რომ ურთიერთობა ხორციელდება პროგნოზირებადი კულტურული ნორმების დაცვით; „ეფექტური“ ნიშნავს იმას, რომ რომ სიტუაციაში ჩართულ ყველა პირს აქვს საშუალება, თუნდაც ნაწილობრივ, მიაღწიოს საკუთარ მიზნებს და შეასრულოს დასახული ამოცანები.

კომპეტენცია

ტერმინი „კომპეტენცია“ განიმარტება, როგორც სათანადო ღირებულებათა, დამოკიდებულებათა, უნარებისა და ცოდნისა და/ან გაგება-გააზრების მობი-

ლიზება და გამოყენება, მოცემულ კონტექსტში არსებულ მოთხოვნებზე, გამოწვევებსა და შესაძლებლობებზე ადეკვატური და ეფექტური რეაგირების მიზნით. აღნიშნული გულისხმობს ღირებულებების, დამოკიდებულებების, ცოდნის, გააზრებისა და უნარების სათანადო ნაკრების შერჩევას, გააქტიურებას, კოორდინირებასა და ორგანიზებას და მათ გამოყენებას იმ ქცევის საშუალებით, რომელიც ესადაგება მოცემულ სიტუაციას. მხოლოდით რიცხვში ტერმინ „კომპეტენციის“ საზოგადოდ მიღებული გამოყენების გარდა, კომპეტენციების მოცემულ ჩარჩოში გამოყენებულია ტერმინი „კომპეტენციები“ (მრავლობით რიცხვში) კონკრეტული პირის პირადი რესურსების აღსანიშნავად (მაგ. კონკრეტული ღირებულებები, დამოკიდებულებები, უნარები, ცოდნა და გააზრება), რომელთა მობილიზება და პრაქტიკაში ამოქმედება ხდება კომპეტენტური ქცევის ჩამოყალიბებისას.

კრიტიკული გააზრება

კრიტიკული გააზრება მოიცავს მნიშვნელობათა გააზრებასა და მიღებას და იგი გარკვეულწილად უკავშირდება ცოდნას. კრიტიკული გააზრება საჭიროებს მასალის ცოდნას, ამ მასალის შინაარსის, მისი წყაროს კრიტიკულ ანალიზს, ერთსა და იმავე საკითხზე არსებული სხვადასხვა ხედვების ერთმანეთთან შედარებას, ახლად შექმნილი ცოდნის დაკავშირებას მანამდე, სხვადასხვა წყაროდან შექმნილ ცოდნასთან, ცოდნის კონკრეტულ სოციოკულტურულ კონტექსტში განთავსებას, მისი შინაარსის განზოგადებას და, სხვადასხვა არგუმენტზე დაყრდნობით, განსხვავებული მოსაზრებებისა და პოზიციების შეფასებას. აქედან გამომდინარე, კრიტიკული გააზრება მოიცავს აღქმული მასალის აქტიურ გააზრებასა და კრიტიკულ შეფასებას (და არა მის ავტომატურ, ჩვეულ და გაუაზრებელ ინტერპრეტაციას). კრიტიკული გააზრების დემონსტრირება ხდება არა მხოლოდ შექმნილი ცოდნის გადმოცემის უნარით, არამედ შემოქმედებითი უნარის გამოყენებით, მისი ახალ კონტექსტზე მისადაგებით.

კულტურა

კულტურა წარმოადგენს საზოგადოების ან სოციალური ჯგუფის კონკრეტული სულიერი, მატერიალური, ინტელექტუალური და ემოციური მახასიათებლების ერთობლიობას, რომელიც მოიცავს არა მხოლოდ ხელოვნებასა და ლიტერატურას, არამედ ცხოვრების წესს, ადამიანთა თანაცხოვრების სტილს, ღირებულებათა სისტემებს, ტრადიციებსა და შეხედულებებს. შესაძლებელია ერთმანეთისაგან განვასხვაოთ კულტურის მატერიალური (ფიზიკური არტეფაქტები, როგორებიცაა საკვები, ტანისამოსი, ოჯახის მოწყობა, საქონელი, სამუშაო

იარაღები, ხელოვნების ნაწარმი და ა.შ.), სოციალური (ენა, რელიგია, კანონები, წესები, ოჯახის სტრუქტურა, შრომის პრაქტიკა, ფოლკლორი, კულტურული სიმბოლოები და ა.შ.) და სუბიექტური (საზიარო ცოდნა, შეხედულებები, მოგონებები, იდენტობები, დამოკიდებულებები, ღირებულებები და პრაქტიკა) ასპექტები. კულტურული რესურსების აღნიშნული ნაკრები საზიაროა მთლიანი სოციალური ჯგუფისათვის და აღნიშნული სოციალური ჯგუფის ყოველი ინდივიდუალური წევრი აღიარებს და სარგებლობს ამ კულტურული რესურსების მათთვის პოტენციურად ხელმისაწვდომი ნაკრებით. ამით აიხსნება კულტურის ნიშნით გაერთიანებულ თითოეული ჯგუფს შიგნით არსებული სხვაობები, რისი შედეგიც შესაძლებელია გახდეს ის, რომ კულტურული ჯგუფის საზღვრები არ იყოს მკაფიოდ განსაზღვრული ან დავის საგნად იქცეს.

ამგვარი ხედვის თანახმად, ნებისმიერ სოციალურ ჯგუფს შეიძლება გააჩნდეს საკუთარი კულტურა და ყველა კულტურა არის დინამიკური და ცვლილებას განიცდის დროთა განმავლობაში და, ასევე, გარე და შიდა ფაქტორების გავლენით. ყველა ადამიანი ერთდროულად რამდენიმე ჯგუფის წევრია და თითოეული ამ ჯგუფის კულტურის მატარებელია, მაშასადამე, იგი მონაწილეობს კულტურათა ნაკრებში. კულტურული კუთვნილება, თავისთავად, დინამიკური და ცვალებადია და მყარი სუბიექტური განზომილებით ხასიათდება.

მოქალაქე

ტერმინს „მოქალაქე“ ორი განსხვავებული მნიშვნელობა აქვს:

- ▶ პირი, რომელიც სარგებლობს სახელმწიფოს მოქალაქეობის ობიექტური სამართლებრივი სტატუსით, ამ სახელმწიფოს კანონებისა და რეგულაციების თანახმად; აღნიშნული სტატუსი, როგორც წესი, პირს ენიჭება ამ სახელმწიფოს პასპორტით სარგებლობისას;
- ▶ ნებისმიერი პირი, რომელზეც გავლენას ახდენს სახელმწიფოს მთავრობის ან საზოგადოების მიერ მიღებული პოლიტიკური ან საზოგადოებრივი დატვირთვის გადაწყვეტილება და რომელსაც შეუძლია, ნებისმიერი გზით, მონაწილეობა მიიღოს პოლიტიკურ ან სამოქალაქო პროცესებში. აღნიშნული მნიშვნელობით, ყველა „მოქალაქე“ შესაძლებელია არ წარმოადგენდეს იურიდიული მოქალაქეობის სტატუსის მატარებელ პირს. მაგალითად, ემიგრანტთა პირველ თაობას, შესაძლებელია, არ ჰქონდეთ იმ ქვეყნის მოქალაქეობა, რომელშიც ისინი სახლდებიან; თუმცა, იმ შემთხვევაშიც კი, თუ მათ არ აქვთ ეროვნულ არჩევნებში მონაწილეობის უფლება, მათ შეუძლიათ, მონაწილეობა მიიღონ პოლიტიკურ და სამოქალაქო პროცესებში, არა არჩევნებში მონაწილეობით,

არამედ მისგან განსხვავებული სხვადასხვა გზით, მათ შორის, საზოგადოებრივი ორგანიზაციების, პროფესიული კავშირის წევრობის საშუალებით და ამ კავშირების პოლიტიკაში მონაწილეობით, ასევე, ბეწოლის ჯგუფების (მაგ. ანტირასისტული, ადამიანის უფლებების დამცველი ან გარემოსდაცვითი ორგანიზაციების) წევრობის საშუალებით.

მოცემული სარეკომენდაციო ჩარჩოს მიზნებიდან გამომდინარე, ტერმინი „მოქალაქე“ აღნიშნავს ყველა პირს, რომლებზეც გავლენას ახდენს დემოკრატიულ გარემოში მიღებული გადაწყვეტილება და რომელსაც შეუძლია, მონაწილეობა მიიღოს დემოკრატიულ პროცესებსა და დემოკრატიული ინსტიტუტების საქმიანობაში (და არ აღნიშნავს მხოლოდ იმ პირებს, რომლებიც მოცემულ სახელმწიფოში „მოქალაქის“ იურიდიული სტატუსით სარგებლობენ).

მოქალაქეობა

ტერმინს „მოქალაქეობა“ ორი განსხვავებული მნიშვნელობა აქვს:

- ▶ სახელმწიფოს მიერ პირისადმი მინიჭებული იურიდიული სტატუსი (რომელიც დასტურდება პასპორტით);
- ▶ (მონაწილეობით) დემოკრატიულ საზოგადოებაში მოქალაქის უფლებებით სარგებლობა და მოქალაქის პასუხისმგებლობის ტარება.

პირს შეიძლება ჰქონდეს ქვეყნის მოქალაქეობა და არ მონაწილეობდეს საზოგადოებრივ პროცესებში მაშინ, როცა, პირს შეიძლება არ ჰქონდეს ქვეყნის მოქალაქეობა (არ იყოს შესაბამისი იურიდიული სტატუსის მატარებელი) და აქტიური მოქალაქეობის მახასიათებლებს ავლენდეს, სხვადასხვა სამოქალაქო აქტივობაში მონაწილეობის გზით.

მოცემული სარეკომენდაციო ჩარჩოს მიზნებიდან გამომდინარე, ტერმინი „მოქალაქეობა“ აღნიშნავს მოქალაქეთა აქტიურ მონაწილეობას დემოკრატიულ პროცესებსა და დემოკრატიული ინსტიტუტების საქმიანობაში და, ასევე, უფლებებით სარგებლობასა და პასუხისმგებლობების აღებას.

მოქალაქეობრივი აზროვნება

მოქალაქეობრივი აზროვნება წარმოადგენს დამოკიდებულებას სხვა პირების მიმართ, რომლებიც არ არიან არც ოჯახის წევრები და არც მეგობრები. იგი მოიცავს კონკრეტული ჯგუფისადმი ან საზოგადოებისადმი კუთვნილების განცდას, განცდას იმისა, რომ ჯგუფში სხვა პირებიც არიან წარმოდგენილი, საკუთარი ქმედებების გავლენას ამ პირებზე, ჯგუფის სხვა წევრების მიმართ

სოლიდარობის გრძნობას და ჯგუფის მიმართ მოქალაქეობრივი ვალდებულების გრძნობას. ჯგუფები ან საზოგადოებები, რომლებთანაც ასოცირდება მოქალაქეობრივი აზროვნება, მოიცავს ადამიანთა ჯგუფებს, რომლებიც კონკრეტულ გეოგრაფიულ ტერიტორიაზე ცხოვრობენ (როგორცაა, სამეზობლო, ქალაქი, ქვეყანა, ქვეყანათა ჯგუფი, როგორცაა ევროპა, აფრიკა ან მსოფლიო – მსოფლიო საზოგადოების შემთხვევაში), ეთნიკურ ჯგუფებს, რელიგიურ ჯგუფებს, სპორტის ან სხვა რეკრეაციული მიზნით გაერთიანებულ ჯგუფებს, ან სხვა ნებისმიერი ტიპის სოციალური ან კულტურული ნიშნებით გაერთიანებულ ჯგუფებს, რომლის წევრადაც აღიქვამს საკუთარ თავს კონკრეტული პირი. თითოეული პირი ერთდროულად ეკუთვნის რამდენიმე ჯგუფს და მოქალაქეობრივი აზროვნება ყალიბდება ყველა ამ ჯგუფის შემთხვევაში. დემოკრატიული საზოგადოებები საჭიროებს საზოგადოებაზე ორიენტირებულ ადამიანებს, რომლებიც ბრუნავენ საზოგადოების კეთილდღეობაზე. საერთო ინტერესები და ურთიერთნდობა, საერთო მიზნებთან და მრავალფეროვან რესურსებთან ერთად, შედეგად გვაძლევს კუთვნილების განცდასა და ჩართულობას. როდესაც ადამიანებს აქვთ განცდა იმისა, რომ მათი ინტერესები მათი უშუალო საჭიროებებით არ შემოიფარგლება, ისინი ერთგებიან სოციალურ ცხოვრებაში. მნიშვნელოვანი სხვაობა აღინიშნება თანამედროვე დემოკრატიულ საზოგადოებაში არსებულ მოქალაქეობრივ აზროვნებასა და ტოტალიტარული რეჟიმის მიერ საკუთარ მოქალაქეებზე თავს მოხვეულ „მოქალაქეობრივ ვალდებულებებსა“ (პირები, რომლებსაც გააჩნიათ მოქალაქეობრივი აზროვნება, აზროვნებენ და მოქმედებენ საკუთარი შეხედულებების კარნახით და საკუთარი გადაწყვეტილებების თანახმად), და კოლექტივისტურ საზოგადოებებში საერთო კეთილდღეობაზე ბრუნვას შორის (პირები, რომლებსაც გააჩნიათ მოქალაქეობრივი აზროვნება, არ თმობენ საკუთარ ინტერესებს საზოგადოების ინტერესების სასარგებლოდ, თუმცა ისინი მოქმედებენ სხვებთან ერთად, საერთო და ზოგადი ინტერესების დაცვის მიზნით).

მრავალენოვნობა

მრავალენოვნობა წარმოადგენს ადამიანის უნარს, ფლობდეს რამდენიმე ენას, მოსმენა-გაგების და/ან საუბრის დონეზე, მიუხედავად იმისა, თუ, ზოგადად, რა დონეზე ფლობს იგი თითოეულ ამ ენას.

მულტიპერსპექტიულობა

მულტიპერსპექტიულობა წარმოადგენს სიტუაციის, მოვლენის, პრაქტიკის, დოკუმენტების, მედიის, საზოგადოებების და კულტურათა ანალიზისა და მათ შესახებ საუბრის უნარს და, ამავდროულად, საკუთარისაგან განსხვავებული სხვა მოსაზრებების გათვალისწინებას. მულტიპერსპექტიულობა გულისხმობს:

- ▶ აღიარებას იმისა, რომ ყველას, მათ შორის, თავად პიროვნების, ხედვა მეტ-ნაკლებად მიკერძოებულია და დიდად არის დამოკიდებული იმ კულტურაზე, რომელსაც პიროვნება წარმოადგენს, ასევე, განათლების დონეზე, ოჯახურ წარმომავლობაზე, პირად გამოცდილებაზე, პიროვნულ მახასიათებლებზე და კოგნიტურ და აფექტურ პროცესებზე;
- ▶ გაცნობიერებას იმისა, რომ სხვა ადამიანების ხედვა ისევე შეიძლება იყოს მართებული, როგორც ჩვენი საკუთარი ხედვა, თუ საგნებს და მოვლენებს მათი კულტურისა და პიროვნული პოზიციიდან აღვიქვამთ;
- ▶ მზაობასა და უნარს, მივიღოთ სხვა ადამიანების ფსიქოლოგიური ხედვა, რათა საგნები და მოვლენები აღვიქვათ ისე, როგორც ისინი აღიქვამენ (სხვა ადამიანების ხედვის მიღება, რაც ემპათიის ასპექტს წარმოადგენს).

პასუხისმგებლობა

პასუხისმგებლობა არის დამოკიდებულება საკუთარ ქმედებათა მიმართ. იგი გულისხმობს საკუთარი ქმედებების გააზრებას, მოქმედებათა მორალურობის თვალსაზრისით გამართლებულობის წინასწარ განსაზღვრას, ამ მოქმედებათა კეთილგონივრულად და კეთილსინდისიერად განხორციელებას და საკუთარი ქმედებების შედეგებზე ანგარიშვალდებულებას.

პასუხისმგებლობა ჩნდება, როდესაც ადამიანს აქვს მორალური ვალდებულება, იმოქმედოს გარკვეული მიმართულებით და იმსახურებს შეეცებას ამგვარი მოქმედებისათვის, ან საყვედურს, იმ შემთხვევაში, თუ ვერ იმოქმედებს ამგვარად. პასუხისმგებლობა შესაძლებელია მოითხოვდეს გამბედაობას, იმდენად, რამდენადაც პრინციპული პოზიციის დაკავება შესაძლებელია გულისხმობდეს დამოუკიდებლად მოქმედებას, საზოგადოებაში დამკვიდრებული ნორმების წინააღმდეგ მოქმედებას, ან კოლექტიური გადაწყვეტილების წინააღმდეგ წასვლას, თუ მიჩნევა, რომ ეს გადაწყვეტილება არასწორია. ამრიგად, რიგ შემთხვევებში, შესაძლებელია გარკვეული წინააღმდეგობა წარმოიშვას მოქალაქეობრივ აზროვნებასა (რომელიც გულისხმობს სხვა ადამიანების მიმართ სოლიდარობასა და ლოიალურ დამოკიდებულებას) და მორალურ პასუხისმგებლობას შორის. შესაბამისად, საკუთარ ქმედებებზე პასუხისმგებლობა მოიცავს გადაწყვეტილებების მიღებას იმის თაობაზე, თუ როგორ უნდა იმოქმედოს პირმა (რაც, ხანდახან, მოქმედებისაგან თავის შეკავებასაც ან უმოქმედობასაც გულისხმობს), შექმნილი გარემოებების გათვალისწინებით.

პატივისცემა

პატივისცემა გულისხმობს ვინმეს ან რაიმეს მიმართ დამოკიდებულებას (მაგალითად, კონკრეტული პიროვნების, შეხედულების, სიმბოლოს, პრინციპის,

პრაქტიკის და ა.შ. მიმართ), სადაც დამოკიდებულების ობიექტი აღიქმება გარკვეული ნიშანდობლივი მახასიათებლის, ღირსების ან ღირებულების მატარებელ ობიექტად, რომელიც იმსახურებს დადებით დამოკიდებულებასა და სათანადოდ დაფასებას. დამოკიდებულების ობიექტის რაობიდან გამომდინარე, პატივისცემა შესაძლებელია მრავალი სხვადასხვა ფორმით იქნეს გამოხატული (როგორცაა, პატივისცემა სკოლაში არსებული წესების მიმართ, პატივისცემა იმ სიბრძნის მიმართ, რომელსაც უხუცესები ფლობენ, ბუნებისა და გარემოს პატივისცემა). ერთი კონკრეტული ტიპის პატივისცემა, რომელიც განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია დემოკრატიის კულტურის კონტექსტში, არის პატივისცემა, რომელსაც ადამიანი გამოხატავს სხვა პირების მიმართ, რომლებიც სხვა კულტურის მატარებლები არიან, ან მისგან განსხვავებულ შეხედულებებს, მოსაზრებებს ან ჩვეულებებს ფლობენ. ამგვარი პატივისცემა არ გულისხმობს რაიმე ტიპის თანხვედრის არსებობას ან სხვისი პრინციპების გათავისებებას. ნაცვლად ამისა, ამგვარი ტიპის პატივისცემა წარმოადგენს დამოკიდებულებას, რომელიც გულისხმობს დადებით განწყობას სხვა პირის მიმართ, მისი ღირსების აღიარებას, მისი უფლების აღიარებას, ეკუთვნოდეს ადამიანების გარკვეულ ჯგუფს, ჰქონდეს საკუთარი რწმენა, შეხედულებები და ცხოვრების წესი და, ამავე დროს, იმ სხვაობათა აღიარებასა და გაცნობიერებას, რომელიც არსებობს პატივისცემის გამოხატველ პირსა და პატივისცემის ობიექტს შორის. პატივისცემა ხელს უნდა უწყობდეს დემოკრატიულ ურთიერთობებსა და ინტერკულტურულ დიალოგს. თუმცა უნდა აღინიშნოს, რომ პატივისცემაზე უნდა ვრცელდებოდეს გარკვეული შეზღუდვები, მაგალითად, დაუშვებელია პატივისცემის საგანს წარმოადგენდეს რწმენა, ან შეხედულებები, ან ცხოვრების წესი და პრაქტიკა, რომელიც გულისხმობს სხვათა ღირსების შელახვას ან მათი უფლებების ხელყოფას.

შესაბამისად, პატივისცემა მოიცავს შემდეგს:

- ▶ ვინმეს ან რაიმესადმი დადებითი დამოკიდებულება და დაფასება, რომელიც ემყარება იმის აღიარებას, რომ ამგვარი დამოკიდებულების ობიექტს გააჩნია ნიშანდობლივი მახასიათებლები, ღირსება და ღირებულება;
- ▶ სხვა ადამიანების მიმართ დადებითი დამოკიდებულება და დაფასება, რომელიც ემყარება იმის აღიარებას, რომ ყველა ადამიანი თანასწორია, განურჩევლად კულტურული კუთვნილებისა, რწმენისა, შეხედულებებისა, ცხოვრების წესისა და ჩვეულებებისა;
- ▶ სხვა პირების რწმენის, შეხედულებების, ცხოვრების წესისა და პრაქტიკის მიმართ დადებითი დამოკიდებულება და დაფასება, იმ პირობით, თუ აღნიშნული რწმენა, შეხედულებები, ცხოვრების წესი ან პრაქტიკა არ გულისხმობს სხვათა ღირსების შელახვას ან მათი უფლებების ხელყოფას.

სწავლის შედეგი

სწავლის შედეგი წარმოადგენს წინადადების ფორმით ჩამოყალიბებულ განაცხადს იმის თაობაზე, თუ რა უნდა იცოდეს, გაიგოს/გაიაზროს და რისი გაკეთება უნდა შეძლოს მოსწავლემ სწავლის პროცესის დასრულების შემდეგ.

უნარი

მოცემული სარეკომენდაციო ჩარჩოს მიზნებიდან გამომდინარე, „უნარი“ წარმოადგენს კონკრეტული ამოცანის შესასრულებლად, ან კონკრეტული მიზნის მისაღწევად, კომპლექსური და კარგად ორგანიზებული აზროვნების ან ქცევის გამოვლენის და ამ ქცევის ადაპტირების უნარს, მოცემული გარემოებების გათვალისწინებით.

ფორმალური განათლება

„ფორმალური განათლება“ წარმოადგენს განათლებისა და წვრთნის სტრუქტურულ სისტემას, რომელიც მოიცავს დაწყებითი სკოლამდელიდან და დაწყებითი სკოლიდან, საშუალო სკოლის ჩათვლით, უნივერსიტეტამდე საგანმანათლებლო სისტემას. იგი, ჩვეულებრივ, ხორციელდება ზოგად და პროფესიულ საგანმანათლებლო დაწესებულებებში და გულისხმობს კურსდამთავრებულთათვის სერტიფიკატების გადაცემას.

ფორმალური სასწავლო განყოფილება განსხვავებულ განყოფილებაში მიღებული განათლება

„ფორმალური სასწავლო გარემოდან განსხვავებულ გარემოში მიღებული განათლება“ ნიშნავს ნებისმიერ დაგეგმილ საგანმანათლებლო პროგრამას, რომელიც შექმნილია გარკვეული უნარებისა და კომპეტენციების გასაუმჯობესებლად და რომელიც ხორციელდება ფორმალური საგანმანათლებლო გარემოდან დამოუკიდებლად.

ლინეაულება

ღირებულება წარმოადგენს რწმენას სასურველი მიზნების შესახებ, რომელიც ქმედებათა საფუძველს ქმნის და წამყვანი პრინციპის ფუნქციას ასრულებს, ცხოვრების მანძილზე, ძალიან ბევრ სიტუაციაში. ღირებულებები ნორმატიულ ხასიათს ატარებს სხვადასხვა სიტუაციაში მოქმედებებისა და აზროვნების დროს. ღირებულებები გვთავაზობს სტანდარტებსა და კრიტერიუმებს: შეფასების გაკეთებისას; შეხედულებების, დამოკიდებულებების და ქცევის გამართლებისას; მოქმედებათა დაგეგმვისას და ალტერნატივათა შორის არჩევანის გაკეთებისას; სხვებზე ზემოქმედებისას; და სხვების წინაშე საკუთარი

თავის წარდგენისას. ღირებულებები, ასევე, ქმნის სტრუქტურებს, რომლის საფუძველზეც ყალიბდება უფრო კონკრეტული დამოკიდებულებები. ღირებულებები გავლენას ახდენს დამოკიდებულებებზე და იმ ღირებულებების შეფასებით, რომელსაც ადამიანი ფლობს, შესაძლებელია მათი დამოკიდებულებებისა და ქცევის წინასწარ განსაზღვრა. ადამიანები საკუთარ ღირებულებებს პრიორიტეტულობის მიხედვით ახარისხებენ; და ღირებულებათა პრიორიტეტულობა ცხოვრების მანძილზე ხშირად იცვლება. ინდივიდუალურ ფსიქოლოგიურ დონეზე, ღირებულებები წარმოადგენს შინაგან სოციალურ მახასიათებლებს ან მორალურ შეხედულებებს, რომლებსაც ადამიანები იყენებენ საკუთარი ქმედებების საფუძველად და გასამართლებლად. თუმცა ღირებულებები არ წარმოადგენს მხოლოდ ინდივიდუალურ მახასიათებლებს, არამედ სოციალურ თანხმობას იმის თაობაზე, თუ რა არის მართებული, კარგი და რას უნდა გაუფრთხილდნენ ჯგუფის თუ საზოგადოების წევრები. ღირებულებები წარმოადგენს კოდექსებს ან ზოგად პრინციპებს, რომლებიც ქმედებების საფუძველს ქმნის, და არა თავად ქმედებებს ან კონკრეტულ ჩამონათვალს იმისა, თუ რა უნდა გაკეთდეს და როდის. ღირებულებები გვიკრძალავს გარკვეული ტიპის ქმედებებს და ახალისებს სხვა ქმედებებს. ღირებულებათა სისტემა გამოხატავს ჩვენს მოლოდინებსა და სურვილებს და გვკარნახობს, რა არის საჭირო და რა – აკრძალული.

შემწყნარებლობა

შემწყნარებლობა შეიძლება განიმარტოს, როგორც სოციალური ფენომენი ან როგორც პიროვნების დამოკიდებულება. იმ შემთხვევაში, თუ შემწყნარებლობას განვიხილავთ, როგორც პიროვნების დამოკიდებულებას, არსებობს მისი სამი შესაძლო ინტერპრეტაცია:

- ▶ როგორც „შეუწყნარებლობის“ ანტონიმი, გულისხმობს ღია და ლოიალურ დამოკიდებულებას, საკუთარი შეხედულებებისა თუ პრაქტიკის სხვებზე თავსმოხვევის გარეშე;
- ▶ ტოლერანტობის მნიშვნელობით, უკავშირდება მის ლათინურ ეტიმოლოგიას, რაც ნიშნავს შეგუებას ან ატანას იმისას, რაც არ მოგვწონს, ან გვძულს. იგი ხშირად ასოცირდება ზმნასთან „ატანა“, რაც არათანაბარ ურთიერთობას გულისხმობს, ე.ი. მასში მონაწილეობს ის, ვინც „იტანს“ და ის, ვისაც „იტანენ“;
- ▶ როგორც ინდივიდუალურ დონეზე, შეთანხმებისა და ურთიერთობის დაბალანსების მნიშვნელოვანი ელემენტი, რომელიც გულისხმობს აღიარებას, რომ ყველა ადამიანი თანაბარი ღირსებისა და ღირებულების მატარებელია, ისეთი გარემოების არსებობისას, რომელიც გულისხმობს

ძლიერ უთანხმოებას ღირებულებების, რწმენისა და პრაქტიკის შესახებ. ამ მნიშვნელობით, შემწყნარებლობა განიმარტება, როგორც ადამიანის ღირსების აღიარებისა და პატივისცემის საფუძველზე, სამართლიანი და ობიექტური დამოკიდებულება იმ პირთა მიმართ, რომელთა შეხედულებები და პრაქტიკა რადიკალურად განსხვავდება იმ შეხედულებებისა და პრაქტიკისაგან, რომელიც მოცემულ პირს ახასიათებს.

„შემწყნარებლობის“ მესამე ინტერპრეტაცია გულისხმობს სამ ერთმანეთთან დაკავშირებულ და აუცილებელ პირობას; ეს პირობებია:

- ▶ *წინაპირობა*: უთანხმოება ან კონფლიქტი სხვა პირთან;
- ▶ *პროცედურა*: მტკიცე გადაწყვეტილება იმის თაობაზე, რომ თავიდან იქნეს არიდებული ნებისმიერი ფორმის ძალადობა; უთანხმოების მოსაგვარებლად ან კონფლიქტის დასარეგულირებლად არაძალადობრივი გზების ძიება;
- ▶ *მოტივაცია*: გადაწყვეტილება იმის თაობაზე, რომ გამოძებნილ იქნეს არაძალადობრივი გზები უთანხმოების დასარეგულირებლად, რაც ემყარება სხვა ადამიანების უფლებათა და ღირსების დაფასებას.

შემწყნარებლობა არ არის გამართლებული რიგ სიტუაციებში – მას თავისი საზღვრები აქვს. მაგალითად, დაუშვებელია შემწყნარებლები ვიყოთ რასიზმის მიმართ. წინამდებარე სარეკომენდაციო ჩარჩოს მიზნებიდან გამომდინარე, შემწყნარებლობა განიმარტება ისე, როგორც ეს ზემოთ მოცემულ მესამე ინტერპრეტაციაშია შესული, რომელიც ემყარება ყველა ადამიანის ღირსებისადმი პატივისცემას და აღიარებას, რომ ყველა ადამიანი თანაბრად სარგებლობს ადამიანის უფლებებით.

სორენა

„ცოდნა“ წარმოადგენს სტრუქტურირებულ და ურთიერთდაკავშირებულ ინფორმაციას, რომელსაც ადამიანი ფლობს და იგი მჭიდროდ უკავშირდება „გაგების“ ცნებას. განათლების სფეროში ცოდნა წარმოადგენს კურიკულუმის უმნიშვნელოვანეს ელემენტს, რომელსაც ხშირად კურიკულუმის შინაარსსაც უწოდებენ. ცოდნა მოიცავს იმ არსებით ინფორმაციას, რომელიც კაცობრიობამ დროთა განმავლობაში დააგროვა, და რომლის გადაცემაც შესაძლებელია ახალგაზრდა თაობისათვის სასკოლო გარემოში, მსოფლიოს შესახებ მეტი ინფორმაციის მოპოვებისა და კაცობრიობის პროგრესის უზრუნველყოფის მიზნით.

ქვეყნებიდან სპეციალისტები

Audigier F. (2000), *Basic concepts and core competencies for education for democratic citizenship*, Council of Europe, Strasbourg, available at www.ibe.unesco.org/fileadmin/user_upload/Curriculum/SEEPDFs/audigier.pdf, accessed 14 December 2017.

Ayton-Shenker D. (1995), *The challenge of human rights and cultural diversity*, United Nations Department of Public Information, DPI/1627/HR, New York.

Bandura A. (1994), “Self-efficacy”, in Ramachaudran V. S. (ed.), *Encyclopedia of human behavior* (Vol. 4), Academic Press, New York.

Bandura A. (1997), *Self-efficacy: the exercise of control*, W. H. Freeman, New York.

Barrett M. (ed.) (2013), *Interculturalism and multiculturalism: similarities and differences*, Council of Europe Publishing, Strasbourg.

Barrett M. and Zani B. (eds) (2015), *Political and civic engagement: multidisciplinary perspectives*, Routledge, London.

Barrett M. et al. (2014), *Developing intercultural competence through education*, Council of Europe Publishing, Strasbourg, available at www.coe.int/t/dg4/education/pestalozzi/Source/Documentation/Pestalozzi3.pdf, accessed 14 December 2017.

Beacco J.-C. et al. (2010), *Guide for the development and implementation of curricula for plurilingual and intercultural education*, Council of Europe Publishing, Strasbourg, available at www.coe.int/t/dg4/linguistic/Source/Source2010_ForumGeneva/GuideEPI2010_EN.pdf, accessed 14 December 2017.

Bertelsmann Foundation (2003), *Civic-mindedness: participation in modern society*, Bertelsmann Foundation Publishers, Gütersloh.

Boix Mansilla V. and Jackson A. (2011), *Educating for global competence: preparing our youth to engage the world*, Asia Society, New York, available at

<http://asiasociety.org/files/book-globalcompetence.pdf>, accessed 14 December 2017.

Brady D., Verba S. and Schlozman K. L. (1995), “Beyond SES: a resource model of political participation”, *American Political Science Review* Vol. 89, No. 2, pp. 271–94.

Brander P. et al. (2012), *Compass: manual for human rights education with young people*, Council of Europe Publishing, Strasbourg, available at www.coe.int/en/web/compass, accessed 14 December 2017.

Brander P. et al. (2016), *Education pack “All different – all equal”: ideas, resources, methods and activities for non-formal intercultural education with young people and adults* (3rd edn), Council of Europe Publishing, Strasbourg.

Brett P., Mompoin-Gaillard P. and Salema M. H. (2009), *How all teachers can support citizenship and human rights education: a framework for the development of competences*, Council of Europe Publishing, Strasbourg, available at <https://rm.coe.int/16802f726a>, accessed 14 December 2017.

Byram M. (1997), *Teaching and assessing intercultural communicative competence*, Multilingual Matters, Clevedon.

Byram M. et al. (2009), *Autobiography of intercultural encounters*, Council of Europe Publishing Strasbourg, available at www.coe.int/t/dg4/autobiography/, accessed 14 December 2017.

Byram M. et al. (eds) (2017), *From principles to practice in education for intercultural citizenship*, Multilingual Matters, Clevedon.

Campaign for the Civic Mission of Schools (CCMS) (2011), *Guardian of democracy: the civic mission of schools*, CCMS, Silver Spring, MD, available at <http://civicmission.s3.amazonaws.com/118/f0/5/171/1/Guardian-of-Democracy-report.pdf>, accessed 14 December 2017.

Cantle T. (2012), *Interculturalism: the new era of cohesion and diversity*, Palgrave Macmillan, Basingstoke.

Chiu C.-Y. and Hong Y.-Y. (2006), *Social psychology of culture*, Psychology Press, New York.

Coste D. and Cavalli M. (2015), *Education, mobility, otherness: the mediation functions of schools*, Language Policy Unit, Council of Europe, Strasbourg,

available at www.coe.int/t/dg4/Linguistic/Source/LE_texts_Source/LE%202015/Education-MobilityOtherness_en.pdf, accessed 14 December 2017.

Council of Europe (1950), *European Convention on Human Rights*, European Court of Human Rights, Council of Europe, Strasbourg, available at www.echr.coe.int/Documents/Convention_ENG.pdf, accessed 14 December 2017.

Council of Europe (2001), *Common European framework of reference for languages: learning, teaching, assessment* (CEFR), Cambridge University Press, Cambridge, available at www.coe.int/t/dg4/linguistic/source/framework_en.pdf, accessed 14 December 2017.

Council of Europe (2007), *Recommendation CM/Rec(2007)6 of the Committee of Ministers to member states on the public responsibility for higher education and research*, Strasbourg: Committee of Ministers, Council of Europe, available at https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805d5dae, accessed 14 December 2017.

Council of Europe (2008), *White Paper on intercultural dialogue “Living together as equals in dignity”*, Committee of Ministers, Council of Europe, Strasbourg, available at www.coe.int/t/dg4/intercultural/source/white%20paper_final_revised_en.pdf, accessed 14 December 2017.

Council of Europe (2010), *Council of Europe Charter on Education for Democratic Citizenship and Human Rights Education, Recommendation CM/Rec(2010)7 and explanatory memorandum*, Council of Europe, Strasbourg, available at <https://rm.coe.int/16803034e3>, accessed 14 December 2017.

Council of Europe (2011), *Living together: combining diversity and freedom in 21st century*

Europe, *Report of the Group of Eminent Persons of the Council of Europe*, Council of Europe Publishing, Strasbourg, available at www.coe.int/t/dg4/highereducation/2011/KYIV%20WEBSITE/Report%20on%20diversity.pdf, accessed 14 December 2017.

Council of Europe (2012), *Recommendation CM/Rec(2012)13 of the Committee of Ministers to member states on ensuring quality education*, Committee of Ministers, Council of Europe, Strasbourg, available at www.coe.int/t/dg4/linguistic/Source/CMRec2012-13_quality_EN.doc, accessed 14 December 2017.

Council of Europe (2014), *Recommendation CM/Rec(2014)5 of the Committee of Ministers to member states on the importance of competences in the language(s) of schooling for equity and quality in education and for educational success*, Committee of Ministers, Council of Europe, Strasbourg, available at www.coe.int/t/dg4/linguistic/Source/CM-Recom-LangScol-2014_EN.doc, accessed 14 December 2017.

Davis M. H. (1994), *Empathy: a social psychological approach*, Westview Press, Boulder, CO.

Deardorff D. K. (ed.) (2009), *The SAGE handbook of intercultural competence*, Sage, Thousand Oaks, CA.

Dillon R. S. (2014), "Respect", *Stanford Encyclopedia of Philosophy*, available at <http://plato.stanford.edu/entries/respect/>, accessed 14 December 2017.

Donnelly J. (2013), *Universal human rights in theory and practice* (3rd edn), Cornell University Press, Ithaca, NY.

Eisenberg N. (2003), "Prosocial behavior, empathy, and sympathy", in Bornstein M. et al. (eds) (2003), *Well-being: positive development across the life course*, Lawrence Erlbaum Associates, Mahwah, NJ.

Eshleman A. (2014), "Moral responsibility", *Stanford Encyclopedia of Philosophy*, available at <http://plato.stanford.edu/entries/moral-responsibility/>, accessed 14 December 2017.

Feldmann E., Henschel T. R. and Ulrich S. (2000), *Tolerance: basis for democratic interaction*, Bertelsmann Foundation Publishers, Gütersloh.

Flowers N. et al. (2009), *Compasito: manual on human rights education for children* (2nd edn), Council of Europe Publishing, Strasbourg, available at www.eycb.coe.int/compasito/pdf/Compasito%20EN.pdf, accessed 14 December 2017.

Furnham A. and Marks J. (2013), "Tolerance of ambiguity: a review of the recent literature", *Psychology* Vol. 4, No. 9, pp. 717-28.

Hogg M. A. and Vaughan G. M. (2014), *Social psychology* (7th edn), Pearson, Harlow.

Hua C. W. and Wan K. E. (2011), *Civic mindedness: components, correlates and implications for the public service*, Civil Service College, Singapore.

Jackson R. (2014), *Signposts: policy and practice for teaching about religions and non-religious world views in intercultural education*, Council of Europe Publishing, Strasbourg, available at <https://rm.coe.int/16806cd2f5>, accessed 14 December 2017.

Katz L. G. (1993), *Dispositions: definitions and implications for early childhood practice*, ERIC Clearinghouse on Elementary and Early Childhood Education, University of Illinois, Champaign, IL.

Kennedy D., Hyland A. and Ryan N. (2007), “Writing and using learning outcomes: a practical guide”, in Froment E. et al. (eds), *EUA Bologna handbook – Making Bologna work*, Article C 3.4-1, Raabe Verlag, Berlin.

Klein M. (1995), “Responsibility”, in Honderich T. (ed.), *The Oxford companion to philosophy*, Oxford University Press, Oxford.

Knauth T. (2010), *Tolerance – A key concept for dealing with cultural and religious diversity in education*, The European Wergeland Centre Statement Series, Oslo.

Moore T. (2013), “Critical thinking: seven definitions in search of a concept”, *Studies in Higher Education* Vol. 38, No. 4, pp. 506–22.

National Task Force on Civic Learning and Democratic Engagement (NTF) (2012), *A crucible moment: college learning and democracy’s future*, Association of American Colleges and Universities, Washington, DC, available at www.aacu.org/sites/default/files/files/Crucible_508F.pdf, accessed 14 December 2017.

North B. (2000), *The development of a common framework scale of language proficiency*, Peter Lang, New York.

North B. and Schneider G. (1998), “Scaling descriptors for language proficiency scales”, *Language Testing* Vol. 15, No. 2, pp. 217–63.

North-South Centre of the Council of Europe (2010), *Global education guidelines: a handbook for educators to understand and implement global education*, North-South Centre of the Council of Europe, Lisbon, available at www.coe.int/t/dg4/nscentre/ge/GE-Guidelines/GEguidelines-web.pdf, accessed 14 December 2017.

Oakes P. J., Haslam S. A. and Turner J. C. (1994), *Stereotyping and social reality*, Blackwell, Oxford.

OSCE/ODIHR (2012), *Guidelines on human rights education for secondary school systems*, OSCE, Warsaw, available at www.osce.org/odihr/93969, accessed 14 December 2017.

Osler A. and Starkey H. (2010), *Teachers and human rights education*, Institute of Education Press, London.

Pettigrew T. F. and Tropp L. R. (2006), “A meta-analytic test of intergroup contact theory”, *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol. 90, No. 5, pp. 751-83. Reber A. S. (1985), *The Penguin dictionary of psychology*, Penguin, Harmondsworth.

Risager K. (2007), *Language and culture pedagogy: from a national to a transnational paradigm*, Multilingual Matters, Clevedon.

Rychen D. S. and Salganik L. H. (eds) (2003), *Key competences for a successful life and a well-functioning society*, Hogrefe and Huber, Gottingen.

Schwartz S. H. (1992), “Universals in the content and structure of values: theory and empirical tests in 20 countries”, in Zanna M. (ed.), *Advances in Experimental Social Psychology* Vol. 25, pp. 1-65), Academic Press, New York.

Schwartz S. H. (2006), “Les valeurs de base de la personne: théorie, mesures et applications” [Basic human values: theory, measurement and applications], *Revue française de sociologie* Vol. 42, 249-88.

Sherrod L. R., Torney-Purta J. and Flanagan C. A. (eds) (2010), *Handbook of research on civic engagement in youth*, John Wiley and Sons, Hoboken, N.J.

Stradling R. (2003), *Multiperspectivity in history teaching: a guide for teachers*, Council of Europe Publishing, Strasbourg.

Tibbitts F. (2015), *Curriculum development and review for democratic citizenship and human rights education*, UNESCO, Council of Europe, OSCE/ODIHR and Organization of American States, Paris, Strasbourg, Warsaw and Washington, DC, available at <http://unesdoc.unesco.org/images/0023/002343/234386e.pdf>, accessed 14 December 2017.

UNESCO (2013), *Intercultural competences: conceptual and operational framework*, UNESCO, Paris, available at <http://unesdoc.unesco.org/images/0021/002197/219768e.pdf>, accessed 14 December 2017.

UNESCO (2014), *Global citizenship education: preparing learners for the challenges of the 21st century*, UNESCO, Paris, available at <http://unesdoc.unesco.org/images/0022/002277/227729E.pdf>, accessed 14 December 2017.

United Nations (1948), *Universal Declaration of Human Rights*, United Nations General Assembly, New York, available at www.un.org/en/universal-declaration-humanrights/, accessed 14 December 2017.

United Nations (2015), *Transforming our world: the 2030 agenda for sustainable development*, available at www.un.org/pga/wp-content/uploads/sites/3/2015/08/120815_outcome-document-of-Summit-for-adoption-of-the-post2015-development-agenda.pdf, accessed 14 December 2017.

Verba S., Schlozman K. L. and Brady H. E. (1995), *Voice and equality: civic volunteerism in American politics*, Harvard University Press, Cambridge, MA.

Sales agents for publications of the Council of Europe Agents de vente des publications du Conseil de l'Europe

BELGIUM/BELGIQUE

La Librairie Européenne -
The European Bookshop
Rue de l'Orme, 1
BE-1040 BRUXELLES
Tel.: + 32 (0)2 231 04 35
Fax: + 32 (0)2 735 08 60 E-mail: info@
libeurop.eu http://www.libeurop.be
Jean De Lannoy/DL Services c/o Michot
Warehouses Bergense steenweg 77
Chaussée de Mons

BE-1600 SINT PIETERS LEEUW

Fax: + 32 (0)2 706 52 27 E-mail: jean.
de.lannoy@dl-servi.com
http://www.jean-de-lannoy.be

BOSNIA AND HERZEGOVINA/ BOSNIE-HERZÉGOVINE

Robert's Plus d.o.o.
Marka Marulića 2/V
BA-71000 SARAJEVO
Tel.: + 387 33 640 818
Fax: + 387 33 640 818
E-mail: robertsplus@bih.net.ba

CANADA

Renouf Publishing Co. Ltd.
22-1010 Polytek Street
CDN-OTTAWA, ONT K1J 9J1
Tel.: + 1 613 745 2665
Fax: + 1 613 745 7660
Toll-Free Tel.: (866) 767-6766
E-mail: order.dept@renoufbooks.com
http://www.renoufbooks.com

CROATIA/CROATIE

Robert's Plus d.o.o. Marasovičeva 67
HR-21000 SPLIT
Tel.: + 385 21 315 800, 801, 802, 803
Fax: + 385 21 315 804
E-mail: robertsplus@robertsplus.hr

CZECH REPUBLIC/ RÉPUBLIQUE TCHÈQUE

Suweco CZ, s.r.o.
Klecakova 347
CZ-180 21 PRAHA 9
Tel.: + 420 2 424 59 204
Fax: + 420 2 848 21 646
E-mail: import@suweco.cz
http://www.suweco.cz

DENMARK/DANEMARK GAD

Vimmelskaflet 32
DK-1161 KØBENHAVN K
Tel.: + 45 77 66 60 00
Fax: + 45 77 66 60 01
E-mail: reception@gad.dk
http://www.gad.dk

FINLAND/FINLANDE

Akateeminen Kirjakauppa
PO Box 128
Keskuskatu 1
FI-00100 HELSINKI
Tel.: + 358 (0)9 121 4430
Fax: + 358 (0)9 121 4242
E-mail: akatilaus@akateeminen.com
http://www.akateeminen.com

FRANCE

Please contact directly /
Merci de contacter directement
Council of Europe Publishing
Éditions du Conseil de l'Europe
F-67075 STRASBOURG Cedex
Tel.: + 33 (0)3 88 41 25 81
Fax: + 33 (0)3 88 41 39 10
E-mail: publishing@coe.int
http://book.coe.int

Librairie Kléber
1, rue des Francs-Bourgeois F-67000
STRASBOURG
Tel.: + 33 (0)3 88 15 78 88
Fax: + 33 (0)3 88 15 78 80
E-mail: librairie-kleber@coe.int
http://www.librairie-kleber.com

GREECE/GRÈCE

Librairie Kauffmann s.a. Stadiou 28
GR-105 64 ATHINAI
Tel.: + 30 210 32 55 321
Fax: + 30 210 32 30 320
E-mail: ord@otenet.gr
http://www.kauffmann.gr

HUNGARY/HONGRIE

Euro Info Service Pannónia u. 58.
PF. 1039
HU-1136 BUDAPEST
Tel.: + 36 1 329 2170
Fax: + 36 1 349 2053
E-mail: euroinfo@euroinfo.hu
http://www.euroinfo.hu

ITALY/ITALIE

Licosa SpA
Via Duca di Calabria, 1/1
IT-50125 FIRENZE
Tel.: + 39 0556 483215
Fax: + 39 0556 41257
E-mail: licosa@licosa.com
http://www.licosa.com

NORWAY/NORVEGE

Akademika
Postboks 94 Blindern
NO-0314 OSLO
Tel.: + 47 2 218 8100
Fax: + 47 2 218 8103
E-mail: support@akademika.no
http://www.akademika.no

POLAND/POLOGNE

Ars Polona JSC
25 Obroncow Street
PL-03-933 WARSZAWA
Tel.: + 48 (0)22 509 86 00
Fax: + 48 (0)22 509 86 10
E-mail: arspolona@arspolona.com.pl
http://www.arspolona.com.pl

PORTUGAL

Marka Lda
Rua dos Correiros 61-3
PT-1100-162 LISBOA
Tel.: 351 21 3224040
Fax: 351 21 3224044
E-mail: apoio.clientes@marka.pt
www.marka.pt

RUSSIAN FEDERATION/ FEDERATION DE RUSSIE

Ves Mir
17b, Butlerova ul. - Office 338
RU-117342 MOSCOW
Tel.: + 7 495 739 0971
Fax: + 7 495 739 0971
E-mail: orders@vesmirbooks.ru
http://www.vesmirbooks.ru

SWITZERLAND/SUISSE

Planetis Sàrl
16, chemin des Pins
CH-1273 ARZIER
Tel.: + 41 22 366 51 77
Fax: + 41 22 366 51 78
E-mail: info@planetis.ch

TAIWAN

Tycoon Information Inc.
5th Floor, No. 500, Chang-Chun Road
Taipei, Taiwan
Tel.: 886-2-8712 8886
Fax: 886-2-8712 4747, 8712 4777
E-mail: info@tycoon-info.com.tw
orders@tycoon-info.com.tw

UNITED KINGDOM/ROYAUME-UNI

The Stationery Office Ltd PO Box 29
GB-NORWICH NR3 1GN
Tel.: + 44 (0)870 600 5522
Fax: + 44 (0)870 600 5533
E-mail: book.enquiries@tso.co.uk
http://www.tsoshop.co.uk

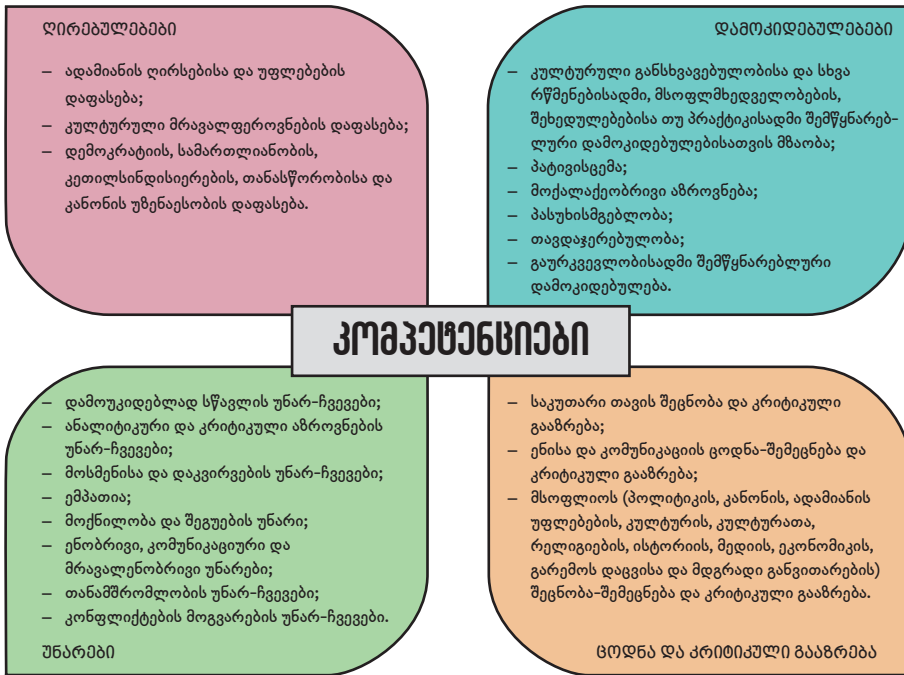
UNITED STATES AND CANADA/ ÉTATS-UNIS et CANADA

Manhattan Publishing Co
670 White Plains Road
USA-10583 SCARSDALE, NY
Tel.: + 1 914 472 4650
Fax: + 1 914 472 4316
E-mail: coe@manhattanpublishing.com
http://www.manhattanpublishing.com

Council of Europe Publishing/Éditions du Conseil de l'Europe
F-67075 STRASBOURG Cedex

Tel.: + 33 (0)3 88 41 25 81 – Fax: + 33 (0)3 88 41 39 10 – E-mail: publishing@coe.int –
Website: http://book.coe.int

დემოკრატიული კულტურის კომპეტენციების მოდელი

ევროპის საბჭოს უპირველეს მიზანს წარმოადგენს ადამიანის უფლებების, დემოკრატიისა და კანონის უზენაესობის ხელშეწყობა და დაცვა. აღნიშნული პრინციპები უკვე ათწლეულებია ევროპული საზოგადოებებისა და პოლიტიკური სისტემების ქვაკუთხედს წარმოადგენს, თუმცა ისინი კვლავაც საჭიროებს ყურადღებას, მათი შენარჩუნებისა და ხელშეწყობის მიზნით, განსაკუთრებით, ეკონომიკური და პოლიტიკური კრიზისების პერიოდში.

ადამიანთა უმრავლესობა თანხმდება მასზედ, რომ დემოკრატია წარმოადგენს მმართველობის ფორმას, რომელიც ხორციელდება ხალხის მიერ და ხალხის სახელით და რომ დემოკრატია ვერ იარსებებს იმ ინსტიტუტების გარეშე, რომლებიც უზრუნველყოფს რეგულარული, თავისუფალი და სამართლიანი არჩევნების ორგანიზებას, უმრავლესობის მმართველობასა და მთავრობის ანგარიშვალდებულებას. თუმცა აღნიშნული ინსტიტუტების ფუნქციონირება დამოკიდებულია მოქალაქეთა მიერ გამოვლენილ აქტიურობაზე, დემოკრატიული ღირებულებებისადმი და დამოკიდებულებებისადმი ერთგულებაზე. ამ საქმეში განათლება უმნიშვნელოვანეს როლს თამაშობს და წინამდებარე სარეკომენდაციო ჩარჩო შექმნილია იმისათვის, რომ ხელი შეუწყოს განათლების სისტემებს, დემოკრატიული კულტურის კომპეტენციათა სწავლების, სწავლისა და შეფასების საქმეში და სთავაზობს განათლების სისტემებს ამ მიმართულებით შემუშავებულ მთელ რიგ თანმიმდევრულ მიდგომებს.

წინამდებარე პუბლიკაციის პირველ ტომში აღწერილია დემოკრატიული კულტურის კომპეტენციების მოდელი, რომელიც ერთხმად იქნა დამტკიცებული ევროპის განათლების მინისტრთა მიერ, ევროპის განათლების მინისტრთა მუდმივმოქმედი კონფერენციის სხდომაზე, რომელიც გაიმართა ბრიუსელში, 2016 წლის აპრილში. მასში ასევე აღწერილია მოცემული სარეკომენდაციო ჩარჩოს შექმნის წინაპირობა, შესულია მნიშვნელოვანი რეკომენდაციები მოცემული სარეკომენდაციო ჩარჩოს გამოყენების თაობაზე, აღწერილია იმ დესკრიპტორთა მნიშვნელობა, რომლებიც მეორე ტომშია შესული და მოცემულია ძირითად ტერმინთა განმარტებები. დამატებითი ინფორმაცია და რეკომენდაციები მოცემული სარეკომენდაციო ჩარჩოს დანერგვის თაობაზე შესულია წინამდებარე პუბლიკაციის მესამე ტომში.

www.coe.int

კონტინენტის მასშტაბით, ევროპის საბჭო წარმოადგენს ადამიანის უფლებათა დაცვის წამყვან ორგანიზაციას. მასში გაწევრიანებულია 47 სახელმწიფო, რომელთაგანაც 28 ევროკავშირის წევრ სახელმწიფოს წარმოადგენს. ევროპის საბჭოს ყველა წევრი სახელმწიფო ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის ხელმოწერია, კონვენციისა, რომელიც ადამიანის უფლებების, დემოკრატიისა და კანონის უზენაესობის დაცვის მიზნით არის შექმნილი. ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო ზედამხედველობას უწევს აღნიშნული კონვენციის შესრულებას წევრ სახელმწიფოებში.

სამტომეული
ტომი 1